

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ
ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΑΪΚΗΣ & ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΜΟΥΣΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ
ΣΤΟΥΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥΣ ΠΑΙΔΙΚΟΥΣ ΣΤΑΘΜΟΥΣ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 2016-2017**

Πτυχιακή εργασία
Μαρμαρίδη Αικατερίνη του Μιχαήλ
ΑΜΦ: 1625
Επιβλέπων: κ. Σκουλίδας Ηλίας
Επίκουρος Καθηγητής Νεώτερης Ιστορίας

ΑΡΤΑ
ΜΑΪΟΣ 2017

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΑΪΚΗΣ & ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΜΟΥΣΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ
ΣΤΟΥΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥΣ ΠΑΙΔΙΚΟΥΣ ΣΤΑΘΜΟΥΣ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 2016-2017**

Πτυχιακή εργασία
Μαρμαρίδη Αικατερίνη του Μιχαήλ
ΑΜΦ: 1625
Επιβλέπων: κ. Σκουλίδας Ηλίας
Επίκουρος Καθηγητής Νεώτερης Ιστορίας

ΑΡΤΑ
ΜΑΪΟΣ 2017

MUSIC PEDAGOGY
PRIVATE CHILDREN STATIONS
IN HERAKLION CRETE
SCHOOL YEAR 2016-2017

*«Η μουσική δίνει ψυχή στο σύμπαν
και φτερά στο νου για να πετάξεις
και με τη φαντασία σου να ζήσεις
σε κόσμους μαγικούς»*

Πλάτων

Εγκρίθηκε από τριμελής εξεταστική επιτροπή

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ:

-
-
-

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ:

Μαρμαρίδη Αικατερίνη

Μουσική παιδαγωγική στους ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς Ηρακλείου Κρήτης, σχολικό έτος 2016-2017.

Γραφιστική Επιμέλεια: Μαρμαρίδη Αικατερίνη.

Εξώφυλλο: Μαρμαρίδη Αικατερίνη.

Εκτύπωση: Μαρμαρίδη Αικατερίνη.

© 2017, Τμήμα Λαϊκής & Παραδοσιακής Μουσικής ΤΕΙ Ηπείρου, Σχολή Καλλιτεχνικών Σπουδών,
Κωστακοί Άρτας, τηλ. 2681050300, fax. 2681021235.

ΔΗΛΩΣΗ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ:

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα πτυχιακή εργασία είναι εξ ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Οι φωτογραφίες που χρησιμοποιήθηκαν προέρχονται:

-<https://gr.pinterest.com/pin/484207397414458441/>. πρόσβαση 5 Φεβρουαρίου 2017.

-<https://www.clipartsgram.com/children-playing-music-instruments-clipart-png-15303>. πρόσβαση 13 Φεβρουαρίου 2017.

-<https://www.clipartsgram.com/kindergarten-building-clipart-12714>. πρόσβαση 10 Μαρτίου 2017.

-<http://www.rodiki.gr/article/309633/paidagwikh-synaylia-stis-16-maiou>. πρόσβαση 29 Απριλίου 2017.

-<http://saberesdelamusica.blogspot.gr/p/instrumentos-musicales-del.html>. πρόσβαση 5 Μαΐου 2017.

Μαρμαρίδη Αικατερίνη

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η πτυχιακή αυτή εργασία αποτελεί την κορύφωση των σπουδών μου στο τμήμα Λαϊκής και Παραδοσιακής Μουσικής ΤΕΙ Ηπείρου, σχολή Καλλιτεχνικών Σπουδών που εδρεύει στην Άρτα. Αποτελεί εργασία έρευνας και καταγραφής του τρόπου που διεξάγεται η μουσική παιδαγωγική στους ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς του νομού Ηρακλείου Κρήτης στο σχολικό έτος 2016-2017.

Διεξήχθη με την υποστήριξη και εποπτεία του διδάσκοντος καθηγητή κ. Σκουλίδα Ηλία, και εδώ θα ήθελα να τον ευχαριστήσω για την υπέροχη συνεργασία που είχαμε στην διεκπεραίωση της εργασίας αυτής, αλλά και σε όλη τη διάρκεια των σπουδών μου στο τμήμα Λαϊκής και Παραδοσιακής Μουσικής.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω θερμά τους γονείς μου για όλα αυτά που μου έχουν προσφέρει σε όλη τη διάρκεια των μαθητικών και φοιτητικών μου χρόνων αλλά και την αμέριστη συμπαράστασή τους σε όλες τις επιλογές μου. Τον μουσικό-παιδαγωγό και οικογενειακό φίλο, Αντωνάκη Δημήτρη για όλη την βοήθεια που μου προσέφερε σε όλη έως τώρα μουσική μου διαδρομή και την ενθάρρυνσή του στο ξεκίνημά μου. Την Ευαγγελία Κοντού για την φιλολογική επεξεργασία της παρούσας εργασίας. Την Salome Jordan για την υποστήριξή της και την βοήθειά της στο κομμάτι της Ουγγρικής γλώσσας για το σύστημα Kodaly αλλά και την Γεωργία Σταυρουλάκη για την υποστήριξη και την βοήθειά της σε κείμενα και επιστημονικά βιβλία αγγλόφωνης βιβλιογραφίας. Την Πανωραία Ντάκουλα για όλα αυτά τα χρόνια της φοιτητικής μας ζωής, την υποστήριξή της, την παρουσία της και τη βοήθειά της σε όλο το χρονικό διάστημα που βρεθήκαμε στο τμήμα Λαϊκής και Παραδοσιακής μουσικής και κυρίως στην παρούσα εργασία και στο μάθημα της μουσικής δεξιότητας, όπου η βοήθειά της ήταν πολύτιμη. Τους καθηγητές του τμήματος Λαϊκής και Παραδοσιακής Μουσικής για τις γνώσεις που αποκόμισα από αυτούς και οι οποίες με βοηθούν απεριόριστα στην επαγγελματική μου πορεία. Όπως και την επόπτρια της πρακτικής μου άσκησης Μαρία Καλογεράκη για όλες τις γνώσεις που μου πρόσφερε απλόχερα καθ'όλη την διάρκεια της πρακτικής μου εργασίας στο ωδείο της, Μουσική Σχολή Ωδή. Τέλος, δεν μπορώ να παραλείψω όλους τους ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς τους υπευθύνους των σταθμών και τους νηπιαγωγούς αυτών αλλά και τους εκπαιδευτικούς της μουσικής, που με καλωσόρισαν με τον θερμότερο τρόπο στις

εγκαταστάσεις τους για να πραγματοποιήσω την έρευνά μου. Δεν θα ήθελα να αναφέρω ονομαστικά τους υπευθύνους, τους νηπιαγωγούς και τους εκπαιδευτικούς της μουσικής για να μην παραλείψω κανέναν.

Στους γονείς μου...

Τόνια, Μιχάλη.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία ασχολείται με τον τρόπο διδασκαλίας της μουσικής στην προσχολική ηλικία. Επιχειρεί να εξετάσει τους τρόπους και τα μουσικό-παιδαγωγικά συστήματα που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί στο μάθημα της μουσικής, σε παιδικούς σταθμούς του Ηρακλείου Κρήτης.

Στόχος της είναι να ανακαλύψουμε ποια συστήματα είναι πιο διαδεδομένα και χρησιμοποιούνται από ένα μεγάλο φάσμα εκπαιδευτικών στο μάθημα της μουσικής παιδαγωγικής.

Η μουσική για ένα παιδί αποτελούσε, ανέκαθεν, σημαντικό μέσο για την αγωγή και την εκπαίδευση του. Η Μουσική Παιδαγωγική εξετάζει προτάσεις μουσικών (και μη) οι οποίες εμπνεύστηκαν γενικά από τις θεωρίες των μεγάλων παιδαγωγών, και τις εφάρμοσαν ειδικά στην μουσική αγωγή και εκπαίδευση. Οι δημιουργοί όμως τις παιδαγωγικής επιστήμης είχαν τις δικές τους θεωρίες, δηλαδή τις θεωρητικές τους απόψεις, και πρακτικές εφαρμογές με τις οποίες χρησιμοποιούσαν την μουσική στο πλαίσιο της γενικής παιδείας. Οι απόψεις όμως των μεγάλων παιδαγωγών για τη χρήση της μουσικής παραμένουν σχεδόν άγνωστες. Όλες αυτές οι θεωρίες αφορούσαν κυρίως τη γενική εκπαίδευση των παιδιών. Στη συνέχεια, αφού μελετήθηκαν από εμπνευσμένους μουσικούς της εποχής τους, τις προσάρμοσαν στην μουσική εκπαίδευση, στα ωδεία, στις σχολές μουσικής και γενικά στη γενική εκπαίδευση.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ:

- Μουσική παιδαγωγική.
- Ιδιωτικός παιδικός σταθμός.
- Μουσικό-παιδαγωγικά συστήματα.
- Orff, Kodaly, Dalcroze.
- Έρευνα.

ABSTRACT

The project is about the teaching methodology of music in the preschool age. It attempts to analyze the techniques and the music-pedagogical systems, which are used by the educators in Heraklion of Crete.

One of the aims of this project is to discover which systems are commonly used in the subject of music pedagogy by a range of music teachers.

Music has always been assumed as one of the most important means for kids' education. Music Pedagogy analyzes the musicians' proposals (and non ones), which are inspired by the theories of great educators used in the music pedagogy and education. The creators of the Pedagogy Science had their own theories, that is their theoretical aspects and the practical applications of these theories, which used music as part of the education. The great educators' opinions still remain unknown. All of these theories, which were investigated by inspired musicians and applied to the music education in conservatories and music schools, were predominantly used for the general education of the kids.

For the accomplishment of the project, i need to conduct two methodologies. As far as the first is concerned, it has to do with the «field-based survey» on visiting preschools and observing the way music is taught to learners and the music-oriented systems which are used by each educator. The second methodology applied is the use of strictly anonymous questionnaires, taking into account the educators' point of views.

KEY-WORDS:

- Music Pedagogy.
- Private preschool.
- Pedagogical-music oriented systems.
- Orff, Kodaly, Dalcroze.
- Survey.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	VII
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	VII
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	X
ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ	X
ABSTRACT	XI
KEY-WORDS	XI
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ- ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	XV
ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ	XVI
ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ	XVII
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΚΑΙ Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ..1	
1.1. ΜΑΘΗΣΗ	2
1.2. ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ	5
1.3. Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ	7
1.4.Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΤΟΥ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ	8
1.5.ΑΥΤΟ- ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ	11
2.1. ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΙΔΡΥΣΗ	12
2.2. ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	13
2.3. ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	14
2.4. ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ	16
2.5. ΤΡΟΦΟΔΟΣΙΑ	17

2.6. ΧΩΡΟΙ	17
2.7. ΕΓΓΡΑΦΗ	19
2.8. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ	22
3.1. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ	23
3.2. ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ	24
3.3. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	29
3.4. Η ΜΟΥΣΙΚΗ	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ	34
4.1. ΜΕΘΟΔΟΣ	35
4.2. ΜΟΥΣΙΚΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ	36
4.2.1.ΤΟ ΜΟΥΣΙΚΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ/ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΟΥ EMILE JACQUES DALCROZE	36
4.2.2.ΤΟ ΜΟΥΣΙΚΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ/ ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΟΥ ZOLTAN KODALY	42
4.2.3. ΤΟ ΜΟΥΣΙΚΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΟΥ CARL ORFF.....	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΕΡΕΥΝΑ	58
5.1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ	59
5.2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	60
5.3. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	64
5.4. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	64
5.5.ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	65
5.6. ΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	66
5.7. ΠΑΙΔΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ	68

5.8.ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ	90
5.9.ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ	91
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	114
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	118
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	122

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ - ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Πίνακας 1.1. ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ.....	4
Πίνακας 2.1. ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΜΒΑΔΟΥ ΑΙΘΟΥΣΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΧΩΡΩΝ ΣΤΟΥΣ ΠΑΙΔΙΚΟΥΣ ΣΤΑΘΜΟΥΣ.	18
Πίνακας 2.2. ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΣΤΟΥΣ ΠΑΙΔΙΚΟΥΣ ΣΤΑΘΜΟΥΣ.....	19
Πίνακας 2.3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΓΙΑ ΒΡΕΦΗ.....	20
Πίνακας 2.4. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΓΙΑ ΝΗΠΙΑ.....	20
Πίνακας 3.1. ΤΟΜΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΚΟΥΣ ΣΤΑΘΜΟΥΣ.....	23
Πίνακας 4.1. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ DALCROZE.....	37
Πίνακας 4.2. ΝΟΤΕΣ ΟΠΩΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ DALCROZE.....	40
Πίνακας 4.3. ΑΛΛΗΛΟΥΧΙΕΣ ΡΥΘΜΙΚΩΝ ΜΟΤΙΒΩΝ.....	44
Πίνακας 4.4. ΡΥΘΜΙΚΑ ΜΟΤΙΒΑ.....	49
Πίνακας 4.5. ΣΥΝΘΕΤΑ ΡΥΘΜΙΚΑ ΜΟΤΙΒΑ.....	49
Πίνακας 4.6. ΜΟΡΦΗ ΚΑΝΟΝΑ.....	53
Πίνακας 5.1. ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ.....	93
Πίνακας 5.2. ΦΥΛΟ.....	94
Πίνακας 5.3. ΗΛΙΚΙΑ.....	95
Πίνακας 5.4. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ.....	96
Πίνακας 5.5. ΑΡΧΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΗΣ.....	97
Πίνακας 5.6. ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΗΣ.....	98
Πίνακας 5.7. ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ.....	99
Πίνακας 5.8. ΜΟΥΣΙΚΟ-ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΓΝΩΡΙΖΟΥΝ ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ.....	100
Πίνακας 5.9. ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΟ-ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ;.....	101
Πίνακας 5.10. ΠΟΙΑ ΜΟΥΣΙΚΟ-ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ.....	102
Πίνακας 5.11. ΠΑΙΡΝΟΥΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ;.....	103
Πίνακας 5.12. ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΕΚΤΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ.....	104
Πίνακας 5.13. Η ΓΩΝΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ.....	105
Πίνακας 5.14. ΕΥΚΟΛΗ Η ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗ ΓΩΝΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ;.....	106
Πίνακας 5.15. ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙ ΟΛΑ ΤΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ;.....	107
Πίνακας 5.16. ΤΙ ΟΡΓΑΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙ ΚΑΤΑ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑ.....	108
Πίνακας 5.17. ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ ΟΛΑ ΤΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ;.....	109
Πίνακας 5.18. ΤΙ ΟΡΓΑΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΤΑ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑ.....	110
Πίνακας 5.19. ΓΝΩΡΙΖΕΙ Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΚΑΠΟΙΟ ΜΟΥΣΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ;.....	111
Πίνακας 5.20. ΤΙ ΟΡΓΑΝΑ ΓΝΩΡΙΖΟΥΝ ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ.....	112
Πίνακας 5.21. ΤΟ ΟΡΓΑΝΟ ΠΟΥ ΓΝΩΡΙΖΟΥΝ ΤΟ ΕΧΟΥΝ ΕΝΤΑΞΕΙ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥΣ.....	113

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

- Κ.α.: Και άλλα.
- Κ.λπ.: Και τα λοιπά.
- Κ. ο. κ.: Και ούτω καθ' εξής .
- Π.χ.: Παραδείγματος χάριν.
- Π.μ.: προ μεσημβρίας.

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

- Διαθεματικότητα: Πολύπλευρη μελέτη ενός θέματος που χρησιμοποιεί πολλά γνωστικά αντικείμενα.
- Δώριος: Ο δώριος ή δωρικός είναι μουσική κλίμακα από την αρχαία Ελλάδα.
- Ελλιπές μέτρο: Μέτρο στο οποίο δεν υπάρχουν όλες οι αξίες. Χρησιμοποιείται στην αρχή ή στο τέλος του μουσικού έργου.
- Ηχόχρωμα: Η ποιότητα του ήχου που παράγει ένα όργανο ή μια φωνή.
- Κανόνας: Μουσική φράση που επαναλαμβάνεται από όλες τις φωνές σε χρονική καθυστέρηση η μία από την άλλη.
- Κλίμακα: Διαδοχή από γειτονικές νότες, κατά ανιούσα ή κατιούσα φορά.
- Κουπλέ: Το μέρος/στίχοι που ξεκινά ένα τραγούδι και επαναλαμβάνεται με την ίδια μελωδία, αλλά με διαφορετικούς στίχους.
- Μέτρο: Ο χώρος ενδιάμεσα από δύο διαστολές ονομάζεται μέτρο.
- Μοτίβο: Μικρό μελωδικό ή ρυθμικό σχήμα. Ένα μουσικό έργο αποτελείται από πολλά μοτίβα.
- Νότα: Μια συγκεκριμένη συχνότητα που υπάρχει στην κλίμακα.
- Παραλλαγή: Η τροποποίηση ενός μουσικού έργου ως προς τον ρυθμό, την αρμονία ή τη μελωδία.
- Πεντάγραμμα: Πέντε διαδοχικές γραμμές όπου απεικονίζονται οι νότες.
- Πεντατονική κλίμακα: Κλίμακα που χρησιμοποιεί πέντε νότες σε διαστήματα τόνου.
- Ρεφρέν: Βρίσκεται εναλλάσσεται με το κουπλέ και επαναλαμβάνεται με την ίδια μελωδία και τον ίδιο στίχο.
- Ρόντο: Μουσικός όρος, η φόρμα ρόντο ή κυκλική φόρμα, είναι ένα μουσικό θέμα που επαναλαμβάνεται με εντονότερα θέματα.
- Ρυθμός: Η διάταξη των φθόγγων μέσα στο χρόνο.
- Σείστρα: Κατηγορία οργάνων, που παράγουν ήχο όταν σείονται.
- Συγχορδίες: Τρις ή και περισσότερες νότες που συνδέονται με αρμονικό τρόπο.
- Τέμπο: Αποτελεί το ρυθμικό χαρακτήρα από τον οποίο αποτελείται ένα μουσικό έργο.

- Τονικότητα: Η κυριαρχία μιας νότας μέσα σε ένα μουσικό έργο που συνδέεται αρμονικά με τις υπόλοιπες νότες που υπάρχουν στο έργο.
- Τονικό ύψος: Η συχνότητα που έχει η κάθε νότα.
- Τραγούδι: Μουσική σύνθεση για φωνή και όργανα.
- Φρύγιος: Ο φρύγιος ή φρυγικός είναι μουσικός τρόπος από την αρχαία Ελλάδα.
- Alto: Η χαμηλότερη γυναικεία φωνή, όργανο μιας οικογένειας με δεύτερη φωνή.
- Bass: Βαθύφωνος, όργανο μιας οικογένειας με τη χαμηλότερη φωνή.
- Forte: Δυνατά.
- Orff-schulwerk: Μουσικός τρόπος διδασκαλίας από τον Αυστριακό Carl Orff και την Gunild Ketman.
- Ostinato: Επαναλαμβανόμενη μουσική φράση.
- Piano: Σιγά.
- Solfege: Μουσική ανάγνωση παρτιτούρας από τον σπουδαστή της μουσικής.
- Soprano: Υψίφωνος, όργανο μιας οικογένειας με πρώτη φωνή.
- Tenoro: Η υψηλότερη ανδρική φωνή, όργανο μιας οικογένειας μετά το alto και πριν από το bass.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΚΑΙ Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

1. Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΚΑΙ Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

1.1. ΜΑΘΗΣΗ:

Ένας ορισμός της μάθησης γενικότερα ορίζει τη «... μάθηση ως τη νοητική διεργασία, αποτέλεσμα άσκησης ή εμπειρίας, με την οποία το άτομο αποκτά νέες δεξιότητες και γνώσεις και τροποποιεί τη συμπεριφορά του σχετικά μόνιμα»¹. Λίγο πιο συγκεκριμένα για την προσχολική αγωγή, με την οποία ασχολούμαστε στην παρούσα εργασία, η μάθηση είναι πιο αόριστη και γενική, δεν ορίζει συγκεκριμένους στόχους. Οι στόχοι ορίζονται στην αρχή της σχολικής ηλικίας περισσότερο. Εδώ στόχος μας κατά κύριο ρόλο είναι να κοινωνικοποιηθεί το παιδί και να ενταχθεί εύκολα και γρήγορα στο σχολικό περιβάλλον².

Συνοπτικά τα στάδια της διαδικασίας της μάθησης γενικότερα είναι: «

1. Η διαδικασία στροφής της προσοχής.
2. Η διατήρηση της βραχυπρόθεσμης μνήμης.
3. Η κωδικοποίηση.
4. Η συγκέντρωση και η διαφύλαξη.
5. Η ανάκτηση.
6. Η «γεννήτρια» αντιδράσεων.
7. Η εκτέλεση.
8. Η επανατροφοδότηση.
9. Οι διαδικασίες εκτελεστικού ελέγχου.»³

Τα επίπεδα της διαδικασίας της μάθησης χωρίζονται από το πιο επιφανειακό στο πιο επεξεργασμένο και χωρίζονται σε τέσσερις κατηγορίες. Η πρώτη είναι η πληροφόρηση, δηλαδή ο μαθητής αποκτά πληροφορίες μέσω των αισθήσεων ή της μνήμης και τις εκφράζει με τον προφορικό λόγο. Η δεύτερη, η οργάνωση, δηλαδή ο τρόπος αρχειοθέτησης των πληροφοριών. Τρίτη, η ανάλυση των πληροφοριών που έχει λάβει. Και

¹ Λοΐζος Ν. Λοΐζου, *Μάθηση, Παράγοντες Διδασκαλίας και Επικοινωνία Θεωρίες*, (Θεσσαλονίκη: Γερμανός, 2009), 13.

² Λοΐζος Ν. Λοΐζου, *Μάθηση, ...*, 14.

³ Λοΐζος Ν. Λοΐζου, *Μάθηση, ...*, 52.

τελευταίο το υπαρξιακό επίπεδο, ερμηνεία σκέψης για μελλοντικές εκφράσεις, και αξιολόγηση των πληροφοριών.⁴

Στις μέρες μας, όλοι αναφέρουν ότι η μουσική είναι αναγκαία στην εκπαιδευτική διαδικασία. Διότι η μουσική βοηθά το παιδί να ενταχθεί στον κοινωνικό περίγυρο ομαλά, καθώς και στον ψυχολογικό τομέα, να ηρεμήσει κ.α..⁵

Ο δάσκαλος μεταδίδει όσο περισσότερες γνώσεις μπορεί στους μαθητές του. Έχουν δυο επιλογές στο τρόπο διδασκαλίας τους. Η πρώτη είναι να «καταπιέσουν» τον μαθητή με το βάρος των πληροφοριών που του μεταδίδουν και ο δεύτερος να τον κάνουν να αφομοιώσει τις πληροφορίες με ευχάριστο τρόπο δείχνοντας του ότι είναι ωφέλιμες για να εξελιχθεί στην κοινωνία μελλοντικά.⁶ Τρεις θέσεις για την διδακτική ορίζουν:

- Τη διδακτική ως ενασχόληση με το περιεχόμενο της διδασκαλίας (ο δάσκαλος πρέπει να είναι ενημερωμένος για τη γνώση που διδάσκει, για να μπορεί, να την τεκμηριώσει και να τη μετατρέψει, στη διδασκαλία του),
- Έχει στόχο την ανάπτυξη των μεθόδων και των μορφών διδακτικής στρατηγικής (είναι περισσότερο «θετικιστικές και τεχνοκρατικές θεωρίες») και
- Δίνει έμφαση στο κοινωνικό-πολιτισμικό και πολιτικό πλαίσιο (ο δάσκαλος και το παιδί είναι ο ένας δίπλα στον άλλο).⁷

Η θέση της μουσικής και γενικότερα της τέχνης στην παιδεία κατέχει τις τελευταίες θέσεις στον πίνακα της μάθησης⁸. Η εκπαίδευση, η μουσική και η κοινωνία είναι αλληλένδετες. Μέσω της μουσικής το παιδί/μαθητής μπορεί να στηριχθεί για να ανταπεξέλθει στην κοινωνία μελλοντικά.⁹

Με τη μουσική στην εκπαίδευση μπορούμε να διδάξουμε τον αυτοσεβασμό, την εκτίμηση στους άλλους, την ομαδικότητα και βέβαια, το σημαντικότερο, την κοινωνικοποίηση. Επιπλέον, μέσω αυτής μπορούμε να δώσουμε στα παιδιά τη δυνατότητα να γνωρίσουν τον πολιτισμό της χώρας τους αλλά και πολλών άλλων χωρών, και να το διασκεδάσουμε δίνοντάς τους τη χαρά της δημιουργικότητας, που βοηθά στην παιδική

⁴ Λοΐζος Ν. Λοΐζου, *Μάθηση, ...*, 53.

⁵ Αθανάσιος Παπαζάρης, *Η μουσική στην εκπαιδευτική διαδικασία*, (Αθήνα: Κ. Παναγρηγορίου- Χ. Νάκα, 2004), 16.

⁶ Κρίστοφερ Σμώλ, *Μουσική Κοινωνία Εκπαίδευση*, (Αθήνα: Νεφέλη 1983), 268-269.

⁷ Ζωή Διονυσίου, "Συμβολή στη Διδακτική της Μουσικής", στο *Ζητήματα Μουσικής Παιδαγωγικής επιστημονική επιμέλεια Ξανθούλα Παπαπαναγιώτου*, (Θεσσαλονίκη: Ε.Ε.Μ.Ε., 2009), 268-270.

⁸ Αθανάσιος Παπαζάρης, *Η μουσική στην εκπαιδευτική διαδικασία*, (Αθήνα: Κ. Παναγρηγορίου- Χ. Νάκα, 2004), 16.

⁹ Κρίστοφερ Σμώλ, *Μουσική Κοινωνία Εκπαίδευση*, (Αθήνα: Νεφέλη 1983), 293.

ηλικία.¹⁰ Με αυτόν τον τρόπο (μουσική άλλων πολιτισμών) δίνεται η δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να κεντρίσει το ενδιαφέρον των παιδιών και για άλλους πολιτισμούς, να εμπλουτίσει το υλικό του καθώς και να ενθαρρύνει τα παιδιά που προέρχονται από άλλους πολιτισμούς να ενταχθούν ως σημαντικά μέλη στη τάξη και όχι να είναι περιθωριοποιημένα.¹¹

Παρόλο που δεν υπάρχουν αρκετές έρευνες για τη διδασκαλία της μουσικής στην εκπαίδευση, δείχνουν ότι σε μεγάλο βαθμό η μουσική βοηθάει κυρίως τα παιδιά με προβλήματα ομιλίας και συγκεκριμένα στα παιδιά με τραυλισμό.¹²

Η μουσική στην ουσία είναι μία δημιουργία του ανθρώπου, η οποία καλύπτει την ανάγκη του για να επιβιώσει και να εκφραστεί μέσω αυτής. Για αυτό είναι σημαντικό να την μεταδίδουμε στις μικρότερες ηλικίες. Ο Maslow δημιούργησε ένα σύστημα θεμελιωδών αναγκών από τις κατώτερες στις ανώτερες ανάγκες.¹³

Πίνακας 1.1. ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ

Αυτοπραγμάτωση
Αισθητικές Ανάγκες
Γνωστικές Ανάγκες (γνώσεων και κατανόησης)
Ανάγκες για εκτίμηση
Ανάγκες Αγάπης και του Συνανήκειν
Ανάγκες για Ασφάλεια
Ανάγκες Φυσιολογικές

Στις αισθητικές ανάγκες εντάσσεται η μουσική εκπαίδευση, η ικανότητα του παιδιού να ερμηνεύει μία παρτιτούρα μουσικής.

¹⁰ Κρίστοφερ Σμόλ, *Μουσική...*, 17-18.

¹¹ Γιάννης Μυράλης, "Μουσική εκπαίδευση και Παιδαγωγική των Μουσικών του Κόσμου: Σύγχρονες τάσεις, προβλήματα και προοπτικές" στο *Ζητήματα Μουσικής Παιδαγωγικής*, επιστημονική επιμέλεια Ξανθούλα Παπαπαναγιώτου, (Θεσσαλονίκη: Ε.Ε.Μ.Ε., 2009), 105-106.

¹² Αθανάσιος Παπαζάρης, *Η μουσική στην εκπαιδευτική διαδικασία*, (Αθήνα: Κ. Παναγιωργίου- Χ. Νάκα, 2004), 20-21.

¹³ Κωσ/νος Πασσάκου, *Εισαγωγή εις την Παιδαγωγικήν Ψυχολογίαν*, (Αθήνα, 1981), 438-440.

1.2. ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ:

Γενικότερα οι τέχνες εμπεριέχουν την έννοια της αισθητικής. Έτσι και η μουσική ως μια τέχνη, βοηθάει το παιδί να εξελίξει τις αισθητικές του ικανότητες με τρεις σημαντικές δραστηριότητες ξεχωριστής σημασίας. Την μουσική σύνθεση, την μουσική εκτέλεση και φυσικά, κυρίως την ακρόαση γιατί διαμορφώνει αισθητική νοημοσύνη.¹⁴

Στόχοι της μουσικής αγωγής στην εκπαίδευση: «

1. Να αναπτυχθεί η ακουστική ικανότητα των παιδιών.
2. Να καλλιεργηθεί και να αναπτυχθεί η επιθυμία στους μαθητές να τραγουδούν με ευχαρίστηση και με τονική ακρίβεια.
3. Να μάθουν σύμβολα της μουσικής και να τα χρησιμοποιούν για αναπαραγωγή και δημιουργία μουσικής.
4. Να καλλιεργηθεί και να αναπτυχθεί, στο μέτρο του δυνατού για κάθε μαθητή, η ικανότητα αναπαραγωγής (εκτέλεσης) και δημιουργίας (σύνθεσης) μουσικής (με τη φωνή, με αυτοσχέδια όργανα, με παραδοσιακά όργανα, με κίνηση κτλ.) με σκοπό την προσωπική ικανοποίηση και την επικοινωνία με άλλους.
5. Να γνωρίσουν και να κατανοήσουν τα βασικά στοιχεία και έννοιες της θεωρίας, της μορφολογίας και της ιστορίας της μουσικής.
6. Να απολαμβάνουν, να εκτιμούν και να αποδέχονται την καλή μουσική και να επιδιώκουν να την ακούν.
7. Να γνωρίζουν τις παλαιότερες συνιστώσες της νεοελληνικής εθνικής μουσικής παράδοσης (το δημοτικό τραγούδι και το βυζαντινό εκκλησιαστικό μέλος) και να καλλιεργηθεί η αγάπη τους προς αυτές.
8. Να εκτιμήσουν τη μουσική κληρονομιά άλλων λαών.
9. Να καλλιεργήσουν την ικανότητά τους να αξιολογούν και να επιλέγουν συνθέσεις της λαϊκής και ελαφράς μουσικής.
10. Να αναπτύξουν τις ατομικές τους μουσικές ικανότητες.
11. Να συνδέσουν την μουσική με τις άλλες τέχνες και τα άλλα γνωστικά αντικείμενα του διαθεματικού ενιαίου πλαισίου προγράμματος σπουδών.
12. Να χρησιμοποιούν τη μουσική για να αναπτύξουν πνεύμα ομαδικότητας, συνεργασίας, ευθύνης, πειθαρχίας και επικοινωνίας.

¹⁴Αθανάσιος Παπαζάρης, *Η μουσική στην εκπαιδευτική διαδικασία*, (Αθήνα: Κ. Παναγιηγορίου- Χ. Νάκα, 2004), 24-27.

13. Να γνωρίσουν, να εξοικειωθούν και να χρησιμοποιούν τη σύγχρονη τεχνολογία για θέματα μουσικής.»¹⁵

Ένα αναλυτικό πρόγραμμα οφείλει να ορίζει εκτενέστερα και τους γενικούς αλλά και τους ειδικούς στόχους του. Συγκεκριμένα, ένα αναλυτικό πρόγραμμα μουσικής ορίζει τρεις κατηγορίες: τους γενικούς στόχους, τους διδακτικούς στόχους και τις μουσικές δραστηριότητες. Οι γενικοί στόχοι είναι:

- Το παιδί να εκφράζεται με την μουσική, με δημιουργικό τρόπο
- Με τη χρήση εργαλείων (όργανα, φωνή κ.λπ.) να αναπτύξει το παιδί τις δεξιότητές του
- Να αντιληφθεί έννοιες της μουσικής
- Μέσα από μουσικές δραστηριότητες το παιδί να μπορεί να καλλιεργηθεί αισθητικά
- Να αντιμετωπίσει τη μουσική θετικά.¹⁶

Διδακτικοί στόχοι είναι οι τρεις τομείς μάθησης: ο γνωσιολογικός, ο ψυχοκινητικός και ο συναισθηματικός στόχος.¹⁷

Οι μουσικές δραστηριότητες κατηγοριοποιούνται σε:

- Ρυθμό και κίνηση (έμφαση σε ρυθμικά χτυπήματα, κίνηση και λόγο)
- Τραγούδι (μελωδία, λόγος και κίνηση)
- Εκτέλεση μουσικού οργάνου (το παιδί πειραματίζεται με τον ήχο)
- Μουσική ακρόαση (συνδεδεμένη με τις περισσότερες μουσικές δραστηριότητες)
- Δημιουργικές εργασίες (σύνδεση ρυθμικών ή μελωδικών σχημάτων, αυτοσχεδιασμός και κίνηση)
- Ανάγνωση και γραφή της μουσικής (μεταγενέστερα γιατί το παιδί πρέπει να έχει μουσικές εμπειρίες)¹⁸

¹⁵ Παπαζάρης Αθανάσιος, *Η μουσική στην εκπαιδευτική διαδικασία*, 2004, Αθήνα, Κ. Παναγιηγορίου- Χ. Νάκα, σελ. 90-91.

¹⁶ Σέρρη Λένια, *Θέματα Μουσικής και Μουσικής Παιδαγωγικής*, (Αθήνα: Gutenberg, 1994), 20.

¹⁷ Σέρρη Λένια, *Θέματα Μουσικής...*, 20-21.

¹⁸ Σέρρη Λένια, *Θέματα Μουσικής...*, 21-22.

1.3. Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ:

Σημαντικό ρόλο σε όλη αυτή τη διαδικασία παίζει όμως και ο εκπαιδευτικός. Ένας τρόπος διδασκαλίας του πολιτισμού και της παράδοσής μας είναι και η μουσική. Άρα η μουσική πρέπει να παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην γενική μόρφωση των παιδιών.¹⁹

Πως λειτουργεί, όμως ένας εκπαιδευτικός; «Σωστός» εκπαιδευτικός δεν είναι αυτός που απλώς μπορεί να δώσει στους μαθητές του ένα τραγούδι και να το τραγουδήσουν όλοι μαζί. Αυτό μπορούμε να πούμε ότι γινόταν τα παλιότερα χρόνια στην εκπαίδευση όπου η μουσική δεν είχε ενταχθεί τόσο στην εκπαιδευτική διαδικασία.²⁰ Ο εκπαιδευτικός της μουσικής οφείλει να διευκολύνει τον μαθητή του, να τον εμπνεύσει και να τον καθοδηγήσει, να στοχεύει στην συναισθηματική, πνευματική, σωματική και κοινωνική ανάπτυξη του μαθητή του.²¹

Ένας εκπαιδευτικός της μουσικής οφείλει να έχει ορισμένες ικανότητες για να διδάξει. Όπως να μπορεί να επικοινωνεί, να αναπτύσσει μεθόδους, να τους κινεί το ενδιαφέρον αλλά κυρίως να ενισχύει την αγάπη του παιδιού για τη μουσική. Για να τα πετύχει όλα αυτά ο εκπαιδευτικός πρέπει να έχει μια ολοκληρωμένη προσωπικότητα, να είναι δυναμικός, να αναπτύσσει συνεχώς ικανότητες με ευελιξία και χιούμορ να αντιμετωπίζει τις διάφορες καταστάσεις που αφορούν το κάθε παιδί.²² Ο εκπαιδευτικός της μουσικής για να μπορέσει να διδάξει, πρώτα πρέπει να κατανοήσει τη μουσική και να κατέχει ειδικές μουσικό-παιδαγωγικές γνώσεις για να τις μεταδώσει στους μαθητές του.²³ Αναλυτικότερα, οι διδακτικές ικανότητες του εκπαιδευτικού είναι οι εξής: «

- Γνώση και κατανόηση του γνωστικού αντικειμένου.
- Γνώση και κατανόηση της θεωρίας και των τεχνικών της παιδαγωγικής.
- Γνώση του αναλυτικού προγράμματος.
- Γνώση των μαθητών και της διαδικασίας μάθησης.

¹⁹Αθανάσιος Παπαζάρης, *Η μουσική στην εκπαιδευτική διαδικασία*, (Αθήνα: Κ. Παναγιωργίου- Χ. Νάκα, 2004), 90-91.

²⁰Αθανάσιος Παπαζάρης, *Η μουσική στην...*, 36-43.

²¹Αντωνάκης Δημήτρης, *“Εξελικτική μουσικοθεραπεία σε παιδιά με αναπτυξιακές διαταραχές: Οι Μουσικοθεραπευτικές Δραστηριότητες Orff ως Μέσο Πρώιμης Υποστηρικτικής Παρέμβασης”*, στο *Πρώιμη Παρέμβαση Σύγχρονες τάσεις και προοπτικές*, επιστημονική επιμέλεια Μαρία Τζουριάδου, (Θεσσαλονίκη: Προμηθεύς, 2001), 413.

²²Αθανάσιος Παπαζάρης, *Η μουσική στην εκπαιδευτική διαδικασία*, (Αθήνα: Κ. Παναγιωργίου- Χ. Νάκα, 2004), 36-43.

²³Κων/να Δογάνη, *“Ο αναστοχασμός ως μέσο ενδυνάμωσης του εκπαιδευτικού Μουσικής”*, στο *Ζητήματα Μουσικής Παιδαγωγικής*, επιστημονική επιμέλεια Ξανθούλα Παπαπαναγιώτου, (Θεσσαλονίκη: Ε.Ε.Μ.Ε., 2009), 370.

- Γνώση του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος.
- Γνώση των εκπαιδευτικών σκοπών, στόχων και αξιών»²⁴

Υπάρχουν δυο έρευνες για τα χαρακτηριστικά ενός «σωστού» δασκάλου γενικότερα. Το πρώτο του Hart με βάση τη σπουδαιότητα τους και το δεύτερο του Willy με βάση την επιθυμία των μαθητών.²⁵

1.4. Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΤΟΥ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ:

Η αντίληψη που επικρατούσε παλιότερα για τον/την νηπιαγωγό που κατά κύριο ρόλο ήταν γυναίκες εκπαιδευτικοί/νηπιαγωγοί, ήταν να παίρνει τη θέση της μαμάς στο σχολείο²⁶. Πλέον τα πράγματα έχουν αλλάξει και ο ρόλος του/της νηπιαγωγού είναι το παιδί/νήπιο στη ηλικία του να μπορεί να κοινωνικοποιηθεί, να αναπτύξει: 1) καινούριους τρόπους έκφρασης και 2) τη δυναμικότητά του για να ανταπεξέλθει στα «εμπόδια» που θα έρθουν στη μετέπειτα ζωή του.²⁷

Στόχος τους είναι να ωθήσουν το παιδί στο να αναζητά πάντα και σε όλη τη διάρκεια της ζωής του τη γνώση και την πληροφορία. Για να το πετύχει όμως πρέπει να δημιουργήσει ευχάριστο περιβάλλον στην τάξη του, να εξάψει το ενδιαφέρον στο παιδί για οποιοδήποτε μορφή/θέμα μάθησης είτε αυτό είναι η μουσική είτε τα μαθηματικά κ.λπ. Καλό είναι όμως να διασαφηνιστεί ένα όριο χρόνου για τις εκάστοτε δραστηριότητες.²⁸

Για να μπορεί να ανταπεξέλθει ο νηπιαγωγός, πρέπει να θέτει ορισμένα ερωτήματα τα οποία μπορεί να βρει και να απαντήσει. Παραδείγματος χάριν, μπορούν τα παιδιά να χειριστούν τα όργανα που θα χρησιμοποιήσω στη δραστηριότητα; Ποια είναι η σωστή δραστηριότητα για το μάθημα της παύσης; κ.α. Το σημαντικότερο για τη διδασκαλία είναι να μπορεί ο εκπαιδευτικός να δώσει στο παιδί την ενθάρρυνση να παίρνει αποφάσεις, να αισθάνεται σημαντικός, να τονώνει την αυτοπεποίθησή του (με το δικό του τρόπο) αλλά

²⁴ Σμαράγδα Χρυσοστόμου, "Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών της μουσικής: Σύγχρονες προκλήσεις", στο *Ζητήματα Μουσικής Παιδαγωγικής*, επιστημονική επιμέλεια Ξανθούλα Παπαπαναγιώτου, (Θεσσαλονίκη: Ε.Ε.Μ.Ε., 2009), 391.

²⁵ Αθανάσιος Παπαζάρης, *Η μουσική στην εκπαιδευτική διαδικασία*, (Αθήνα: Κ. Παναργηγορίου- Χ. Νάκα, 2004), 37.

²⁶ Δαφέρμου Χ., Κουλούρη Π. και Μπασαγιάννη Ε., *Οδηγός Νηπιαγωγού: Εκπαιδευτικοί Σχεδιασμοί – Δημιουργικά Περιβάλλοντα Μάθησης*, (Αθήνα: ΟΕΔΒ), 31.

²⁷ Δαφέρμου Χ., Κουλούρη Π. και Μπασαγιάννη Ε., *Οδηγός Νηπιαγωγού...*, 31.

²⁸ Δαφέρμου Χ., Κουλούρη Π. και Μπασαγιάννη Ε., *Οδηγός Νηπιαγωγού...*, 31-32.

να παρεμβαίνει και όταν χρειάζεται στις δραστηριότητές του για να μην παρερμηνεύσει το παιδί καταστάσεις λανθασμένες. Μπορεί να κεντρίσει την φαντασία και τη διάθεση για δημιουργικότητα των παιδιών δείχνοντάς τους κάθε φορά πρωτότυπα και άγνωστα υλικά-τεχνικές κ.λπ. για να τους εξάψει ακόμα περισσότερο το ενδιαφέρον²⁹. Πρέπει να γνωρίζει και το περιβάλλον κάθε παιδιού (οικογένεια: κυριότερα τη μαμά και τον μπαμπά) για να μπορέσει να προσεγγίσει το κάθε παιδί ανάλογα, με σεβασμό και με τον κατάλληλο τρόπο επικοινωνίας.³⁰ Έτσι βοηθάει το παιδί να οριοθετήσει τη δική του προσωπικότητα μέσα στο σύνολο και μετέπειτα μέσα στη κοινωνία που θα ζήσει.³¹

Ακόμη, ο εκπαιδευτικός είναι «σωστό» να μη διαχωρίζει το διαφορετικό, π.χ. αν υπάρχει ένα παιδί από άλλη χώρα, είναι αναγκαίο να προσπαθήσει είτε μέσω πολιτισμικών χαρακτηριστικών είτε γλωσσικών να το εντάξει στην τάξη, ώστε να νιώσει και αυτό σημαντικό και όχι περιθωριοποιημένο. Ο εκπαιδευτικός παρακινεί τα παιδιά να εκφράσουν την άποψή τους χωρίς όμως να κατακρίνει ή επιβραβεύει την απάντηση, αλλά να θέτει εκ νέου ερωτήματα και να τα παροτρύνει να απαντήσουν. Έτσι και ο ίδιος θα γνωρίσει το επίπεδο που έχουν τα παιδιά αλλά και τα ίδια θα έχουν αυτοπεποίθηση. Ακόμα και αν οι απαντήσεις είναι λανθασμένες πρέπει να πιστεύει ότι θα καταλήξουν στην «σωστή» με την πάροδο του χρόνου.³² Όταν ο εκπαιδευτικός αφήνει να περάσει ο χρόνος και δεν αγχώνει τα παιδιά, στο κάθε παιδί δημιουργούνται πολλές ευκαιρίες για να μάθουν καινούρια πράγματα.³³

Υπάρχουν πολλά μοντέλα εκπαίδευσης. Βάσει ερευνών υπάρχουν δύο κύριες τάσεις διδασκαλίας της μουσικής. Η πρώτη είναι «διαχειριστική προσέγγιση», ο εκπαιδευτικός έχει κεντρικό ρόλο και βοηθά το μαθητή να κατακτήσει τη γνώση, ενώ η δεύτερη οριοθετεί τον στόχο του και με τη βοήθεια δραστηριοτήτων βοηθά τα παιδιά να κατακτήσουν τη γνώση μέσω της εμπειρίας.³⁴

²⁹ Δαφέρμου Χ., Κουλούρη Π. και Μπασαγιάννη Ε., *Οδηγός Νηπιαγωγού: Εκπαιδευτικοί Σχεδιασμοί – Δημιουργικά Περιβάλλοντα Μάθησης*, (Αθήνα: ΟΕΔΒ), 289.

³⁰ Δαφέρμου Χ., Κουλούρη Π. και Μπασαγιάννη Ε., *Οδηγός Νηπιαγωγού...*, 34-35.

³¹ Δαφέρμου Χ., Κουλούρη Π. και Μπασαγιάννη Ε., *Οδηγός Νηπιαγωγού...*, 35.

³² Δαφέρμου Χ., Κουλούρη Π. και Μπασαγιάννη Ε., *Οδηγός Νηπιαγωγού...*, 36-39.

³³ Δαφέρμου Χ., Κουλούρη Π. και Μπασαγιάννη Ε., *Οδηγός Νηπιαγωγού...*, 39.

³⁴ Κων/να Δογάνη, “Ο αναστοχασμός ως μέσο ενδυνάμωσης του εκπαιδευτικού Μουσικής”, στο *Ζητήματα Μουσικής Παιδαγωγικής, επιστημονική επιμέλεια Ξανθούλα Παπαπαναγιώτου*, (Θεσσαλονίκη: Ε.Ε.Μ.Ε., 2009), 373-374.

1.5. ΑΥΤΟ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ:

Ο εκπαιδευτικός στις μέρες μας πρέπει να αξιολογεί τον εαυτό του και τη μάθησή του για: 1) να εξελιχθεί το περιβάλλον της τάξης, 2) να εξελίξει σε μεγαλύτερο επίπεδο τον τρόπο διδασκαλίας του, τις δραστηριότητές του κ.α. και 3) να εξελιχθεί επαγγελματικά στον τομέα της εκπαίδευσης. Με την αυτό-αξιολόγηση μπορούν να διαμορφώσουν με το καλύτερο δυνατό τρόπο την πορεία του μαθήματος, τις δραστηριότητές του κ.α.

Για την αξιολόγηση αυτού και των ικανοτήτων τους στα παιδιά χρησιμοποιούν κάποιους τρόπους για να τους καταγράψουν:

- 1) Τηρούν φακέλους με την μαθησιακή εξέλιξη.
- 2) Αφηγήσεις μέσω μαγνητοφώνου ή βιντεοκάμερας.
- 3) Παρατηρούν και καταγράφουν.³⁵

Συνιστάται στις αρχές της σχολικής χρονιάς ο εκπαιδευτικός να καταγράφει τις συμπεριφορές των παιδιών ώστε να μπορεί να δει:

- 1) Πώς επικοινωνούν με τα υπόλοιπα παιδιά
- 2) Πώς χρησιμοποιούν τα αντικείμενα που έχουν στην τάξη
- 3) Ποια είναι η ιδέα τους και πώς την εξελίσσουν.

Εδώ βέβαια ο εκπαιδευτικός μπορεί να βοηθηθεί από τον ατομικό φάκελο που προείπαμε και να δει την εξέλιξη του συγκεκριμένου μαθητή και τον ρυθμό ανάπτυξης/προόδου του παιδιού.³⁶

³⁵ Δαφέρμου Χ., Κουλούρη Π. και Μπασαγιάννη Ε., *Οδηγός Νηπιαγωγού: Εκπαιδευτικοί Σχεδιασμοί – Δημιουργικά Περιβάλλοντα Μάθησης*, (Αθήνα: ΟΕΔΒ), 41.

³⁶ Δαφέρμου Χ., Κουλούρη Π. και Μπασαγιάννη Ε., *Οδηγός Νηπιαγωγού...*, 42-43.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ

2. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ

2.1. ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΙΔΡΥΣΗ :

Σκοπός των παιδικών σταθμών είναι η ημερήσια διατροφή, η ψυχαγωγία και η διαπαιδαγώγηση των παιδιών που δεν μπορούν οι οικογένειές τους να φροντίσουν λόγω εργασίας ή άλλων κοινωνικών αιτιών.³⁷ Ειδικότερα σκοπό έχουν «

- Να παρέχουν ενιαία προσχολική αγωγή σύμφωνα με τα πλέον σύγχρονα επιστημονικά δεδομένα.
- Να βοηθούν τα παιδιά να αναπτυχθούν ολόπλευρα, σωματικά, νοητικά, συναισθηματικά και κοινωνικά.
- Να εξαλείφουν κατά το δυνατό, τις διαφορές που τυχόν προκύπτουν από το πολιτιστικό, οικονομικό και μορφωτικό επίπεδο των γονέων τους.
- Να εξυπηρετούν τους γονείς και παράλληλα να τους ευαισθητοποιούν πάνω σε θέματα σύγχρονης παιδαγωγικής ψυχολογίας.
- Να βοηθούν τα παιδιά προσχολικής ηλικίας στην ομαλή μετάβαση τους από το οικογενειακό στο σχολικό περιβάλλον.
- Να παρέχουν ημερήσια διατροφή και φροντίδα στα παιδιά που φιλοξενούν τηρώντας τους κανόνες υγιεινής και ασφάλειας.»³⁸

Η έγκριση ιδρύσεως ιδιωτικών παιδικών σταθμών έγινε το 1970 στις 20 Νοεμβρίου με αριθμό απόφασης 16338/70 «Περί εγκρίσεως κανονισμού ιδρύσεως και λειτουργίας Παιδικών Σταθμών (Βρεφικών-Νηπιοτροφείων) υπό ιδιωτών επιχειρηματιών».³⁹

Η άδεια ιδρύσεως παιδικού σταθμού χορηγείται σε εμπορικές εταιρείες που έχουν συσταθεί νόμιμα ή σε φυσικά πρόσωπα που δεν έχουν στερηθεί τα αστικά και πολιτικά τους δικαιώματα και εγγυώνται για τη διαπαιδαγώγηση των νηπίων, τη διαβίωσή τους σε υγιεινό περιβάλλον και την σωστή τους διατροφή.⁴⁰

³⁷ ΦΕΚ 546/Β/2-8-1988, 5119

³⁸ ΦΕΚ 497/Β/22-4-2002, 6665.

³⁹ ΦΕΚ 838/Β/20-11-1970, 6539.

⁴⁰ ΦΕΚ 838/Β/20-11-1970, 6539.

2.2. ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ:

Ο αριθμός των παιδιών που απασχολεί ένας ιδιωτικός παιδικός σταθμός πρέπει να είναι παραπάνω από δεκαπέντε παιδιά αλλά να μην υπερβαίνει σε αριθμό τα τριάντα, με μία υπέρβαση/εξαίρεση πέντε παιδιών μετά από άδεια του προϊσταμένου του κέντρου κοινωνικής πολιτικής⁴¹. Η άδεια του σταθμού χορηγείται με απόφαση του υπουργού κοινωνικών υπηρεσιών και του εθνικού συμβουλίου παιδικής προστασίας.⁴²

Για την άδεια αυτή η διαδικασία είναι ως εξής. Μία αίτηση στην οποία αναφέρεται το είδος του σταθμού (νηπιαγωγείο, βρεφικός κ.τ.λ.), την πόλη που θα λειτουργήσει και η περιοχή που θα εγκατασταθεί ο σταθμός.⁴³ Επιπλέον με τροποποίηση του νόμου κατατίθενται⁴⁴: «

1. Απόσπασμα ποινικού μητρώου.
2. Πιστοποιητικό της Εισαγγελίας πλημμελειοδικών της κατοικίας του αιτούντος ότι δε διώκεται ή υπεύθυνη δήλωση του Ν.Δ. 105/69 ή του άρθρου 8 του Ν 1599/1986.
3. Υπεύθυνη δήλωση του Ν 105/69 ή του άρθρου 8 του Ν. 1599/86 ότι δεν είναι υπό απαγόρευση ή δικαστική αντίληψη.
4. Σχεδιάγραμμα του κτιρίου που θα εγκατασταθεί ο Σταθμός, υπογεγραμμένο από πτυχιούχο μηχανικό και εγκεκριμένο από την αρμόδια Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών, της οικείας Νομαρχίας ή άλλου εξουσιοδοτημένου οργάνου.
5. Υπεύθυνη δήλωση του Ν.Δ. 105/69 ή του άρθρου 8 του Ν. 1599/86 ότι α προβεί στη πρόσληψη που προβλέπεται στο άρθρο 4 της 16338/70 απόφασης, όπως τροποποιήθηκε μεταγενέστερα, για τη λειτουργία του ιδιωτικού σταθμού που πρόκειται να ιδρύσει.»⁴⁵

⁴¹ ΦΕΚ 838/Β/20-11-1970, 6541.

⁴² ΦΕΚ 838/Β/20-11-1970, 6539.

⁴³ ΦΕΚ 838/Β/20-11-1970, 6540.

⁴⁴ Στο υπουργική απόφαση περί ιδρύσεως και λειτουργίας παιδικών σταθμών από ιδιώτες ΦΕΚ 838/Β/1970 τα δικαιολογητικά ήταν περισσότερα σε αριθμό και σε ανάγκες κατά κύριο λόγο διευκρίνισης του κτιριακού αλλά και της νομιμοφροσύνης του προσώπου (ιδιώτη).

⁴⁵ ΦΕΚ 608/Β/24-8-1988, 5742-5743.

2.3. ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ:

Σε κάθε παιδικό σταθμό το υπουργείο ορίζει τον αριθμό του προβλεπόμενου προσωπικού. Για το νηπιακό τμήμα, δηλαδή παιδιά ηλικίας από δύομιση έως πεντέμισι, το υπουργείο προβλέπει:

- 1) Έναν Διευθυντή πτυχιούχο από σχολές παιδαγωγικού τμήματος ή τμήματος που ασχολείται με την υγεία ή την κοινωνική εργασία. Πτυχία που εγκρίνονται: «
 - Πτυχιούχο του Παιδαγωγικού Τμήματος ΑΕΙ κατεύθυνσης Νηπιαγωγών ή Σχολών Νηπιαγωγών της ημεδαπής ή ισότιμων της αλλοδαπής.
 - Πτυχιούχο Παιδαγωγικού Τμήματος ΑΕΙ κατεύθυνσης δασκάλων ή Παιδαγωγικών Ακαδημιών της ημεδαπής ή ισότιμων της αλλοδαπής.
 - Πτυχιούχο Τμήματος Βρεφονηπιοκομίας ΤΕΙ ή Ανωτέρων Σχολών Νηπιοβρεφοκόμων της ημεδαπής ή ισότιμων της αλλοδαπής.
 - Πτυχιούχος Ανώτατης Σχολής Οικιακής Οικονομίας της ημεδαπής ή ισότιμων της αλλοδαπής.
 - Πτυχιούχος Τμημάτων Επισκεπτών και Επισκεπτριών Υγείας ΤΕΙ ή Ανωτέρων Σχολών επισκεπτριών αδελφών νοσοκόμων της ημεδαπής ή ισότιμων της αλλοδαπής.
 - Πτυχιούχο Τμήματος Νοσηλευτικής ΤΕΙ ή τμημάτων αδελφών νοσοκόμων ΚΑΤΕΕ ή ισότιμων Σχολών της ημεδαπής ή αλλοδαπής
 - Πτυχιούχο Τμημάτων Κοινων. Εργασίας ΤΕΙ ή Τμημάτων Κοιν. Εργασίας ΚΑΤΕΕ ή ισότιμων Σχολών της ημεδαπής ή αλλοδαπής.
 - Πτυχιούχο Σχολών του ιδιωτικού τομέα ειδικότητας βρεφονηπιοκομίας διетуός φοίτησης, κάτοχο όμως και απολυτηρίου Λυκείου ή εξατάξιου Γυμνασίου.»⁴⁶
- 2) Ένα Νηπιαγωγό πτυχιούχο παιδαγωγικού τμήματος για κάθε τριάντα παιδιά.
- 3) Έναν παιδίατρο.
- 4) Μία υπηρέτρια και
- 5) Μία μαγείρισσα.

Ενώ για τους βρεφικούς σταθμούς τα κριτήρια πρόσληψης του προσωπικού δεν αλλάζουν πολύ. Το σημείο που αλλάζει είναι:

1. Μία Διευθύντρια πτυχιούχο τμήματος βρεφονηπιοκομίας.

⁴⁶ ΦΕΚ 608/Β/24-8-1988, 5743.

«

- Πτυχιούχο Τμήματος Βρεφονηπιοκομίας ΤΕΙ ή Ανωτέρων Σχολών Νηπιοβρεφοκόμων της ημεδαπής ή ισότιμων της αλλοδαπής.
- Πτυχιούχος Τμημάτων Επισκεπτών και Επισκεπτριών Υγείας ΤΕΙ ή Ανωτέρων Σχολών Επισκεπτριών Αδελφών Νοσοκόμων της ημεδαπής ή ισότιμων της αλλοδαπής.
- Πτυχιούχο Τμήματος Νοσηλευτικής ΤΕΙ ή Τμημάτων Αδελφών Νοσοκόμων ΚΑΤΕΕ ή ισότιμων Σχολών της ημεδαπής ή αλλοδαπής
- Πτυχιούχο Τμημάτων Κοινων. Εργασίας ΤΕΙ ή Τμημάτων Κοινων. Εργασίας ΚΑΤΕΕ ή ισότιμων Σχολών της ημεδαπής ή αλλοδαπής.
- Πτυχιούχο Σχολών του Ιδιωτικού Τομέα ειδικότητας βρεφονηπιοκομίας διетуός φοίτησης, κάτοχο όμως και απολυτηρίου Λυκείου ή εξατάξιου Γυμνασίου.»⁴⁷

2. Ένα βρεφοκόμο σε κάθε οκτώ βρέφη πτυχιούχο αντίστοιχα βρεφονηπιοκομίας.

3. Μία υπηρέτρια ανά εικοσιτέσσερα βρέφη

4. Μία μαγείρισσα και

5. Ένας παιδίατρος.⁴⁸

Η έγκριση για πρόσληψη προσωπικού στους σταθμούς γίνεται από το Κέντρο κοινωνικής πολιτικής που εντάσσετε ο σταθμός. Υποβάλλει τα δικαιολογητικά νομιμοφροσύνης δηλαδή : απόσπασμα ποινικού μητρώου, πιστοποιητικό της Εισαγγελίας πλημμελειοδικών της κατοικίας του αιτούντος ότι δε διώκεται ή υπεύθυνη δήλωση του Ν.Δ. 105/69 ή του άρθρου 8 του Ν 1599/1986 και υπεύθυνη δήλωση του Ν 105/69 ή του άρθρου 8 του Ν. 1599/86 ότι δεν είναι υπό απαγόρευση ή δικαστική αντίληψη. Το πτυχίο και ένα πιστοποιητικό υγείας το οποίο ανανεώνεται κάθε χρόνο. Ο ιδιοκτήτης του σταθμού επίσης υποχρεώνεται μάλιστα να καταθέτει κάθε εξάμηνο τους μήνες Δεκέμβριο και Ιούνιο κάθε έτους αναλυτικό πίνακα με τον αριθμό προσωπικού και παιδιών που απασχολεί στο σταθμό του.⁴⁹

⁴⁷ ΦΕΚ 608/Β/24-8-1988, 5743.

⁴⁸ ΦΕΚ 838/Β/20-11-1970, 6540.

⁴⁹ ΦΕΚ 838/Β/20-11-1970, 6540.

2.4. ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ:

Ένας ιδιωτικός παιδικός σταθμός υποχρεούται να τηρεί ορισμένα βιβλία. Αυτά είναι :«

1. Βιβλίο συμβάντων
2. Βιβλίο υγιεινής των νηπίων.
3. Βιβλίο παρουσίας νηπίων.
4. Βιβλίο εκδρομών, επισκέψεων, ομίλων και διαλέξεων.
5. Βιβλίο παρουσίας του προσωπικού.»⁵⁰

Ο κάθε υπάλληλος έχει και τις δικές του αρμοδιότητες. Το υπουργείο ορίζει αυτές τις αρμοδιότητες βάσει των καθηκόντων που έχει ορίσει και έχουμε δει πιο πάνω.

Ο διευθυντής πρέπει να ασχολείται με την υγιεινή κατάσταση των παιδιών, την καθαριότητα του παιδικού σταθμού, την διαπαιδαγώγηση των παιδιών και την διατροφή τους. Επίσης κρατάει το βιβλίο πρωτοκόλλου, το μητρώο των παιδιών καθώς και τις καρτέλες τους.

Η νηπιαγωγός ή βρεφοκόμος αντίστοιχα απασχολεί τα παιδιά σύμφωνα με το πρόγραμμα που τηρεί ο σταθμός, βοηθάει τον παιδίατρο σε οποιοδήποτε περιστατικό παιδιού που έχει, τηρεί τους κανόνες υγιεινής των παιδιών (καθαριότητα παιδιών) και επιπλέον επιβλέπει το προσωπικό καθαριότητας για την τήρηση της καθαριότητας της τάξης. Επίσης ο βρεφοκόμος είναι υπεύθυνος και για την παρασκευή του γάλατος στα βρέφη.

Η μαγείρισσα είναι υπεύθυνη για την καθαριότητα της κουζίνας και την έγκαιρη κατασκευή και κατανομή του φαγητού.

Ενώ το προσωπικό καθαριότητας/βοηθητικό προσωπικό είναι υπεύθυνο για την καθαριότητα του χώρου, των αιθουσών της κουζίνας του πλυντηρίου κ.α.

Τέλος ο παιδίατρος είναι υπεύθυνος για την υγεία των παιδιών και την υγιεινή κατάσταση του χώρου.⁵¹

Το προσωπικό στο τομέα της μαγείρισσας, προσωπικής καθαριότητας/βοηθητικό προσωπικό και παιδίατρος έχουν συγκεκριμένες ενδυμασίες μέσα στον παιδικό σταθμό. Ο

⁵⁰ ΦΕΚ 838/Β/20-11-1970, 6542.

⁵¹ ΦΕΚ 838/Β/20-11-1970, 6541.

παιδιάτρος φορά την ιατρική ποδιά/ρόμπα του ενώ η μαγείρισσα και το βοηθητικό προσωπικό φοράνε μπλούζες εργασίας.⁵²

2.5. ΤΡΟΦΟΔΟΣΙΑ:

Οι ιδιωτικοί παιδικό σταθμοί, σύμφωνα με την Υπουργική απόφαση 16338/70 ακολουθούν συγκεκριμένο διαιτολόγιο σύμφωνα με τις συστάσεις του παιδίατρο, χωριστά για τα βρέφη και τα νήπια με συνεννόηση πάντα με τους γονείς των παιδιών που απασχολούν. Το πρόγραμμα της διατροφής πρέπει επίσης να είναι εμφανές στο χώρο για την ενημέρωση των γονέων.⁵³

Βέβαια υπάρχει ένα πρόγραμμα διατροφής που καθορίζει το υπουργείο για την σωστή διατροφή των παιδιών χωρίζοντάς το αναλόγως με την ηλικία του παιδιού (βρέφη και νήπια). Προσαρμόζει τη διατροφή των παιδιών για όλα τα γεύματα που κάνει το παιδί όση ώρα απασχολείται στο παιδικό σταθμό (πρόγευμα, μεσημεριανό ακόμα και απογευματινό για τα παιδιά που μένουν έως και τις δυο και μισή που σερβίρεται στις τρεις και τέταρτο).⁵⁴

2.6. ΧΩΡΟΙ:

Οριοθετούνται οι χώροι με τετραγωνικά μέτρα για κάθε αίθουσα, αναλόγως τα παιδιά. Δηλαδή σε ένα νηπιακό σταθμό το υπουργείο ορίζει τα εξής:

1. Μια αίθουσα απασχόλησης.
2. Μία ή δύο αναλόγως των αριθμό των παιδιών που απασχολεί ο σταθμός και αίθουσες για την μεσημεριανή ξεκούραση των παιδιών.
3. Μία αίθουσα για την ψυχαγωγία των παιδιών όταν ο καιρός δεν είναι καλός, υπόγεια.⁵⁵
4. Ένα γραφείο
5. Τουαλέτες μία ανά πέντε παιδιά και γενικότερα χώρος υγιεινής

⁵² ΦΕΚ 608/Β/24-8-1988, 5743.

⁵³ ΦΕΚ 838/Β/20-11-1970, 6542.

⁵⁴ ΦΕΚ 546/Β/24-8-1988, 5124.

⁵⁵ ΦΕΚ 608/Β/24-8-1988, 5742.

6. Αποθήκη υλικών
7. Αποθήκη τροφίμων
8. Μαγειρείο
9. Εξωτερική αυλή.
10. Και τραπέζια και καρέκλες φαγητού όσα και τα παιδιά που απασχολούνται εκεί.⁵⁶

Για τα βρέφη περιλαμβάνει:

1. Αίθουσες τουλάχιστον δυο για τα κρεβάτια των βρεφών.
2. Μια αίθουσα απασχόλησης.
3. Χώρος για την αλλαγή των παιδιών.
4. Ένα γραφείο
5. Τουαλέτες.
6. Αποθήκη υλικών
7. Αποθήκη τροφίμων
8. Μαγειρείο
9. Εξωτερική αυλή
10. Μία βεράντα μεγάλη.⁵⁷

Πίνακας εμβαδών αιθουσών και άλλων χώρων στους παιδικούς σταθμούς:

Πίνακας 2.1. ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΜΒΑΔΟΥ ΑΙΘΟΥΣΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΧΩΡΩΝ ΣΤΟΥΣ ΠΑΙΔΙΚΟΥΣ ΣΤΑΘΜΟΥΣ

ΑΙΘΟΥΣΕΣ ΧΩΡΟΙ	Αίθουσα απασχόλησης και μεσημεριανής ανάπαυσης		Αίθουσα ψυχαγωγίας (υπόγεια)		Χώρος αλλαγής παιδιών		Κήπος	
	βρέφη	νήπια	βρέφη	νήπια	βρέφη	νήπια	βρέφη	νήπια
ΕΜΒΑΔΟΝ	30τ.μ.	40τ.μ.	30τ.μ.	40τ.μ.	10τ.μ.	-	25τ.μ.	100τ.μ.
ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΑΝΑ ΑΙΘΟΥΣΑ	12	30	12	30	12	-	12	30

Επιπλέον, ο τρόπος που έχει διακοσμηθεί το κτήριο μέσα έχει σημασία. Το υπουργείο δηλώνει ότι ο κάθε παιδικός σταθμός πρέπει να περιλαμβάνει έπιπλα μικρού τύπου και

⁵⁶ ΦΕΚ 838/Β/20-11-1970, 6540.

⁵⁷ ΦΕΚ 838/Β/20-11-1970, 6540-6541.

ανάλογου αριθμού ώστε να καλύπτουν τις ανάγκες των παιδιών, τραπέζια ανα έξι παιδιά με τις καρέκλες τους, κατάλληλα για παιδιά, έπιπλα φύλαξης των παιχνιδιών, παιδική χαρά για τον κήπο κ.α.⁵⁸

2.7. ΕΓΓΡΑΦΗ:

Οι παιδικοί σταθμοί χωρίζονται σε δύο τμήματα. Στο νηπιακό και στο βρεφικό τμήμα. Το πρώτο (νηπιακό τμήμα) περιλαμβάνει παιδιά ηλικίας δυο και μισό (2,5) έως πέντε και μισό(5,5) χρονών, δηλαδή μέχρι την ηλικία που το παιδί θα εγγραφεί στο δημοτικό⁵⁹. Ενώ το βρεφικό τμήμα περιλαμβάνει παιδιά ηλικίας μηδέν (0) έως και δυο και μισό (2,5) χρόνων.⁶⁰ Τα τμήματα χωρίζονται ανάλογα με την ηλικία των παιδιών και τον αριθμό αυτών. Ενδεικτικός πίνακας διαχωρισμού τμημάτων:

Πίνακας 2.2. ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΣΤΟΥΣ ΠΑΙΔΙΚΟΥΣ ΣΤΑΘΜΟΥΣ

ΒΡΕΦΗ	ΝΗΠΙΑ
Τμήμα από 6 μηνών έως 1,5 χρονών	Τμήμα από 2,5 έως 3,5 χρονών
Τμήμα από 1,5 έως 2,5 χρονών	Τμήμα από 3,5 έως 4,5 χρονών
	Τμήμα από 4,5 έως 5,5 χρονών

Αυτό βέβαια μπορεί να τροποποιηθεί αναλόγως με τα παιδιά και τις αίθουσες του κάθε σταθμού αλλά δεν μπορούν να συνδέσουν τόσο εύκολα τα βρέφη με τα νήπια.⁶¹

2.8. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ:

Η προσέλευση των παιδιών είναι ανάλογα με την ηλικία τους. Στα βρέφη η ώρα αρχίζει από της 6:45 ή 7:00 μέχρι τις 9:00 και στα νήπια 6:45 ή 7:00 έως τις 8:30 το πρωί. Η αποχώρηση τους γίνεται στα βρέφη στις 15:45 με 16:00 το μεσημέρι και στα νήπια από τις 15:00 μέχρι τις 15:45 ώρα το μεσημέρι.⁶²

Ενδεικτικός πίνακας λειτουργίας του παιδικού σταθμού και για τις δυο κατηγορίες (βρέφη και νήπια):

⁵⁸ ΦΕΚ 838/Β/20-11-1970, 6541.

⁵⁹ ΦΕΚ 46/Α/16-4-1984, 478.

⁶⁰ ΦΕΚ 838/Β/20-11-1970, 6540.

⁶¹ ΦΕΚ 497/Β/22-4-2002, 6668.

⁶² ΦΕΚ 497/Β/22-4-2002, 6669.

Για βρέφη:

Πίνακας 2.3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΓΙΑ ΒΡΕΦΗ.

ΩΡΑ	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ
6:45 ή 7:00π.μ. – 9:00π.μ.	Προσέλευση βρεφών
9:00π.μ. – 9:30π.μ.	Πρωινό
9:30π.μ. – 12:00π.μ.	Ατομικά προγράμματα για εξέλιξη του παιδιού
12:00π.μ. – 13:00μ.μ.	Φαγητό
13:00μ.μ. – 14:30μ.μ.	Ανάπαυση
14:30μ.μ. – 15:15μ.μ.	Ελεύθερη απασχόληση
15:15μ.μ. – 15:45μ.μ.	Απογευματινό
15:45μ.μ. – 16:00μ.μ.	Αποχώρηση

63

Για νήπια:

Πίνακας 2.4. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΓΙΑ ΝΗΠΙΑ

ΩΡΑ	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ
6:45 ή 7:00π.μ. – 8:30π.μ.	Προσέλευση νηπίων
8:30π.μ. – 9:00π.μ.	Προσευχή
9:00π.μ. – 9:30π.μ.	Πρωινό
9:30π.μ. – 10:00π.μ.	Μουσικοκινητική, ρυθμικές ασκήσεις
10:00π.μ. – 11:00π.μ.	Ζωγραφική, κολλητική, κουκλοθέατρο κ.α.
11:00π.μ. – 12:00π.μ.	Ελεύθερη απασχόληση
12:00π.μ. – 13:00μ.μ.	Φαγητό
13:00μ.μ. – 13:30μ.μ.	Αναχώρηση παιδιών που φεύγουν νωρίς
13:30μ.μ. – 15:00μ.μ.	Ανάπαυση
15:00μ.μ. – 15:45μ.μ.	Αναχώρηση

64

Οι περισσότεροι παιδικοί σταθμοί δεν λειτουργούν ένα μήνα το καλοκαίρι συνήθως τον Αύγουστο και κάποιες αργίες με απόφαση του ιδιοκτήτη. Επιπλέον, αν οι γονείς των

⁶³ ΦΕΚ 497/Β/22-4-2002, 6669.

⁶⁴ ΦΕΚ 497/Β/22-4-2002, 6669.

παιδιών δουλεύουν τον Αύγουστο ο σταθμός έχει δυνατότητα να κλείσει κατά τη θερινή περίοδο μόνο ένα μήνα στους μήνες Ιουνίου με Ιουλίου. Καθώς και τις επίσημες αργίες μαζί με την εορτή του πολιούχου αγίου της περιοχής που βρίσκεται. Για τις διακοπές του Πάσχα και Χριστουγέννων οι σταθμοί κλείνουν κατά κύριο λόγο στις 24 Δεκεμβρίου και ανοίγουν 5 Ιανουαρίου για τα Χριστούγεννα και από την μεγάλη Πέμπτη έως την Κυριακή του Θωμά για το Πάσχα.⁶⁵

⁶⁵ ΦΕΚ 497/Β/22-4-2002, 6668.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΟ ΝΗΣΙΑΓΩΓΕΙΟ

3. Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

Η μουσική μέσα στο νηπιαγωγείο συντίθεται από πολλά είδη. Η κλασσική μουσική, οι ενορχηστρώσεις, τα μουσικά παιχνίδια, τα τραγούδια, οι ηχοϊστορίες κ.α. εντάσσονται στις λειτουργίες του μαθήματος αυτού.⁶⁶

3.1. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ:

Ο εκπαιδευτικός χρειάζεται ως βάση ένα μοντέλο που να διαχωρίζει τους στόχους και γενικότερα τη διαδικασία του μαθήματός του.⁶⁷

Το αναλυτικό πρόγραμμα του Υπουργείου Παιδείας⁶⁸ δεν προσδιορίζει με σαφήνεια τον ρόλο της μουσικής εκπαίδευσης στο νηπιαγωγείο. Ορίζει το σκοπό του, την ανάπτυξη του νηπίου σε κοινωνικό, συναισθηματικό, ψυχοκινητικό, θρησκευτικό, ηθικό, αισθητικό, νοητικό τομέα, την καλλιέργεια δεξιοτήτων με τη βοήθεια της ελευθερίας, της ασφάλειας και του προβληματισμού που παρέχει ο χώρος αυτός. Αναλυτικότερα στον κάθε τομέα ορίζει τους στόχους του κάθε νηπίου.⁶⁹

Πίνακας 3.1. ΤΟΜΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΚΟΥΣ ΣΤΑΘΜΟΥΣ

Ψυχοκινητική ανάπτυξη	Κοινωνική, συναισθηματική, ηθική και θρησκευτική ανάπτυξη	Αισθητική ανάπτυξη	Νοητική ανάπτυξη	Καλλιέργεια δεξιοτήτων
1. ανακαλύπτει και οργανώνει το σχήμα του σώματος του.	1. αναπτύσσει προσωπικές σχέσεις με τους γύρω του (άλλα νήπια, νηπιαγωγό κ.α.)	1. προσέγγιση της φύσης και της τέχνης.	1. να αποκτήσει ευχάριστη στάση στη μάθηση.	1. να κατανοήσει βασικές έννοιες και διαδικασίες.
2. οριοθετεί	2. ομαλή ένταξη με	2. να εκφραστεί	2. να	2. σταδιακή

⁶⁶ Καμπύλης Π.Γ. και Σπετσιώτης Ι.Μ., *Το Εργαστήρι της Μουσικής: Δημιουργώ μουσικά Όργανα- Συνθέτω Μουσικά Δρώμενα*, (Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2000), 11.

⁶⁷ Λένια Σέργη, *Θέματα Μουσικής και Μουσικής Παιδαγωγικής*, (, Αθήνα: Gutenberg, 1994), 20.

⁶⁸ ΦΕΚ 208/Α/26-9-1989, 4469.

⁶⁹ ΦΕΚ 208/Α/26-9-1989, 4469.

έννοιες του χώρου και χρόνου.	τα υπόλοιπα νήπια	μέσα από τη τέχνη.	αποκτήσει κοινωνικές εμπειρίες.	ένταξη.
3. αναπτύσσει σχέσεις μέσα από δραστηριότητες.	3. αναπτύσσει τη συλλογική προσπάθεια και την ομαδικότητα	3. αντίληψη της τέχνης ως τρόπος έκφρασης και επικοινωνίας των λαών.		
4. φέρνει στην επιφάνεια την ψυχοκινητική του έκφραση.	4. αναπτύσσει την ηθική του και αυτονομείται.			
	5. εξοικείωση με την ορθόδοξη πίστη.			

Το ημερήσιο πρόγραμμα δραστηριοτήτων ορίζεται σε δυο κατηγορίες. Η πρώτη είναι η αυθόρμητη ενασχόληση των παιδιών με δραστηριότητες που ο/η νηπιαγωγός δεν έχει άμεση σχέση με το παιδί και η δεύτερη ο/η νηπιαγωγός ορίζει τους στόχους του και βάση αυτών διαμορφώνει και τις δραστηριότητές του.⁷⁰

3.2. ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ:

Συγκεκριμένα για την μουσική εκπαίδευση του παιδιού ο τομέας που εντάσσεται είναι αυτός της αισθητικής ανάπτυξης του νηπίου. Ως στόχο, για τη μουσική ορίζει τους παρακάτω:«

- Να αναπτύξουν τις εκφραστικές και δημιουργικές τους ικανότητες μέσα	- Ποικίλα μουσικά παιχνίδια για την κατανόηση των λειτουργιών της μουσικής
---	--

⁷⁰ ΦΕΚ 208/Α/26-9-1989, 4469, και Λένια Σέργη, Θέματα Μουσικής και Μουσικής Παιδαγωγικής, (Αθήνα: Gutenberg, 1994), 19.

<p>από τη γενικότερή τους ευαισθησία:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Προσεγγίζοντας -εμπειρικά και όχι θεωρητικά- τις βασικές λειτουργίες της μουσικής (ένταση, τονικό ύψος, ηχόχρωμα, ενορχήστρωση, ρυθμός κ.λπ.). • Διακρίνοντας την ταυτότητα των ποικίλων μουσικών οργάνων και γενικά των μουσικών πηγών. • Ελέγχοντας τη σχέση κίνησης χεριού και παραγωγής ήχου. • Καλλιεργώντας τις φωνητικές του δυνατότητες. • Γνωρίζοντας τα διάφορα είδη της μουσικής και απολαμβάνοντας τη χαρά του τραγουδιού. <p>- Να ανακαλύπτουν τι ποικίλες όψεις των αντικειμένων και των καταστάσεων και να τους αποδίδουν νέες σημασίες επενεργώντας πάνω τους κινητικά και νοητικά, ώστε να εκφράζονται με τρόπο δημιουργικό μέσα από:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τα τραγούδια • Τα παιχνίδια – κατασκευές με ήχο, λόγο, κίνηση, και να νιώθουν τη χαρά της προσωπικής δημιουργίας. 	<p>(ένταση, τονικό ύψος, ηχόχρωμα, ενορχήστρωση, ρυθμός κ.λπ.).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Στοιχειώδης προσέγγιση των δυνατοτήτων της αμφίδρομης σχέσης ήχων και γραφικής απεικόνισής τους, χωρίς να περιορίζονται σ' ένα συγκεκριμένο σύστημα γραφής. - Δραστηριότητες γνωριμίας με τα ποικίλα μουσικά όργανα και γενικότερα τις μουσικές πηγές. - Τραγούδι από τα νήπια με βάση ένα ανοιχτό ανθολόγιο, από το οποίο επιλέγονται ελληνικά παιδικά, παραδοσιακά και έντεχνα λαϊκά τραγούδια, καθώς και τραγούδια άλλων λαών. - Ενεργητική ακρόαση επιλεγμένων μουσικών έργων από όλα τα αυθεντικά μουσικά είδη: ελληνική μουσική (έντεχνη, λαϊκή παραδοσιακή), δυτική μουσική (κλασική, σύγχρονη, τζαζ, ροκ), μουσική άλλων λαών (ινδική, κινέζικη, λατινοαμερικάνικη, αφρικάνικη κ.α.). - Ενεργητική ακρόαση ζωντανής μουσικής και τραγουδιών με τη παρουσία μουσικών και τραγουδιστών στην τάξη.
<p>- Να ανακαλύπτουν τις ποικίλες όψεις των αντικειμένων και των καταστάσεων και να τους αποδίδουν νέες σημασίες επενεργώντας πάνω τους κινητικά και νοητικά, ώστε να εκφράζονται με τρόπο δημιουργικό μέσα</p>	<p>- Μουσικές κατασκευές από τα νήπια με ήχο, λόγο και κίνηση που συνοδεύουν ένα παραμύθι, μια αυτοσχέδια ιστορία ή ένα ποίημα.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Σωματική έκφραση των νηπίων που συνδέεται με τη μουσική κατασκευή,

<p>από:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τα τραγούδια • Τα παιχνίδια – κατασκευές με ήχο, λόγο, κίνηση, και να νιώθουν τη χαρά της προσωπικής δημιουργίας. 	<p>ένα μουσικό έργο ή ένα τραγούδι.</p> <p>- Κατασκευές απλών αυτοσχέδιων μουσικών οργάνων.</p>
--	---

»⁷¹

Το Διαθεματικό ενιαίο πλαίσιο προγράμματος σπουδών ορίζει ως σκοπό της διδασκαλίας της μουσικής την ανάπτυξη και την καλλιέργεια της «απόλαυσης» της ακρόασης, της δημιουργικότητας και της προσωπικότητας των μαθητών με τη βοήθεια των δραστηριοτήτων, της ακρόασης της μουσικής κ.α. Με βάση την προσωπικότητα και τη συμπεριφορά ο Regelski ορίζει δυο τρόπους μουσικής συμπεριφοράς: 1) Τον κλειστό τρόπο μουσικής συμπεριφοράς (γνωστικές, συναισθηματικές και ψυχοκινητικές μεταβλητές) και 2) τον ανοιχτό τρόπο μουσικής συμπεριφοράς (προφορικός, κατασκευαστικός και παραστατικός τρόπος συμπεριφοράς).⁷²

Βέβαια το υπουργείο ενσωματώνει το νηπιαγωγείο με την Α και Β τάξη του δημοτικού. Έτσι, δεν γίνεται απόλυτα ξεκάθαρο το τι δραστηριότητες, στόχοι, προσεγγίσεις κ.α. αφορούν μόνο το νηπιαγωγείο. Γι' αυτό το λόγο ορίζει ορισμένους γενικούς άξονες γνωστικού περιεχομένου, γενικούς στόχους μαθημάτων και ενδεικτικά κάποιες έννοιες διαθεματικής προσέγγισης.⁷³

Σε κάθε άξονα γνωστικού περιεχομένου έχουμε τους στόχους και μερικές ενδεικτικές θεμελιώδεις έννοιες οι οποίες προτείνονται στον εκπαιδευτικό για να μπορεί να τις χρησιμοποιήσει στις δραστηριότητές του.

Οι άξονες γνωστικού περιεχομένου που προτείνει το υπουργείο για το πρώτο επίπεδο, που εντάσσεται το νηπιαγωγείο είναι οι εξής :

- Ο μαθητής να μπορεί να ελέγξει τις δεξιότητές του πάνω στη μουσική ακρόαση και εκτέλεση. Οι έννοιες της προσέγγισης σε αυτό το αντικείμενο είναι: ο χρόνος, η μεταβολή, παράδοση, πολιτισμός, συμβολισμός, ήχος, περιοδικότητα, επικοινωνία, συνεργασία και αλληλεπίδραση.

⁷¹ ΦΕΚ 208/Α/26-9-1989, 4474

⁷² Λένια Σέργη, Θέματα Μουσικής και Μουσικής Παιδαγωγικής, (, Αθήνα: Gutenberg, 1994), 17- 18

⁷³ ΦΕΚ 304/Β/13-3-2003, 4070

- Να εξάπτει το ενδιαφέρον για μουσική δημιουργία του παιδιού μέσω των μουσικών δραστηριοτήτων. Έννοιες: ο συμβολισμός, η δομή, το σύστημα, ο χρόνος και ο χώρος, ήχος, χρώμα, συμμετρία, συνεργασία, αλληλεπίδραση, πολιτισμός και παράδοση.
- Αξιολόγηση των δεξιοτήτων του παιδιού μέσω των δραστηριοτήτων. Έννοιες: η μεταβολή και η εξέλιξη, συμβολισμός, ήχος, επικοινωνία και αλληλεπίδραση.
- Εξειδίκευση του παιδιού με την ακρόαση και την εφαρμογή των γνώσεών του⁷⁴. Έννοιες: ο ήχος, η περιοδικότητα, το σύστημα, ο συμβολισμός, η επικοινωνία και η αλληλεπίδραση.⁷⁵

Οι ενδεικτικές θεμελιώδεις έννοιες προσέγγισης του υπουργείου είναι :

1. Για τον πρώτο άξονα: «ο χρόνος, η μεταβολή, παράδοση, πολιτισμός, συμβολισμός, ήχος, περιοδικότητα, επικοινωνία, συνεργασία και αλληλεπίδραση.»⁷⁶
2. Για τον δεύτερο: «ο συμβολισμός, η δομή, το σύστημα, ο χρόνος και ο χώρος, ήχος, χρώμα, συμμετρία, συνεργασία, αλληλεπίδραση, πολιτισμός και παράδοση.»⁷⁷
3. Για τον τρίτο: «η μεταβολή και η εξέλιξη, συμβολισμός, ήχος επικοινωνία και αλληλεπίδραση.»⁷⁸
4. Τέλος για τον τέταρτο: «ο ήχος, η περιοδικότητα, το σύστημα, ο συμβολισμός, η επικοινωνία και η αλληλεπίδραση.»⁷⁹

Οι στόχοι του υπουργείου για το πρώτο επίπεδο που εντάσσεται το νηπιαγωγείο είναι:

1. Για τον πρώτο άξονα:

Τα παιδιά να μπορούν να:

- Έχουν μία θετική και ευχάριστη στάση προς τη μουσική.

⁷⁴ Σε αυτό το γνωστικό περιεχόμενο εντάσσονται κατά κύριο λόγο τα παιδιά/ μαθητές της Α΄ και Β΄ δημοτικού που έχουν μάλιστα και μεγαλύτερη εμπειρία στο κομμάτι της ακρόασης και ερμηνείας από τα παιδιά του νηπίου που βρίσκονται ακόμα σε ένα άγνωστο κόσμο και αρχίζουν να το εξερευνούν.

⁷⁵ ΦΕΚ 304/Β/13-3-2003, 4070.

⁷⁶ ΦΕΚ 304/Β/13-3-2003, 4070.

⁷⁷ ΦΕΚ 304/Β/13-3-2003, 4070.

⁷⁸ ΦΕΚ 304/Β/13-3-2003, 4070.

⁷⁹ ΦΕΚ 304/Β/13-3-2003, 4070.

- Εκτελούν απλά ρυθμικά μοτίβα και μελωδικά σχήματα
 - Έχουν μια ομαδική συνεργασία στο τραγούδι
 - Ελέγχουν και μπορούν να παίξουν ένα απλό μουσικό όργανο
 - Συνδέσουν εικόνες με ήχους.
2. Για τον δεύτερο:
- Μπορούν να καταγράψουν το ήχο που λαμβάνουν και να μπορούν να τον χρησιμοποιήσουν μετέπειτα.
 - Χρησιμοποιούν το υλικό τους και να μπορούν να αυτοσχεδιάσουν με αυτό με δικές του «συνθέσεις»
3. Για τον τρίτο:
- Έχουν γνωρίσει «και να μπορούν να τα αναγνωρίσουν» διάφορα είδη μουσικής μέσω της διαδικασίας της ακρόασης
 - Αρχίσουν να εξοικειώνονται και να χρησιμοποιούν απλούς όρους της μουσικής.
4. Για τον τέταρτο:
- Αναπτυχθεί η συγκέντρωση ακρόασης του παιδιού ώστε να μπορεί το παιδί να θυμάται τους ήχους και να τους επαναφέρει στη μνήμη του.
 - Μπορεί να χρησιμοποιεί πλέον τα μέσα της μουσικής και να δημιουργεί με απλό τρόπο και μέσα συνθέσεις.⁸⁰

Ένας απώτερος στόχος του υπουργείου για τη διδασκαλία της μουσικής είναι ο μαθητής να έχει μία μεγάλη εμπειρία μουσικών δραστηριοτήτων, παιχνιδιών, εκτέλεση μουσικών οργάνων, σύνθεσης κ.α. ώστε να έχει εφόδια για τις επόμενες τάξεις του σχολείου και γενικά, σε όλους τους τομείς πέρα από τη μάθηση της μουσικής στο σχολικό περιβάλλον.⁸¹ Το νήπιο δεν καταφέρνει στην ηλικία του να αναλύσει τους φθόγγους και τις διαφορετικές τονικότητες (αντίληψη αρμονίας με δυο ή περισσότερους ήχους).⁸² Επιπλέον πέρα από τη μουσική σε όλες τις βαθμίδες της (εντός-εκτός σχολικού περιβάλλοντος) ο βασικότερος στόχος είναι το παιδί να αναπτυχθεί νοητικά και ψυχικά καθώς και να διαμορφώσει την προσωπικότητα και το χαρακτήρα του.⁸³

Τέλος, στο τελευταίο κομμάτι που ορίζει το υπουργείο ως «πρόγραμμα σχεδιασμού και ανάπτυξης διαθεματικών δραστηριοτήτων» ορίζει ως γενικότερο στόχο την «καλλιέργεια

⁸⁰ ΦΕΚ 304/Β/13-3-2003, 4070.

⁸¹ ΦΕΚ 304/Β/13-3-2003, 4082- 4083.

⁸² Λένια Σέργη, *ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ Η Επίδραση της Μουσικής μέσα από τη Διαθεματική Μέθοδο Διδασκαλίας στην Ανάπτυξη της Προσωπικότητας των Παιδιών*, (Αθήνα: Gutenberg, 2003), 60.

⁸³ ΦΕΚ 304/Β/13-3-2003, 4082-4083.

των ικανοτήτων και δεξιοτήτων των μαθητών προκειμένου να προετοιμαστούν έγκαιρα για να αντιμετωπίσουν την “κοινωνία της πληροφορίας και της γνώσης” στην οποία θα ζήσουν»⁸⁴

3.3. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ:

Το περιβάλλον, δηλαδή ο χώρος του νηπιαγωγείου παίζει σημαντικό ρόλο. Ένα οικείο περιβάλλον για ένα παιδί/νήπιο το ωθεί να νοιώσει οικεία, ασφάλεια και γενικότερα μέσω των δραστηριοτήτων να είναι ο εαυτός του. Αυτός είναι και ο στόχος του περιβάλλοντος. Και για αυτό το λόγο, ο χώρος και το περιβάλλον γενικότερα πρέπει να εξελίσσεται προς το καλύτερο και να καλλιεργεί τη φαντασία και τη δημιουργικότητα του παιδιού.⁸⁵

Στα νηπιαγωγεία ο χώρος εσωτερικά χωρίζεται σε διαφορετικούς χώρους, με θεματικές ενότητες που τις ονομάζουμε «γωνίες». Στην ουσία όλη ή η περισσότερη και σημαντικότερη διαδικασία γίνεται σε αυτές τις γωνίες. Ο εκπαιδευτικός είναι σημαντικό να δώσει τη δυνατότητα στα παιδιά να διαμορφώσουν αυτήν τη γωνία (την εκάστοτε γωνία) όπως θέλουν για να νιώθουν ευχάριστα σε αυτήν και έτσι, η διδασκαλία γίνεται ευχάριστη και εξάπτει την περιέργεια του παιδιού χωρίς να το κάνει να βαρεθεί. Επιπλέον, για τον εκπαιδευτικό διευκολύνεται η κατάσταση όταν τα παιδιά/νήπια είναι διαφορετικών επιπέδων. Τα αφήνει ελεύθερα και έτσι τα παιδιά δοκιμάζουν τις ιδέες τους, τις ικανότητές τους, ενθαρρύνουν την πρωτοβουλία και τον σεβασμό.⁸⁶

Υπάρχουν γωνίες που λειτουργούν (υπάρχουν μόνιμα στην τάξη) όλο το σχολικό έτος και άλλες που χρησιμοποιούνται για κάποιες θεματικές ενότητες. Σύμφωνα με τις προτεραιότητες και τα «θέλω» των παιδιών ο εκπαιδευτικός/νηπιαγωγός διαμορφώνει το περιεχόμενο των γωνιών. Αναλόγως με το χώρο και τον αριθμό των παιδιών σε μία τάξη ορίζεται και ο αριθμός των γωνιών της τάξης. Παραδείγματος χάριν, σε μια τάξη 20 νηπίων υπάρχουν ταυτόχρονα 5 γωνίες που σε κάθε μια γωνία υπάρχουν 4 με 5 παιδιά. Οι συνηθέστερες γωνίες είναι : «

1. Γωνία της συζήτησης.
2. Γωνία του οικοδομικού υλικού.

⁸⁴ ΦΕΚ 304/Β/13-3-2003, 4336

⁸⁵ Δαφέρμου Χ., Κουλούρη Π. και Μπασαγιάννη Ε., Οδηγός Νηπιαγωγού: Εκπαιδευτικοί Σχεδιασμοί – Δημιουργικά Περιβάλλοντα Μάθησης, (Αθήνα: ΟΕΔΒ),57

⁸⁶ Δαφέρμου Χ., Κουλούρη Π. και Μπασαγιάννη Ε., *Οδηγός Νηπιαγωγού...*, 59-60

3. Γωνία της βιβλιοθήκης.
4. Γωνία των εικαστικών.»⁸⁷

Φυσικά μέσα σε αυτές τις γωνίες εντάσσεται και η γωνία της μουσικής. Η οποία μπορεί να εμπεριέχει: «1) Μουσικά όργανα, 2) κασετόφωνο, 3) μικρά κασετόφωνα ηχογράφησης, 4) εικόνες διακεκριμένων μουσικών και των μουσικών οργάνων που παίζουν»⁸⁸

3.4. Η ΜΟΥΣΙΚΗ:

Παρατηρούμε ότι από την αρχή της ζωής του παιδιού υπάρχει η μουσική που έχει τη δυνατότητα να το ηρεμεί. Η δραστηριότητα της μουσικής στο νηπιαγωγείο ωθεί σε εναλλακτικούς τρόπους έκφρασης και επικοινωνίας.⁸⁹

Η μουσική ως μια τέχνη προσελκύει το νήπιο. Οι δραστηριότητες που έχουν σχέση με τη μουσική και γενικότερα με την τέχνη βοηθούν στη διαμόρφωση της προσωπικότητας, στην ανάπτυξή του και επίσης καλλιεργούν τη σχέση του με τον πολιτισμό. Οι δραστηριότητες της μουσικής αποσκοπούν στο: «

1. Να διεγείρουν και να διατηρούν το ενδιαφέρον των παιδιών
2. Να προωθούν τη δημιουργικότητά τους και να ερεθίζουν τη φαντασία τους
3. Να συμβάλουν στην ανάπτυξη της κριτικής τους ικανότητας και της αναπαραστατικής τους σκέψης
4. Να εμπλουτίζουν τις δυνατότητές του στο να εκφράζουν με διαφορετικούς τρόπους και μέσα τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους
5. Να καλλιεργούν την αισθητική τους αντίληψη.»⁹⁰

Ο συνδυασμός παιχνιδιού και μουσικής που προβάλετε στα παιδιά βοηθά στην απελευθέρωση των παιδιών, στην αυτοπεποίθησή τους και σε διάφορες δεξιότητές τους.⁹¹

Οι έρευνες χρόνων για τη μουσική ανάπτυξη του παιδιού από διάφορες επιστήμες υποστηρίζουν ότι η μουσική ικανότητα υπάρχει μέσα σε κάθε άνθρωπο. Η ψυχολογία της

⁸⁷ Δαφέρμου Χ., Κουλούρη Π. και Μπασαγιάννη Ε., Οδηγός Νηπιαγωγού: Εκπαιδευτικοί Σχεδιασμοί – Δημιουργικά Περιβάλλοντα Μάθησης, (Αθήνα: ΟΕΔΒ), 60-61.

⁸⁸ Δαφέρμου Χ., Κουλούρη Π. και Μπασαγιάννη Ε., *Οδηγός Νηπιαγωγού...*, 63.

⁸⁹ Δαφέρμου Χ., Κουλούρη Π. και Μπασαγιάννη Ε., *Οδηγός Νηπιαγωγού...*, 326-327.

⁹⁰ Δαφέρμου Χ., Κουλούρη Π. και Μπασαγιάννη Ε., Οδηγός Νηπιαγωγού: Εκπαιδευτικοί Σχεδιασμοί – Δημιουργικά Περιβάλλοντα Μάθησης, (Αθήνα: ΟΕΔΒ), 289.

⁹¹ Χαραλάμπους Α., *Μουσικά παιχνίδια Στην Προσχολική Και Πρωτοσχολική Ηλικία*, (Αθήνα: Ατραπός, 2001), 11-12.

μουσικής αναφέρει ότι τα ιδιαίτερα μουσικά χαρακτηριστικά των παιδιών βοηθάν και τον εκπαιδευτικό για μεγαλύτερες γνώσεις στη μουσική ανάπτυξη των νηπίων.⁹²

Για τις δραστηριότητες και τα μουσικά παιχνίδια, που καλλιεργούν την ακοή, τη στάση ζωής, του περιβάλλοντος, της κίνησης του σώματος, πέρα από τα μουσικά όργανα μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε διάφορα υλικά και άλλα αντικείμενα. Έτσι δείχνουμε στα παιδιά το δρόμο για εξερεύνηση, αυτοσχεδιασμό και εξοικείωση με τους ήχους.

Πέρα από τους ήχους λοιπόν αυτούς έχουμε τα μουσικά όργανα, αυτοσχέδια και μη, που υπάρχουν στην τάξη και μπορούν είτε να απομονωθούν ή να συνδυαστούν για ορισμένες δραστηριότητες και μουσικά παιχνίδια.

Άλλη μία μουσική δραστηριότητα στην τάξη είναι να παρουσιαστεί/ ακουστεί ο ήχος είτε από ακουστική πηγή (η συνηθέστερη) είτε ζωντανά από ένα μουσικό όργανο τύπου πιάνου, κιθάρας, μπουζουκιού, φλάουτου, τουμπιλέκι κ.α. Εδώ ο εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιήσει διάφορες δραστηριότητες ώστε τα παιδιά να γνωρίσουν τους ήχους του κάθε οργάνου αλλά και πολλά άλλα θέματα/είδη μουσικής. Παραδείγματος χάριν, το φλάουτο εντάσσεται σε μία ορχήστρα δυτικής μουσικής ενώ το μπουζούκι εμπεριέχεται μόνο στην ελληνική λαϊκή μουσική.

Έτσι το νήπιο μπορεί να γνωρίσει όλα τα μουσικά όργανα και όλους τους πολιτισμούς (δύση- ανατολή κ.λπ.)⁹³

Άλλες δραστηριότητες για το μάθημα της μουσικής είναι και η κατασκευή αυτοσχέδιων οργάνων τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν, όπως είπαμε και πιο πάνω για άλλες δραστηριότητες. Αυτή η δραστηριότητα συνήθως εξάπτει το ενδιαφέρον των νηπίων γιατί κατασκευάζουν το δικό τους μουσικό όργανο και κατά τη διάρκεια της κατασκευής έχουν όλο το χρόνο να εξερευνήσουν τον τρόπο και τα υλικά που παράγουν τον ήχο. Όργανα αυτοσχέδια μπορούν να κατασκευαστούν πολλά, όπως τύμπανα, σείστρα⁹⁴, φλογέρες και πολλά άλλα.⁹⁵

⁹² Λένια Σέρρη, ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ Η Επίδραση της Μουσικής μέσα από τη Διαθεματική Μέθοδο Διδασκαλίας στην Ανάπτυξη της Προσωπικότητας των Παιδιών, (Αθήνα: Gutenberg, 2003), 56-57.

⁹³ Δαφέρμου Χ., Κουλούρη Π. και Μπασαγιάννη Ε., Οδηγός Νηπιαγωγού: Εκπαιδευτικοί Σχεδιασμοί – Δημιουργικά Περιβάλλοντα Μάθησης, (Αθήνα: ΟΕΔΒ), 328-329.

⁹⁴ Συνοδευτικά κρουστά μουσικά όργανα που αποτελούνται από μια χειρολαβή και στο κυρίως μέρος τους προσαρμοσμένα κρουστά που παράγουν κάποιον ήχο και κρατούν το ρυθμό σε κάθε κίνηση τους.

⁹⁵ Δαφέρμου Χ., Κουλούρη Π. και Μπασαγιάννη Ε., Οδηγός Νηπιαγωγού: Εκπαιδευτικοί Σχεδιασμοί – Δημιουργικά Περιβάλλοντα Μάθησης, (Αθήνα: ΟΕΔΒ), 329-330.

Μια άλλη δραστηριότητα είναι τα μουσικά παιχνίδια που βοηθάνε το παιδί στο να κατανοήσει μέσω της εμπειρίας των παιχνιδιών αυτών βασικές έννοιες της μουσικής (ρυθμός, ύψος, μελωδία, ηχόχρωμα κ.λπ.)⁹⁶.

Τις περισσότερες φορές σε δραστηριότητες μουσικής τα παιδιά κάθονται σε κύκλο στη λεγόμενη γωνία (περιοχή της τάξης) της μουσικής που έχει διάφορα μουσικά όργανα. Κατά κύριο ρόλο τα όργανα που υπάρχουν σε αυτή τη γωνία είναι : τύμπανο, ντέφι, μαράκες, τρίγωνο, κουδουνάκια, αυγά σέικερ, μεταλλόφωνα, ξυλόφωνα, ξυλάκια, ξύστρα⁹⁷, πιατίνια κ.α.

Ως μία πρώτη δραστηριότητα για τη μουσική είναι παραδείγματος χάριν, ο εκπαιδευτικός να αφήσει τα παιδιά να εξοικειωθούν με τα όργανα (παίζουν τα όργανα όση ώρα θέλουν, όταν σταματά ο πρώτος συνεχίζει ο δεύτερος). Έπειτα από αυτό μπορούν να συνδυαστούν πολλοί τρόποι παιξίματος των οργάνων: αργά-γρήγορα, σιγά-δυνατά, μουσική συζήτηση⁹⁸ κ. α. Τα τραγούδια που χρησιμοποιεί ο εκπαιδευτικός είναι πολύ σημαντικά για την κριτική σκέψη και τη μίμηση των παιδιών. Σύμφωνα με τις δυνατότητές τους ο εκπαιδευτικός μπορεί να παρουσιάσει «ωραία» και κλασσικά τραγούδια από όσα είδη μουσικής μπορεί να βρει και από τον ελληνικό πολιτισμό αλλά και από διαφορετικούς πολιτισμούς. Μεγαλύτερη ευκολία σε αυτές τις δραστηριότητες είναι να υπάρχουν στην τάξη παιδιά από άλλες χώρες. Με τη συνεργασία των γονέων αυτών των παιδιών, αλλά και όλων των γονέων, γίνεται ακόμα μεγαλύτερη δουλειά και έτσι βοηθάμε τα παιδιά να εξελίξουν το αισθητικό κριτήριο τους αλλά και να καταλάβουν ότι όλοι οι πολιτισμοί έχουν ορισμένες κοινές σταθερές, όπως όλοι οι άνθρωποι γελούν, λυπούνται, αγαπούν, κλαίνε κ.α.⁹⁹ Ο κάθε εκπαιδευτικός χρειάζεται μια μεγάλη γκάμα μουσικών ακουσμάτων για το μάθημά του, προκειμένου να πειραματιστεί με τον ήχο. Αν αυτό γίνεται επαναλαμβανόμενα, το παιδί δημιουργεί το δικό του μουσικό ηχητικό περιβάλλον, που το βοηθάει σε επόμενο στάδιο της μίμησης.¹⁰⁰

⁹⁶ Γρηγορίου Μ., τομ. Α, *Μουσική για παιδιά και για έξυπνους μεγάλους*, (Νεφέλη, 1994), 5.

⁹⁷ Η ξύστρα ή γκούιρο: αποτελείται από ένα ξύλινο ηχείο με βαθιές χαραγματιές, που «ζύνεται» από τον εκτελεστή με τη βοήθεια ενός ξύλινου ραβδιού. Στα νησιά της Καραϊβικής, απ' όπου προέρχεται, το ηχείο αποτελείται από το ξεραμένο κέλυφος ενός μεγάλου καρπού.

⁹⁸ Το πρώτο παιδί παίζει ένα ρυθμικό μοτίβο και το δεύτερο «απαντά» είτε με τον ίδιο ρυθμικό μοτίβο είτε με κάποιο δικό του με την ενθάρρυνση του εκπαιδευτικού πάντα.

⁹⁹ Δαφέρμου Χ., Κουλούρη Π. και Μπασαγιάννη Ε., Οδηγός Νηπιαγωγού: Εκπαιδευτικοί Σχεδιασμοί – Δημιουργικά Περιβάλλοντα Μάθησης, (Αθήνα: ΟΕΔΒ), 331-333.

¹⁰⁰ Λελούδα Στάμου, "Μουσικότητα και μουσική καθοδήγηση στα πρώτα χρόνια της ζωής: Η συμβολή της «θεωρίας μουσικής μάθησης» στη μουσικοπαιδαγωγική πρακτική με βρέφη και νήπια", στο *Ζητήματα*

Με την κλασσική μουσική το παιδί/ νήπιο αναπτύσσει την ακουστική του ικανότητα ώστε τα ίδια να αντιληφθούν την «αφηγηματική του λειτουργία».¹⁰¹

Μουσικής Παιδαγωγικής, επιστημονική επιμέλεια Ξανθούλα Παπαπαναγιώτου, (Θεσσαλονίκη: Ε.Ε.Μ.Ε., 2009), 173.

¹⁰¹ Δαφέρμου Χ., Κουλούρη Π. και Μπασαγιάννη Ε., Οδηγός Νηπιαγωγού: Εκπαιδευτικοί Σχεδιασμοί – Δημιουργικά Περιβάλλοντα Μάθησης, (Αθήνα: ΟΕΔΒ), 333-334.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιαστούν αναλυτικά τρία από τα μουσικό-παιδαγωγικά συστήματα/μέθοδοι διδασκαλίας. Επιλέχθηκαν αυτά τα τρία λόγω της αναγνώρισής τους από ένα ευρύ κοινό. Είναι οι δημοφιλέστερες μέθοδοι διδασκαλίας που συναντούμε σε μαθήματα μουσικής γενικότερα, αλλά και ειδικότερα στους ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς με τους οποίους ασχολείται η παρούσα εργασία. Πριν από την παρουσίαση των ερευνών, παρουσιάζονται οι μέθοδοι διδασκαλίας που χρησιμοποιήθηκαν, περισσότερο στα μαθήματα μουσικής.

4.1. ΜΕΘΟΔΟΣ:

Τι σημαίνει όμως μέθοδος; Ετυμολογικά η μέθοδος σημαίνει: ένα «οργανωμένο σύνολο κανόνων που ρυθμίζουν ορισμένη ανθρώπινη δραστηριότητα. Ένα σύνολο κανόνων ή ενεργειών για την επίτευξη ενός σκοπού» ή κάποιο «βιβλίο στο οποίο περιγράφεται ένας τρόπος εκμάθησης» ή «σύνολο κανόνων ή αρχών που εφαρμόζονται στην επιστημονική έρευνα» ή έναν «τρόπος λύσεως ορισμένων προβλημάτων»¹⁰². Ο Ανδρούτσος Π. αναφέρει στον όρο μέθοδο της μουσικής ότι είναι αναγκαίο να έχει ορισμένες προϋποθέσεις:

- 1) «μια θεμελιώδη φιλοσοφική ταυτότητα»
- 2) «ένα ενσωματωμένο πλαίσιο παιδαγωγικής μοναδικό»
- 3) «στόχους και αντικειμενικούς σκοπούς που αξίζουν επιδίωξη»
- 4) «ηθική ακεραιότητα, με την έννοια της χρησιμοποίησης του για εμπορικούς σκοπούς»¹⁰³

¹⁰² http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CE%BC%CE%AD%CE%B8%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%82&dq=, πρόσβαση 29 Απρίλιος 2017.

¹⁰³ Πολύβιος Ανδρούτσος, *ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ Παρουσίαση και Κριτική Θεώρηση των μεθόδων Orff & Dalcroze*, (Αθήνα: Edition Orpheus 2012), 5.

4.2. ΜΟΥΣΙΚΟ-ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ:

4.2.1. ΤΟ ΜΟΥΣΙΚΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ/ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΟΥ EMILE JAQUES DALCROZE:

Ο Emile Jaques Dalcroze ήταν συνθέτης και μουσικοπαιδαγωγός. Θεωρείται ο «πατέρας» της ρυθμικής. Γεννήθηκε στην Ελβετία στις 6 Ιουλίου του 1865 και πέθανε στη 1 Ιουλίου του 1950.¹⁰⁴ Επηρέαστηκε, λόγω της μητέρας του που ήταν και η ίδια καθηγήτρια μουσικής, από τις παιδαγωγικές μεθόδους του Pestalozzi.¹⁰⁵ Επιπλέον, επηρεάστηκε και από τα ιδεώδη της αρχαίας Ελλάδας που επικρατούσαν εκείνη την εποχή. Μέσω της διδασκαλίας του στο ωδείο της Γενεύης άρχισε να ερευνά τρόπους για να διευκολύνει τους μαθητές του στην εκμάθηση της μουσικής.¹⁰⁶ Παρουσιάζει ένα καινοτόμο σύστημα που αντιπαρατίθεται με τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών εκείνης της εποχής.¹⁰⁷

Από την διδασκαλία του ως καθηγητής αρμονίας διαπίστωσε ότι οι μαθητές δυσκολεύονται στο να προσδιορίσουν μια συγχορδία. Αυτό βέβαια παρατηρείται περισσότερο σε μαθητές μεγαλύτερης ηλικίας που δεν είχαν ξεκινήσει από μικρότερες ηλικίες, σε αντίθεση με μαθητές που είχαν ξεκινήσει μουσική σε μικρότερη ηλικία και η αντίληψη τους ήταν τελείως διαφορετική.¹⁰⁸

4.2.1.1.ΤΑ ΜΕΣΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΙΚΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ EMILE JAQUES DALCROZE:

Κύριοι στόχοι είναι η ακρόαση και η κίνηση με τη μουσική. Το αναλυτικό πρόγραμμα υλοποιείται από τον εκπαιδευτικό της μουσικής που χρησιμοποιεί αυτή τη μέθοδο διδασκαλίας και έχει μέσα διαφορετικές δραστηριότητες. Παιχνίδια και έννοιες. Τα παιχνίδια βοηθούν τα παιδιά δίνοντας τους εμπειρίες σε θέματα όπως βαρύτητα, χώρος,

¹⁰⁴ Πολύβιος Ανδρούτσος, *ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ Παρουσίαση και Κριτική Θεώρηση των μεθόδων Orff & Dalcroze*, (Αθήνα: Edition Orpheus 2012), 23-24.

¹⁰⁵ Αντωνάκης Δ., και Χιωτάκη Ε., *Μουσική Παιδαγωγική (διαθεματικές εφαρμογές για μικρά παιδιά)*, (Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, 2007), 62-63.

¹⁰⁶ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20ό αιώνα. Οι σημαντικότερες απόψεις για την προσχολική ηλικία*, (Αθήνα: Edition Orpheus, 2003), 22.

¹⁰⁷ Χατζηστεφανίδης Λ. Θεοφάνης, *Ριζοσπαστικά Παιδαγωγικά Κινήματα του 20^{ου} αιώνα*, (Αθήνα: Βυζάντιο, 1990), 16-17.

¹⁰⁸ Πολύβιος Ανδρούτσος, *ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ Παρουσίαση και Κριτική Θεώρηση των μεθόδων Orff & Dalcroze*, (Αθήνα: Edition Orpheus 2012), 23.

χρόνος, ενέργεια κ.α. Ενώ οι έννοιες εμφανίζονται σε ζευγάρια όπως μεγάλο-μικρό, δυνατά-σιγά κ. ο. κ.¹⁰⁹

Πίνακας 4.1. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ DALCROZE

	ΣΤΟΧΟΙ
ΑΡΧΗ-ΠΡΟΘΕΡΜΑΝΣΗ	-Νοητική, σωματική, συναισθηματική ετοιμότητα
ΚΙΝΗΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ	-Έκφραση μουσικών ειδών που ακολουθούν στο μάθημα
ΠΑΙΧΝΙΔΙ-ΑΚΡΟΑΣΗ	-Μουσικές έννοιες
ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ	-Μουσική ανάγνωση, γραφή, αυτοσχεδιασμός κ.α. (δραστηριότητες που σχετίζονται με τις μουσικές έννοιες που προαναφέρθηκαν)

Η μέθοδος του Dalcroze χωρίζεται σε τέσσερις μεγάλες κατηγορίες:

- 1) Το ρυθμό
- 2) Το solfege
- 3) Την κλίμακα σαν πηγή μελωδίας
- 4) Στον αυτοσχεδιασμό.¹¹⁰

4.2.1.1.1. ΡΥΘΜΙΚΗ:

Ο πρώτος που αναφέρθηκε στη ρυθμική ήταν ο Dalcroze. Συνδυάζει τρία στοιχεία που δημιουργούν την κίνηση: το χώρο, τον χρόνο και το βάρος.¹¹¹

Ο ρυθμός είναι το βασικότερο στοιχείο που στηρίζεται η μέθοδος Dalcroze. Ο ρυθμός, το σώμα, το μυαλό και το συναίσθημα εξισορροπούνται μέσα σε ένα πλαίσιο χρόνου και χώρου. Έτσι καταλήγει σε ορισμένες αρχές, από τις πιο απλές για παιδιά προσχολικής ηλικίας, σε πιο σύνθετες/περίπλοκες για μεγαλύτερης ηλικίας παιδιά¹¹²:

¹⁰⁹ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20ό αιώνα. Οι σημαντικότερες απόψεις για την προσχολική ηλικία*, (Αθήνα: Edition Orpheus, 2003), 37-39.

¹¹⁰ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον...*, 28.

¹¹¹ Gray Vera., Percival Rachel, «*Music, Movement and Mime for children*», Oxford University Press, 1962, 1.

¹¹² Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20ό αιώνα. Οι σημαντικότερες απόψεις για την προσχολική ηλικία*, (Αθήνα: Edition Orpheus, 2003), 28.

- 1) Η έννοια του τέμπο: Αργό τέμπο με πλατιές κινήσεις, γρήγορο με μικρές κ. ο. κ.¹¹³
 - 2) Η έννοια του ρυθμικού παλμού: Παρομοιάζεται με τον χτύπο της καρδιάς.¹¹⁴
 - 3) Η έννοια της δυναμικής: Ανάλογα με τη δυναμική του ήχου (δυνατά-σιγά) γίνεται και η κίνηση.¹¹⁵
 - 4) Η μουσική άρθρωση: Διδασκαλία εννοιών όπως legato-staccato μέσω κινήσεων του σώματός τους.¹¹⁶
 - 5) Τονισμοί και μέτρα: Υπάρχουν πολλά είδη τονισμών με διάφορα χαρακτηριστικά όπως οι μετρικοί τονισμοί (έμφαση στο πρώτο χρόνο του μέτρου), οι δυναμικοί τονισμοί που υποδεικνύονται με σύμβολα και ορολογίες κ.α., π. χ. ένα μέτρο 2/4 έχει δύο παλμούς άρα κρούση- ανάκρουση σε αντίθεση με το μέτρο 3/4 κρούση- μετάκρουση-ανάκρουση.
 - 6) Παύσεις: Οι παύσεις γενικότερα δεν εμπεριέχονται στην κίνηση. Σύμφωνα με τον Dalcroze είναι καλό να εξωτερικεύεται αυτή η ενέργεια. Π.χ. με κίνηση στους ώμους ή κάποιου άλλου μέρος του σώματος.
 - 7) Αξίες: Οι αξίες εκτός από ποσοτικές διαφορές έχουν και ποιοτικές. Μέσω της κίνησης μια μεγάλη αξία αναπαριστάται με μια μεγάλη κίνηση, ένα μεγάλο βήμα κ.α. ενώ μία μικρότερη αξία με μικρότερο βήμα.
 - 8) Ρυθμικά σχήματα: Όταν τα ρυθμικά σχήματα ενωθούν φτιάχνουν μουσικές φράσεις, οι οποίες εμπλουτίζονται με παύσεις, αξίες, τονισμούς κ.α. και δημιουργούν μουσικές φόρμες.¹¹⁷
- Τα υλικά που χρησιμοποιεί ο Dalcroze για τη ρυθμική:
 - 1) Το πιάνο: Για τον Dalcroze το πιάνο είναι το καλύτερο όργανο για ένα παιδί στον αυτοσχεδιασμό¹¹⁸. Επιπλέον το θεωρεί ένα όργανο που είναι πλήρης σε ηχητικά στοιχεία (μελωδία-αρμονία-τονισμοί-παύσεις κ.α.).
 - 2) Τη φωνή: Η φωνή θεωρείται κατά τον ίδιο φυσική μουσική με προφορική έκφραση και είναι εύκολη στην έκφραση συναισθημάτων.

¹¹³ Πολύβιος Ανδρούτσος, *ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ Παρουσίαση και Κριτική Θεώρηση των μεθόδων Orff & Dalcroze*, (Αθήνα: Edition Orpheus 2012), 40.

¹¹⁴ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20ό αιώνα Οι σημαντικότερες απόψεις για την προσχολική ηλικία*, (Αθήνα: Edition Orpheus, 2003), 29-30.

¹¹⁵ Πολύβιος Ανδρούτσος, *ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ Παρουσίαση και Κριτική Θεώρηση των μεθόδων Orff & Dalcroze*, (Αθήνα: Edition Orpheus 2012), 41.

¹¹⁶ Πολύβιος Ανδρούτσος, *ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ...*, 43.

¹¹⁷ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20ό αιώνα Οι σημαντικότερες απόψεις για την προσχολική ηλικία*, (Αθήνα: Edition Orpheus, 2003), 31-33.

¹¹⁸ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον...*, 37.

- 3) Το τραγούδι: Βοηθά στην κοινωνικοποίηση και την ανάπτυξη της ευθύνης. Υπάρχουν τρία είδη τραγουδιού: τα παιχνιδοτραγούδα (μίμηση), τα χορωδιακά (πειθαρχία και ενθάρρυνση) και τα αυτοσχέδια τραγούδια (απελευθέρωση).
- 4) Οι φλογέρες: Βοηθά τον εκπαιδευτικό της μουσικής να παίζει μουσική και να κινείται μαζί με τα παιδιά. Έχει χαλαρωτικό ήχο και έτσι βοηθά συναισθηματικά τα παιδιά.
- 5) Τα κρουστά: Βοηθούν τη ρυθμική και μετρική αίσθηση. Ενισχύουν τη κίνηση του χεριού και ολόκληρου του σώματος, αλλά βοηθούν και στην ανάπτυξη του χώρου και της ομαδικότητας. Επιπλέον βοηθούν το παιδί/μαθητή να ανακαλύψει διαφορετικά ηχοχρώματα (λόγω των διαφορετικών ηχοχρωμάτων που παράγουν τα κρουστά όργανα). Ο Dalcroze υποστηρίζει ότι δεν πρέπει, στη διδασκαλία της μουσικής να χρησιμοποιούνται μόνο κρουστά όργανα.¹¹⁹

4.2.1.1.2. SOLFEGE:

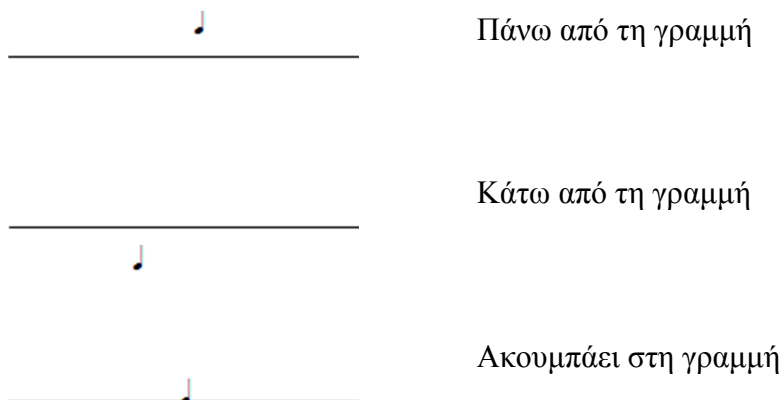
Το solfège ξεκινά όταν ολοκληρωθεί τουλάχιστο ένας έτος διδασκαλίας του ρυθμού. Χωρίς όμως να παραλείπεται η διδασκαλία του ρυθμού μετά την έναρξη του solfège.¹²⁰

Η μουσική ανάγνωση αντιπροσωπεύει το τονικό ύψος του ήχου. Συνδυάζει το κάθε σύμβολο με το συγκεκριμένο ήχο. Σύμφωνα με τον Dalcroze το παιδί βλέποντας το σύμβολο πρέπει να ακούει στο μυαλό του το συγκεκριμένο ήχο. Αυτό επιτυγχάνεται με την ανάπτυξη της ακρόασης και κυρίως της εσωτερικής ακρόασης, την εκπαίδευση του αυτιού για ακρίβεια των ήχων, του μυαλού (ανάπτυξη προσοχής) μνήμης, στάση του σώματος κ.α. για το τραγούδι. Ξεκινά την εκμάθηση του solfège όχι με το πεντάγραμμο αλλά με μια μονή γραμμή που την οριοθετεί με βάση τα κλειδιά της μουσικής (σολ, φα, ντο). Οι νότες που υπάρχουν σε αυτή τη γραμμή είναι τρεις:

- 1) αυτή πάνω από τη γραμμή,
- 2) αυτή που είναι στη γραμμή και
- 3) αυτή κάτω από τη γραμμή.

¹¹⁹ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20ό αιώνα. Οι σημαντικότερες απόψεις για την προσχολική ηλικία*, (Αθήνα: Edition Orpheus, 2003), 41-43.

¹²⁰ Πολύβιος Ανδρούτσος, *ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ Παρουσίαση και Κριτική Θεώρηση των μεθόδων Orff & Dalcroze*, (Αθήνα: Edition Orpheus 2012), 56.

Έπειτα προστίθεται και δεύτερη γραμμή για να μάθουν τα παιδιά την έννοια του μέσο-διαστήματος και στη συνέχεια προστίθενται και οι άλλες τρεις γραμμές του πενταγράμμου σταδιακά.¹²¹

Οι στόχοι του solfege είναι το παιδί να αντιληφθεί την τονικότητα της νότας που ακούει και να μπορεί να την διαχωρίσει από άλλες νότες που ακούει. Οι στόχοι που πρέπει να οριοθετούνται από τον εκπαιδευτικό της μουσικής για να επιτευχτεί η διδασκαλία του solfege είναι:

- 1) η κατανόηση του απόλυτου τονικού ύψους
- 2) η εύρεση, του τονικού ύψους, κατά τη διάρκεια του τραγουδιού
- 3) δραστηριότητες που ενισχύουν τη μνήμη, την αυτοσυγκέντρωση κ.α.
- 4) η κατάλληλη στάση του σώματος κατά τη διαδικασία του τραγουδιού
- 5) την ανάπτυξη του διαβάσματος της μουσικής κατά τη διάρκεια του solfege.¹²²

Πέρα από το μελωδικό solfege στο σύστημα διδασκαλίας του, εντάσσει και το ρυθμικό. Χρησιμοποιεί ασκήσεις που έχουν στόχο το παιδί να διαχωρίσει τις έννοιες του ρυθμού, του μέτρου κ.α. με τη βοήθεια διαστημάτων που τα εντάσσει σε αξίες που υπάρχουν μέσα στο μέτρο. Αρχικά εντάσσει το διάστημα δευτέρας μικρής και έπειτα το δευτέρας μεγάλο σε απλές αξίες (τετάρτου και ογδόου).¹²³

¹²¹ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20ό αιώνα. Οι σημαντικότερες απόψεις για την προσχολική ηλικία*, (Αθήνα: Edition Orpheus, 2003), 33-34.

¹²² Πολύβιος Ανδρούτσος, *ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ Παρουσίαση και Κριτική Θεώρηση των μεθόδων Orff & Dalcroze*, (Αθήνα: Edition Orpheus 2012), 57.

¹²³ Polly Garder and Beth Landis, *The Eclectic Curriculum In American Music Education- Contributions of Dalcroze, Kodaly, Orff*, (Music Educators National Conference, 1990), 33.

4.2.1.1.3. Η ΚΛΙΜΑΚΑ ΣΑΝ ΠΗΓΗ ΜΕΛΩΔΙΑΣ:

Το μουσικό-παιδαγωγικό σύστημα του Dalcroze βασίζεται στην κλίμακα και την ανάγνωσή της. Έτσι αναλύει μια μείζων κλίμακα και με τη βοήθεια αυτής προσαρμόζει διαφορετικές αξίες, forte-piano κ.α. μουσικά φαινόμενα. Για μαθητές μεγαλύτερης ηλικίας σχηματίζει μελωδικά κύτταρα δίχορδα, τρίχορδα, τετράχορδα ή πεντάχορδα. Παραδείγματος χάριν, στο δίχορδο υπάρχουν δύο διπλανές νότες που προσαρμόζουν ένα κύτταρο, τρεις νότες προσαρμόζουν ένα τρίχορδο κύτταρο κ.ο.κ. Αυτό βοηθά στην κατανόηση της αρμονίας.¹²⁴

4.2.1.1.4. ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ:

Ο αυτοσχεδιασμός δεν είναι η μίμηση αλλά η καλλιέργεια της αίσθησης, της φαντασίας, της μνήμης, της δημιουργικότητας, της ευρηματικότητας κ.α. βοηθώντας το παιδί/μαθητή να εμπεδώσει τις γνώσεις που έχει αποκομίσει. Με τη βοήθεια του ρυθμού και του solfège ο αυτοσχεδιασμός γίνεται ευκολότερος για το παιδί. Ο ρόλος του αυτοσχεδιασμού στο μουσικό-παιδαγωγικό σύστημα του Emile Jaques Dalcroze είναι ο μαθητής να μάθει ορισμένες έννοιες και να καταλάβει ότι υπάρχουν πάρα πολύ τρόποι να τις χειριστεί με οικείο τρόπο και διάφορα μέσα (ρυθμικές ασκήσεις, όργανα και σε πιο πρώιμο στάδιο με τη φωνή). Ο εκπαιδευτικός δεν πρέπει να ενδιαφέρεται για το αποτέλεσμα αλλά για τη διαδικασία του αυτοσχεδιασμού.¹²⁵

Με τις ιδέες του αυτές ο Emile Jaques Dalcroze επηρέασε και άλλους μουσικό-παιδαγωγούς όπως τους Willems, Martenot και τον Orff κ.α. κυρίως με τις ρυθμικές ασκήσεις.¹²⁶ Θεωρείτο για την εποχή του ένα ριζοσπαστικό σύστημα που γνώρισε υποστηρικτές αλλά και μη.¹²⁷

¹²⁴ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20ό αιώνα. Οι σημαντικότερες απόψεις για την προσχολική ηλικία*, (Αθήνα: Edition Orpheus, 2003), 35.

¹²⁵ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον...*,36-37.

¹²⁶ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον...*,49-50.

¹²⁷ Πολύβιος Ανδρούτσος, *ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ Παρουσίαση και Κριτική Θεώρηση των μεθόδων Orff & Dalcroze*, (Αθήνα: Edition Orpheus 2012), 21.

4.2.2. ΤΟ ΜΟΥΣΙΚΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ/ ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΟΥ ZOLTAN KODALY:

Ο Zoltan Kodaly γεννήθηκε στη Ουγγαρία το 1882 και πέθανε το 1967. Οι σπουδές του ήταν πάνω στη σύνθεση στην μουσική ακαδημία της Βουδαπέστης και φιλοσοφία γερμανική και ουγγρική στο πανεπιστήμιο της Βουδαπέστης.¹²⁸ Συνεργάστηκε με τον Bella Bartok για να καταγράψει σε ένα μεγάλο βαθμό την παραδοσιακή μουσική της Ουγγαρίας που είχε αλλοιωθεί από την Αυστροουγγρική μοναρχία.¹²⁹ Ενδιαφέρθηκε επίσης και για άλλους τομείς όπως η εθνολογία, η μουσική ανάπτυξη και εκπαίδευση κ.α.

Η μέθοδός του «Μέθοδος Kodaly» δημιουργήθηκε από μια ομάδα ανθρώπων πάντα υπό την επίβλεψη του ίδιου. Ορισμένες από τις εφαρμογές του δεν επινοήθηκαν από τον ίδιο. Όπως οι ρυθμικές ασκήσεις που ανήκουν στο γάλλο Jacques Cheve, οι κινητικές αναπαραστάσεις από το άγγλο John Curwen κ.α.¹³⁰ Αξιοποιεί αυτό το υλικό, τα παραδοσιακά τραγούδια, και δημιουργεί ένα μουσικό- παιδαγωγικό σύστημα από ηλικίες παιδιών/ μαθητών νηπιαγωγείου έως και ανώτερης εκπαίδευσης.¹³¹

4.2.2.1. Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ:

Η φιλοσοφία της μεθόδου του Kodaly, είναι ότι η μουσική εξελίσσει τον άνθρωπο και τον βοηθά στο πολιτισμικό αυτοπροσδιορισμό του. Σχετίζεται με τις απόψεις των φιλοσόφων της αρχαίας Ελλάδας.¹³² Θεωρεί τη μουσική εξίσου σημαντική με την ανάγνωση και τη γραφή. Το τραγούδι το συνδέει με τη σημασία της ομιλίας.¹³³ Όπως καλλιεργείται το παιδί με την ομιλία, ανάγνωση και γραφή έτσι καλλιεργείται και με τη μουσική. Με βάση ερευνών από την Ουγγαρία αλλά και από άλλες χώρες, θεωρεί ότι η μουσική πρέπει να ξεκινάει σε μικρή ηλικία, παρόμοια με αυτή της ομιλίας, γραφής και ανάγνωσης ή και μικρότερη. Υποστηρίζει την παραδοσιακή μουσική και την αντιστοιχεί με την μητρική γλώσσα. Θεωρεί τη μητρική γλώσσα πολύ σημαντική για αυτό το λόγο την εισάγει από την αρχή της μεθόδου του. Εφόσον έχει το παιδί μητρική γλώσσα έτσι πρέπει να έχει και μουσική μητρική γλώσσα. Έτσι το παιδί/μαθητής αποκτά τη πολιτιστική του ταυτότητα. Η μουσική που διδάσκεται στο παιδί πρέπει να είναι ποιοτική διότι προσφέρει ανάπτυξη στο συναισθηματικό, τον αισθητικό, στο διανοητικό και το σωματικό τομέα.¹³⁴ Πιστεύει ότι τα παιδιά/ μαθητές τάξης δημοτικού πρέπει να έχουν μάθει στην ηλικία που

¹²⁸ Αντωνακάκης Δ., και Χιωτάκη Ε., Μουσική Παιδαγωγική (διαθεματικές εφαρμογές για μικρά παιδιά), (Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, 2007), 67.

¹²⁹ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20ό αιώνα. Οι σημαντικότερες απόψεις για την προσχολική ηλικία*, (Αθήνα: Edition Orpheus, 2003), 83-84.

¹³⁰ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον... 83-84*.

¹³¹ Σταύρου Ι., *Μουσικοπαιδαγωγικά Ζητήματα*, (Γιάννενα, 2008), 65.

¹³² Αντωνακάκης Δ., και Χιωτάκη Ε., Μουσική Παιδαγωγική (διαθεματικές εφαρμογές για μικρά παιδιά), (Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, 2007), 69.

¹³³ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20ό αιώνα. Οι σημαντικότερες απόψεις για την προσχολική ηλικία*, (Αθήνα: Edition Orpheus, 2003), 84.

¹³⁴ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον... 85*.

βρίσκονται γραφή και ανάγνωση.¹³⁵ Το σχολείο πρέπει να παρέχει το δικαίωμα της μουσικής παιδιάς και το παιδί/μαθητής να αποφασίσει αν θα ακολουθήσει αυτή την πορεία. Έτσι θεωρεί ότι αυξάνεται η αξία της ζωής.¹³⁶

Μια κριτική για το σύστημα Kodaly είναι ότι δεν είναι ευέλικτο. Δηλαδή ακολουθεί λεπτομερώς ο εκπαιδευτικός την μέθοδο διδασκαλίας που ορίζει για κάθε συγκεκριμένο πεδίο μάθησης.¹³⁷

4.2.2.2. ΣΤΟΧΟΙ:

Οι στόχοι του μουσικό- παιδαγωγικού συστήματος του Kodaly είναι:

- 1) Η ανάπτυξη της μουσικότητας του μαθητή/ παιδιού με το καλύτερο τρόπο.
- 2) Η ανάπτυξη της «γλώσσας της μουσικής». Δηλαδή ανάγνωση, γραφή, ερμηνεία και δημιουργία μουσικής.
- 3) Η απόκτηση της πολιτιστικής του ταυτότητας. Η εξοικείωση του παιδιού με τη παραδοσιακή μουσική της χώρας του.
- 4) Μέσω της διδασκαλίας της μουσικής γενικά και ειδικότερα της παγκόσμιας μουσικής το παιδί/μαθητής να αγαπήσει και να αξιοποιήσει τις μουσικές του γνώσεις.¹³⁸

4.2.2.3. Η ΜΕΘΟΔΟΣ:

Η μέθοδος του χρησιμοποιεί, σε πολύ μεγάλο βαθμό, την παραδοσιακή μουσική της Ουγγαρίας. Έχοντας κάνει την έρευνά του για τα παραδοσιακά τραγούδια της Ουγγαρίας μαζί με τον Bartok και την επιστημονική ταξινόμηση τους, ξεκινά με απλά παραδοσιακά τραγούδια με δυο ή τρεις νότες. Αυτά τα τραγούδια είναι και στο επίπεδο των φωνητικών ικανοτήτων των παιδιών (προ- νηπιακής και νηπιακής ηλικίας). Μετέπειτα εισάγει τη πεντατονική κλίμακα.¹³⁹ Και έπειτα στα παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας διδάσκεται η διατονική κλίμακα. Μετά από τη συνεχή ενασχόληση των παιδιών/μαθητών με τη παραδοσιακή μουσική της Ουγγαρίας, ξεκινούν να μαθαίνουν και για τη κλασική μουσική.¹⁴⁰

Ορισμένες από τις τεχνικές μεθόδους του συστήματος του Zoltan Kodaly είναι η μίμηση, η σημειογραφία και η εξερεύνηση. Πιο συγκεκριμένα : «

1. οι αισθησιοκινητικές ασκήσεις,

¹³⁵ Αντωνακάκης Δ., και Χιωτάκη Ε., Μουσική Παιδαγωγική (διαθεματικές εφαρμογές για μικρά παιδιά), (Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, 2007), 69-70.

¹³⁶ Kodály Zoltán, *A Zene Mindenké*, (Budapest: Zeneműkiadó, 1975), 129.

¹³⁷ Σταύρου Ι., *Μουσικοπαιδαγωγικά Ζητήματα*, (Γιάννενα, 2008), 68.

¹³⁸ Lois Chosky, *Teaching Music in the 20th century*, (New Jersey: Prentice Hall Inc, 1986), 72.

¹³⁹ Παραδοσιακά τραγούδια της Ουγγαρίας με νότες τις πεντατονικής κλίμακας.

¹⁴⁰ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20ό αιώνα. Οι σημαντικότερες απόψεις για την προσχολική ηλικία*, (Αθήνα: Edition Orpheus, 2003), 86-87.

2. η έμφαση στην οριζόντια μελωδική γραμμή στο πεντάγραμμο,
3. η εκμάθηση παραδοσιακών τραγουδιών και
4. η χορωδιακή τεχνική»¹⁴¹

4.2.2.4.ΤΑ ΜΕΣΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΙΚΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ZOLTAN KODALY:

4.2.2.4.1. Η ΚΙΝΗΣΗ:

Η κίνηση στο σύστημα Kodaly είναι απλή και ο ρόλος της βοηθητικός. Τα παιδιά/μαθητές κατανοούν καλύτερα την έννοια του ρυθμού με τέσσερις τρόπους:

- 1) Βήματα με τον ρυθμό του τραγουδιού που ακούνε τα παιδιά
- 2) Χτυπώντας τα χέρια τους με το ρυθμό του τραγουδιού ή και το ρυθμικό μοτίβο του
- 3) Ρυθμικό ostinato
- 4) Διάφοροι τρόποι κινήσεων μέσω του ρυθμού.¹⁴²

4.2.2.4.2. ΡΥΘΜΟΣ ΚΑΙ ΡΥΘΜΙΚΟΣ ΠΑΛΜΟΣ:

Στη διδασκαλία του ρυθμού χρησιμοποιεί ορισμένες συλλαβές που τις αντιστοιχεί σε συγκεκριμένες αξίες. Αυτό βοηθά το παιδί να δώσει μεγαλύτερη σημασία σε γνωστά ρυθμικά μοτίβα αλλά και σε αυτοσχέδια μοτίβα του ίδιου (μοτίβα που παίζονται με χτυπήματα χεριών, βήματα κ. α.).¹⁴³ Με τη βοήθεια του τραγουδιού και το συνδυασμό των ρυθμικών συλλαβών (που θα δούμε στην πορεία) και της κίνησης τα παιδιά/μαθητές κατανοούν το ρυθμό με μεγαλύτερη ευκολία. Διδάσκονται διάφορες αλληλουχίες ρυθμικών μοτίβων με τονισμένους χρόνους, με μακρύτερους και βραχύτερους ήχους, με παύσεις κ.α.

Πίνακας 4.3. ΑΛΛΗΛΟΥΧΙΕΣ ΡΥΘΜΙΚΩΝ ΜΟΤΙΒΩΝ

σταθερός ρυθμός	τονισμένο	μικρότερες ομάδες χρόνων τονισμένες	Δυο ή τρεις χρόνοι με τους συνδυασμούς τους	μακρύτεροι ή βραχύτεροι χρόνοι	με περισσότερη διάρκεια χρόνου	Συμμετρική ή ασύμμετρη	Παύσεις με μακρύτερους ή βραχύτερους χρόνους
			2/4				
			3/4	ή	ή	ή	ta ta ti ti ta
			6/8				ή
							ti ti ti ti ta st

¹⁴¹ Αντωνακάκης Δ., και Χιωτάκη Ε., Μουσική Παιδαγωγική (διαθεματικές εφαρμογές για μικρά παιδιά), (Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, 2007), 71-72.

¹⁴² Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20ό αιώνα. Οι σημαντικότερες απόψεις για την προσχολική ηλικία*, (Αθήνα: Edition Orpheus, 2003), 90.

¹⁴³ Σταύρου Ι., *Μουσικοπαιδαγωγικά Ζητήματα*, (Γιάννενα, 2008), 66.

			7/8 				
--	--	--	---	--	--	--	--

Όταν κατανοήσει πλήρως αυτά τα μοτίβα τότε τα παιδιά περνάνε σε ρυθμικές φράσεις τεσσάρων και οκτώ χρόνων, δηλαδή παιδικά τραγούδια. Κάθε αξία που έχει μάθει πρέπει να εμπεριέχεται στις ρυθμικές φράσεις ώστε να μπορέσει το παιδί/μαθητής να τις μάθει/κατανοήσει.¹⁴⁴

4.2.2.4.3. ΠΑΛΜΟΣ, ΜΕΤΡΙΚΟΙ ΤΟΝΙΣΜΟΙ, ΡΥΘΜΟΣ:

Υπάρχουν διάφορα επίπεδα ρυθμικών ικανοτήτων. Το παιδί/μαθητής στην αρχή της μάθησής του (προσχολική ηλικία) δεν μπορεί να αντιληφθεί το ρυθμό της μουσικής. Όμως μπορεί να τον αισθανθεί μέσω των σωματικών δραστηριοτήτων και σιγά-σιγά αντιλαμβάνεται όχι τον παλμό (ρυθμό του τραγουδιού) αλλά το τέμπο του. Αργότερα συνεχίζει με ασκήσεις χτυπημάτων του σώματος ή περπατήματος με ρυθμικό παλμό και αργότερα συνδυασμό και των δυο μαζί. Υπάρχουν τέσσερις παράγοντες διαφορετικής αντίληψης του ρυθμού: «

- α. αδυναμία αντίδρασης,
- β. χονδρική αντίδραση,
- γ. λεπτή σωματική αντίδραση,
- δ. υψηλά ειδικευμένη αντίδραση»¹⁴⁵

Το μουσικό υλικό που διαχειρίζεται ο εκπαιδευτικός είναι σημαντικό. Καλύτερο είναι να χρησιμοποιεί, για τη διδασκαλία του ρυθμού, τραγούδια που είναι γνωστά στα παιδιά για να μην μπερδεύεται το παιδί από άλλους παράγοντες (π.χ. άγνωστους στίχους).

4.2.2.4.4. ΜΕΛΩΔΙΑ:

Τη μελωδία και το τονικό ύψος είναι δύσκολο να τα κατανοήσει το παιδί. Οι τρόποι διδασκαλίας (π.χ. όπως η διδασκαλία του ρυθμού) δεν βοηθάνε το μαθητή. Ο Kodaly θεωρεί ότι η εκμάθησή της πρέπει να γίνεται μεθοδικά, με γνωστά καθημερινά τραγουδάκια από τον εκπαιδευτικό της μουσικής. Η αρχή της διδασκαλίας του είναι το διάστημα τρίτης μικρής. Αυτό το διάστημα το παιδί/μαθητής μπορεί να το καταλάβει ευκολότερα από τα υπόλοιπα, έτσι ο Kodaly στηρίζεται σε αυτό το διάστημα για να

¹⁴⁴ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20ό αιώνα. Οι σημαντικότερες απόψεις για την προσχολική ηλικία*, (Αθήνα: Edition Orpheus, 2003), 91-92.

¹⁴⁵ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον...*, 102.

μπορέσει να προχωρήσει στη διδασκαλία της πεντατονικής και αργότερα της διατονικής, χρωματικής και τροπικής κλίμακας.¹⁴⁶

4.2.2.4.5. ΤΡΑΓΟΥΔΙ:

Η αρχή για να μάθει το παιδί να τραγουδά με σωστό τρόπο είναι να ακούσει το τραγούδι ολόκληρο μια φορά τουλάχιστον και μετά ο εκπαιδευτικός να το χωρίσει σε κομμάτια. Κάποια παιδιά το καταλαβαίνουν εύκολα αλλά και κάποια υστερούν σε ορισμένα σημεία. Είναι αυτά τα παιδιά που μουρμουρίζουν, που τραγουδούν χαμηλότερα κ.α. Ο εκπαιδευτικός προσπαθεί να παρακινήσει το παιδί/μαθητή να μιμηθεί τον τρόπο που παράγει ήχο αυτός ή άλλα παιδιά/συμμαθητές του. Αφού το παιδί κάνει μεμονωμένα την προσπάθειά του οι υπόλοιποι μαθητές ακούνε το παιδί αλλά δεν το αξιολογούν αρνητικά. Ο εκπαιδευτικός προσπαθεί να δώσει στο παιδί να καταλάβει το λάθος του και να το ενθαρρύνει να ξαναπροσπαθήσει χωρίς να πει «σωστό» ή «μπράβο» σε μία εκτέλεση του παιδιού που είναι λανθασμένη.¹⁴⁷

Πώς μπορεί όμως το παιδί να αντιληφθεί και να διορθώσει το «λάθος» του; Ο εκπαιδευτικός με κάποιες τεχνικές βρίσκει και διορθώνει μαζί με το παιδί τα λάθη του. Αυτές οι τεχνικές είναι:

- 1) Το απλό διάστημα που κατανοούν ευκολότερα τα παιδιά: τρίτης μικρό. Χρησιμοποιείται με τη βοήθεια τραγουδιών και αυτοσχέδιων μελωδικών συνομιλιών.
- 2) Με λέξεις που εμπεριέχουν τον ήχο «ου». Θεωρείται το ευκολότερος δίφθογγος για να τοποθετήσει ένα παιδί τη φωνή του.
- 3) «Διαχωρισμός ομιλίας με τραγουδιού»¹⁴⁸. Υπάρχουν δυο τρόποι να εξηγήσει και να διαχωρίσει ο εκπαιδευτικός αυτές τις δυο φωνές, με το απλό διάστημα της τρίτης μικρής. Ο πρώτος είναι η μίμηση. Ο δεύτερος τρόπος είναι το παιδί να πιάσει το λαιμό του εκπαιδευτικού και αυτός να εξηγήσει τη διαφορά με τη φωνή του (κανονική και τραγουδιστή φωνή).
- 4) Με υψηλότερους ήχους. Δηλαδή, λέμε έναν ήχο που δεν υπάρχει στο τραγούδι που μαθαίνουμε και ο εκπαιδευτικός παρακινεί τα παιδιά να το μιμηθούν. Όταν το παιδί που δυσκολεύεται στην κατανόηση, μιμηθεί αυτόν τον ήχο (τραγουδήσει έναν οποιοδήποτε τόνο) ο εκπαιδευτικός παίρνει αυτόν τον τόνο για το τραγούδι.
- 5) Με την ένταση. Ο εκπαιδευτικός εξηγεί στα παιδιά/ μαθητές ότι πρέπει να τραγουδούν απαλά και όχι με μεγάλη ένταση.
- 6) Με το τέμπο. Τα πολύ γρήγορα ρυθμικά τραγούδια είναι επιθυμητό να τραγουδιούνται από τον εκπαιδευτικό μόνο. Αν πρόκειται να το τραγουδήσουν τα παιδιά, ο εκπαιδευτικός πρέπει να χαμηλώσει το τέμπο του τραγουδιού. Αυτό

¹⁴⁶ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον...*, 92-93.

¹⁴⁷ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20ό αιώνα. Οι σημαντικότερες απόψεις για την προσχολική ηλικία*, (Αθήνα: Edition Orpheus, 2003), 95-96.

¹⁴⁸ Ορισμένα παιδιά δεν μπορούν να διαφοροποιήσουν τη φωνή της ομιλίας με τη τραγουδιστή φωνή τους. Έτσι ο εκπαιδευτικός βοηθά τα παιδιά/ μαθητές να τη διαχωρίσουν.

- γίνεται για να μπορέσει το παιδί που δεν κατανοεί εύκολα να ακούσει όσο το δυνατόν καλύτερα κάθε νότα του τραγουδιού.
- 7) Με τραγούδια απλά και μικρά σε έκταση. Τα τραγούδια που προαναφέραμε με δυο ή τρεις ή τέσσερις νότες μόνο. Είναι πολύ πιο εύκολη η μετάβαση από τη μία νότα στην άλλη.
 - 8) Με κλειστό στόμα. Ο εκπαιδευτικός τραγουδά τον τόνο του τραγουδιού πριν ξεκινήσουν τα παιδιά να τραγουδούν το τραγούδι που μαθαίνουν με τη συλλαβή «λου». Τα παιδιά με κλειστό στόμα μουρμουρίζουν τον ήχο που ακούσανε.
 - 9) Ο εκπαιδευτικός τραγουδά δίπλα στο δεξί αυτί του παιδιού που δυσκολεύεται στην κατανόηση. Τα παιδιά καλύπτουν το αριστερό τους αυτί με το χέρι τους ενώ ακούνε μόνο από το δεξί. Είναι σημαντικό το παιδί να καλύψει το αριστερό του αυτί και να αφήσει ελεύθερο το δεξί. Έρευνες έχουν δείξει ότι το δεξί αυτί είναι υπεύθυνο για την κατεύθυνση του ήχου¹⁴⁹.
 - 10) Ο εκπαιδευτικός από τη στιγμή που αντιληφτεί ότι τα παιδιά τραγουδούν σωστά μπορεί να μην τραγουδά αυτός. Έτσι θα ενισχυθεί η φωνή των παιδιών.
 - 11) Όταν τραγουδούν όλα τα παιδιά λάθος: Σε αυτή την περίπτωση ο εκπαιδευτικός μπορεί να έχει δώσει λάθος τόνο. Για να μην υπάρχουν τέτοιες περιπτώσεις ο εκπαιδευτικός πρέπει: «
 - να τραγουδήσει μια ολόκληρη φράση, ώστε να θυμίσει το τραγούδι στα παιδιά και να καθορίσει το τέμπο.
 - να δώσει τη πρώτη νότα με τη συλλαβή «λου» ενώ τα παιδιά ακούν
 - να επαναλάβουν τον τόνο με κλειστό στόμα- μουρμουρίζοντας
 - ο δάσκαλος ακούει πολύ προσεκτικά δείχνοντας την έντονη προσοχή του- αυτό ενισχύει τα παιδιά να ακούν επίσης
 - δείχνει την αρχή του τραγουδιού με κινήσεις διεύθυνσης»¹⁵⁰
 - 12) Ο Kodaly θεωρεί ότι οι φωνές των παιδιών δεν πρέπει να συνοδεύονται από κάποιο όργανο. Αν είναι αναγκαία η συνοδεία του τραγουδιού αυτό πρέπει να γίνεται με τη φωνή του εκπαιδευτικού.¹⁵¹

4.2.2.4.6. ΚΙΝΗΣΗ:

Ο Kodaly ορίζει την κίνηση με το τραγούδι που παράγει το ίδιο το παιδί. Η πρώτη μορφή κίνησης των παιδιών είναι ο κύκλος. Εδώ ο εκπαιδευτικός προετοιμάζει τα παιδιά για να τους δείξει πώς να κάθονται στον κύκλο. Επίσης, βοηθά στην εκτέλεση διαφόρων τραγουδιών, χορών ή ρυθμικών μοτίβων. Ένας τρόπος διδασκαλίας του κύκλου είναι το σκoinί. Ο εκπαιδευτικός σχηματίζει ένα κύκλο με το σκoinί και ζητά από τα παιδιά να κάτσουν πάνω στο σκoinί.¹⁵²

¹⁴⁹ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20ό αιώνα. Οι σημαντικότερες απόψεις για την προσχολική ηλικία*, (Αθήνα: Edition Orpheus, 2003), 98.

¹⁵⁰ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον...*, 99.

¹⁵¹ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον...*, 96-99.

¹⁵² Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον...*, 100-101.

4.2.2.4.7. ΜΟΥΣΙΚΗ ΦΟΡΜΑ:

Διδάσκεται σε λίγο μεγαλύτερα παιδιά. Σημαντικό ρόλο στη μουσική φόρμα έχει η εμπειρία του παιδιού/μαθητή από μικρότερες ηλικίες στην ανάλυση απλών τραγουδιών. Ο εκπαιδευτικός διδάσκει απλά μοτίβα ρυθμικά ή μελωδικά, που τα επεξεργάζονται σε ακόμη μικρότερα ρυθμικά μοτίβα. Με τη βοήθεια της μίμησης κατανοούν τη μουσική φράση.¹⁵³

Έτσι τα παιδιά με την πάροδο του χρόνου μπορούν να αναλύσουν πιο σύνθετα τραγούδια. Τα βασικότερα στοιχεία που ακολουθεί ο εκπαιδευτικός είναι: «

- 1) Η μουσική αποτελείται από σχήματα.
- 2) Τα σχήματα οργανώνονται σε φράσεις.
- 3) Δυο φράσεις μπορεί να είναι όμοιες.
- 4) » » » » » παρόμοιες.
- 5) » » » » » διαφορετικές.
- 6) Παρόμοιες φράσεις δίνουν την αίσθηση της ερώτησης- απάντησης (ημιτελής φράση- τελική φράση).
- 7) Όμοιες, παρόμοιες και διαφορετικές φράσεις οργανώνονται σε μια φόρμα.
- 8) Συνήθεις φόρμες των τραγουδιών είναι: AABA, AABB, ABAΓ.»¹⁵⁴

Πέρα από τη κίνηση, το ρυθμό, τη μελωδία και τη μουσική φόρμα ο Kodaly χρησιμοποιεί και τρία εργαλεία: «

- 1) Το σχετικό sol- fa.
- 2) Τις κινήσεις σύμβολα του χεριού (φωνομιμικά).
- 3) Τις ρυθμικές συλλαβές.»¹⁵⁵

4.2.2.4.8. ΣΧΕΤΙΚΟ SOL- FA:

Χρησιμοποιείται σε παιδιά μικρής ηλικίας (προ- νηπιακής ή νηπιακής ηλικίας). Όπως αναφέραμε και πιο πάνω, το παιδί/μαθητής εστιάζει σε δυο νότες. Βασίζεται στη μέθοδο του κινητού ντο. Ως βάση παίρνει το ντο (για όλες τις μείζων κλίμακες) και το λα (για όλες τις ελάσσων κλίμακες). Έτσι δεν απασχολεί το μαθητή το απόλυτο τονικό ύψος.¹⁵⁶

4.2.2.4.9. ΚΙΝΗΣΕΙΣ- ΣΥΜΒΟΛΑ ΧΕΡΙΟΥ:

Οι κινήσεις αυτές ξεκίνησαν από τον Curwen το 1870 στη Αγγλία και υιοθετήθηκαν από το Kodaly. Όπως και το σχετικό sol- fa έτσι και οι κινήσεις βοηθούν το παιδί/μαθητή

¹⁵³ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20ό αιώνα. Οι σημαντικότερες απόψεις για την προσχολική ηλικία*, (Αθήνα: Edition Orpheus, 2003), 94-95.

¹⁵⁴ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον...*, 94.

¹⁵⁵ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον...*, 88.

¹⁵⁶ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον...*, 88-89.

να θυμάται/μάθει ευκολότερα τα τονικά διαστήματα. Τα παιδιά χρησιμοποιούν το ένα χέρι τους ενώ ο εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιήσει και τα δυο για να αναπαραστήσει ένα διάστημα ή μελωδική πορεία.¹⁵⁷

4.2.2.4.10. ΡΥΘΜΙΚΕΣ ΣΥΛΛΑΒΕΣ:

Δημιουργήθηκαν από τον Jacques Cheve το 1800. Βοηθά το παιδί να προφέρει το ρυθμό. Στην ουσία δημιουργήθηκε για να εισάγει στα παιδιά μικρής ηλικίας τις αξίες. Χρησιμοποιούνται διαφορετικές συλλαβές για κάθε αξία. Έτσι τα παιδιά μαθαίνουν διαφορετικά ρυθμικά μοτίβα και παραδοσιακά παιδικά τραγούδια μέσω των συλλαβών. Με απλές αξίες.

Πίνακας 4.4. ΡΥΘΜΙΚΑ MOTIBA

				
ta	ti ti	ta a	ta a a a	tiri tiri

Και με σύνθετους τρόπους

Πίνακας 4.5. ΣΥΝΘΕΤΑ ΡΥΘΜΙΚΑ MOTIBA

				
ta a a	ta – i	ti- tai	ti – tiri	syn co pa

¹⁵⁸

4.2.2.4.11. ΣΥΓΚΡΙΣΕΙΣ:

Τι είναι οι συγκρίσεις; Οι συγκρίσεις είναι οι διάφορες αντιθέσεις που ακούει και πρέπει να κατανοεί το παιδί. Η κατανόηση με τη μέθοδο αυτή γίνεται πιο εύκολα αντιληπτή λόγω της σύγκρισης των δυο δεδομένων. Ο Kodaly στηρίζει το σύστημά του σε τέσσερα είδη συγκρίσεων:

- 1) Το τέμπο (γρήγορα- αργά)
- 2) Την ένταση (δυνατά- σιγά)
- 3) Το ύψος (ψηλά χαμηλά)
- 4) Το ηχόχρωμα.¹⁵⁹

¹⁵⁷ Σταύρου Ι., Μουσικοπαιδαγωγικά Ζητήματα, (Γιάννενα,2008),66.

¹⁵⁸ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20ό αιώνα. Οι σημαντικότερες απόψεις για την προσχολική ηλικία*, (Αθήνα: Edition Orpheus, 2003), 89.

¹⁵⁹ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον...*, 105-106.

4.2.2.4.12. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΜΝΗΜΗΣ:

Η μουσική μνήμη δημιουργείται στο παιδί με δυσκολία. Στην μικρή ηλικία που βρίσκεται είναι δύσκολο να αντιληφθεί ένα ολόκληρο τραγούδι (τέμπο- στίχους κ. ο. κ.). Ο Kodaly στο σύστημά του προτείνει ορισμένους τρόπους διδασκαλίας της:

- 1) Ο εκπαιδευτικός εστιάζει στους στίχους ή σε μεμονωμένες μουσικές φράσεις κάθε φορά, και στη δυναμική που διδάσκει.
- 2) Εξηγεί τους στίχους των τραγουδιών όταν αυτοί δεν είναι κατανοητή.
- 3) Ο εκπαιδευτικός τραγουδά μια- μια φράση στην αρχή και τα παιδιά/μαθητές ακούν και έπειτα επαναλαμβάνουν και τα ίδια. Αυτό γίνεται μέχρι να τελειώσει το τραγούδι.
- 4) Το τραγούδι ακούγεται ολόκληρο από τον εκπαιδευτικό και μετά από τους μαθητές.¹⁶⁰

4.2.2.4.13. ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΑΚΟΥΣΜΑ:

Στην ουσία είναι δραστηριότητα μνήμης και συγκέντρωσης. Πέρα από την ακρόαση του τραγουδιού το παιδί/μαθητής πρέπει να μάθει και την εσωτερική ακρόαση. Τι είναι όμως αυτό; Για να μάθει το παιδί καλύτερα, ειδικότερα τα μικρότερα παιδιά, το τραγούδι που διδάσκεται πρέπει να το τραγουδήσει εσωτερικά, χωρίς να χρησιμοποιήσει τη φωνή του. Κρατώντας στο μυαλό του το ρυθμό, το τέμπο και τους στίχους του τραγουδιού. Ένας τρόπος είναι ο εκπαιδευτικός μαζί με τα παιδιά/μαθητές του να τραγουδάν το τραγούδι ή να το ακούνε από κάποια ηχητική πηγή και σε κάποια στιγμή του τραγουδιού να σταματά ο ήχος αλλά τα παιδιά να συνεχίζουν να τραγουδούν αυτή τη φορά όχι με το στόμα τους αλλά με το μυαλό τους. Για να αντιληφθεί ο εκπαιδευτικός ότι κατανοήθηκε από τους μαθητές του μπορεί να τους παρακινήσει μετά από λίγο (πριν τελειώσει όμως το τραγούδι) να τραγουδήσουν πάλι με το στόμα τους.¹⁶¹

¹⁶⁰ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20ό αιώνα. Οι σημαντικότερες απόψεις για την προσχολική ηλικία*, (Αθήνα: Edition Orpheus, 2003), 110-111.

¹⁶¹ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον...*, 111-112.

4.2.3. ΤΟ ΜΟΥΣΙΚΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ/ ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΟΥ CARL ORFF:

Ο Carl Orff ήταν γερμανός μουσικό-παιδαγωγός γεννημένος στο Μόναχο στις 10 Μαΐου του 1895 και πέθανε το 1982.¹⁶² Ήταν μουσικός, συνθέτης και είχε συνθέσει πολλά ορατόρια και οπερέτες, τα οποία συνδύαζε με το εκπαιδευτικό του σύστημα/μέθοδο. Συνεργάστηκε με την Gunter το 1924 και άνοιξαν μια σχολή μουσικό-παιδαγωγικής η οποία έκλεισε και κατεδαφίστηκε κατά τη διάρκεια του πολέμου στη Γερμανία, και με την Keetman που επηρεάστηκαν από τη μέθοδο του Emile Jaques Dalcroze.¹⁶³

Άλλες επιρροές του συστήματος του Orff ήταν οι αρχαίοι Ελληνικοί τρόποι που υιοθέτησε για τη διδασκαλία της μουσικής στα παιδιά/μαθητές, την πεντατονική κλίμακα αλλά και τρόπους όπως ο δώριος, ο φρύγιος ή ο αιολικός.

Στις αρχές του 1950 ο Orff σε συνεργασία με την Keetman εκδίδει πέντε τεύχη βιβλίων αντιπροσωπευτικά του συστήματός του.¹⁶⁴ Τα θέματα που ασχολείται είναι ο ρυθμός, η απασχόληση του παιδιού με μελωδικές και ρυθμικές φόρμες και η ενορχήστρωση με απλά κρουστά όργανα (όργανα ορχήστρας Orff). Παίρνει παραδοσιακά τραγούδια από τη χώρα του και τα διασκευάζει για μικρά παιδιά, αυτή είναι και η ιδεολογία του συστήματός του. Στη χώρα που απευθύνεται ο εκπαιδευτικός μπορεί να βρει παραδοσιακά απλά τραγούδια, ποιήματα, παροιμίες, παιχνίδια κ. ο. κ. και να τα χρησιμοποιήσει στην τάξη με μελωδικό και ρυθμικό τρόπο.

Όπως αναφέρει η Πολυξένη Ματέυ-Ρουσοπούλου είναι μια μουσικό-παιδαγωγική μέθοδος η οποία είναι κατάλληλη για να διδαχθεί στα σχολεία γενικής εκπαίδευσης ώστε να διαμορφώσει ολοκληρωμένα παιδιά.¹⁶⁵

4.2.3.1. Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ:

Οι σημαντικότερες ενότητες που βασίζεται το μουσικό-παιδαγωγικό σύστημα του Carl Orff είναι η μελωδία, ο ρυθμός, η κίνηση και ο λόγος. Ένας μαθητής για να θεωρηθεί

¹⁶² Πολύβιος Ανδρούτσος, *ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ Παρουσίαση και Κριτική Θεώρηση των μεθόδων Orff & Dalcroze*, (Αθήνα: Edition Orpheus 2012), 82-83.

¹⁶³ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20ό αιώνα Οι σημαντικότερες απόψεις για την προσχολική ηλικία*, (Αθήνα: Edition Orpheus, 2003), 53-54.

¹⁶⁴ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον...*, 54,58.

¹⁶⁵ Πολυξένη Ματέυ-Ρουσοπούλου, *Ρυθμική*, (Αθήνα: Νάκας, 1986), 15.

«καλός ή κακός» εξαρτάται από πολλούς παράγοντες (κοινωνικές παραμέτρους). Το Orff-schulwerk, όπως αναφέρεται στα βιβλία που εξέδωσε ο ίδιος με την Keetman για τη διδασκαλία της μουσικής μέσω του συστήματός του, είναι ένα μουσικό-παιδαγωγικό σύστημα/μέθοδος διδασκαλίας της μουσικής που απευθύνεται σε όλους τους μαθητές/παιδιά, το οποίο δεν έχει τα ίδια αποτελέσματα σε όλους τους μαθητές.¹⁶⁶

4.2.3.2. ΤΑ ΜΕΣΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΟΚΙΝΗΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ CARL ORFF

Ο Orff στο μουσικό-παιδαγωγικό του σύστημα έχει εντάξει πέντε μέσα για την διεκπεραίωση της διδασκαλίας της μουσικής. Το λόγο, την κίνηση, τα διάφορα μουσικά όργανα, τη δημιουργική ακρόαση και το τραγούδι.¹⁶⁷ Το κυριότερο βέβαια μέσο που χρησιμοποιεί στο σύστημά του και μέσω αυτού χωρίζονται όλα τα παραπάνω είναι ο ρυθμός. Ο ρυθμός χωρίζεται σε δύο μεγάλες κατηγορίες τον λόγο και την κίνηση κ. ο. κ.¹⁶⁸

Γενικότερα το μουσικό-παιδαγωγικό σύστημα του Carl Orff ασχολείται με:

- 1) Το ρυθμό
- 2) Τις μουσικές φόρμες
- 3) Τον αυτοσχεδιασμό
- 4) Τις ρίμες και τα τραγούδια:
 - Πεντατονική κλίμακα
 - Παραδοσιακό υλικό
 - Μελοποίηση
- 5) Τις ρυθμικές και μελωδικές ασκήσεις
- 6) Τα οργανικά κομμάτια.

4.2.3.2.1. ΡΥΘΜΟΣ:

Ο ρυθμός στη μέθοδο διδασκαλίας του Carl Orff εμπεριέχει και το στοιχείο του λόγου. Αυτό είναι που κάνει και το σύστημα του ξεχωριστό, ο τρόπος που συνδυάζει τις δύο αυτές έννοιες. Έτσι για τον τρόπο διδασκαλίας του ρυθμού συνδυάζει τον ρυθμικό λόγο,

¹⁶⁶ Τσαφταρίδης Ν., *ΜΟΥΣΙΚΗ, ΚΙΝΗΣΗ, ΛΟΓΟΣ: Η ΣΤΟΙΧΕΙΟΛΟΜΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΕΡΓΟ ORFF*, (Αθήνα: Νήσος, 1997), 30.

¹⁶⁷ Δημήτρης Αντωνάκης, «Το Μουσικόπαιδαγωγικό Σύστημα Orff, ως Μέσο Διαπολιτισμικής Αγωγής», *Πολιτισμός & Εκπαίδευση Δυναμική ώσμωση στην παιδαγωγική διαδικασία*, (Ρέθυμνο, 2000), 42-44.

¹⁶⁸ Τσαφταρίδης Ν., *ΜΟΥΣΙΚΗ, ΚΙΝΗΣΗ, ΛΟΓΟΣ: Η ΣΤΟΙΧΕΙΟΛΟΜΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΕΡΓΟ ORFF*, (Αθήνα: Νήσος, 1997), 82-83.

τη ρυθμική κίνηση, το ρυθμικό παίξιμο κ.α.¹⁶⁹ Όλα αυτά παρατίθενται στη συνέχεια στο το υποκεφάλαιο ρυθμικές και μελωδικές ασκήσεις.

4.2.3.2.2. ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΦΟΡΜΕΣ:

Υπάρχουν πέντε διαφορετικές φόρμες που παραλλάσσονται στο σύστημα του Orff:

- 1) Η φόρμα AB: Πρόκειται για μια απλή φόρμα. Δύο μουσικές φράσεις που συμπληρώνει η μία την άλλη (σαν ερώτηση απάντηση). Συνήθως τα παιδικά τραγούδια είναι τετράμετρα οπότε έχουμε τέσσερα μέτρα για τη φόρμα A και τέσσερα μέτρα για τη φόρμα B.
- 2) Η φόρμα ABA: Μια τριμερής φόρμα όπως ονομάζετε διαφορετικά. Στην ουσία το μόνο που διαφέρει από την παραπάνω είναι ότι το πρώτο μέρος A επαναλαμβάνετε στο τέλος της φράσης με διάφορες παραλλαγές.
- 3) Ρόντο: Είναι, θα μπορούσαμε να πούμε, το ρεφρέν. Δηλαδή, μια μουσική φόρμα η οποία επαναλαμβάνεται μετά από μία μουσική φράση όπως π. χ. τα τραγούδια κουπλέ- ρεφρέν διαφορετικό κουπλέ- ρεφρέν κ. ο. κ.
- 4) Θέματα και παραλλαγές: Στη ουσία είναι μια απλή γνωστή μελωδία (τραγούδι) που παραλλάσσετε με διαφορετικούς τρόπους.
- 5) Κανόνας: Είναι ένα τραγούδι χωρισμένο σε τρεις ή και περισσότερες φράσεις. Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες δύο, τριών ή και περισσότερων αναλόγως με τις φράσεις του τραγουδιού. Ξεκινά η πρώτη ομάδα με την πρώτη φράση, τελειώνοντας τη φράση η δεύτερη ομάδα ξεκινά να τραγουδά ενώ παράλληλα η πρώτη ομάδα συνεχίζει με τη δεύτερη κ. ο. κ.¹⁷⁰

Πίνακας 4.6. ΜΟΡΦΗ ΚΑΝΟΝΑ

ΤΡΑΓΟΥΔΙ					
1 ^η ομάδα	A	B	Γ	Δ	
2 ^η ομάδα		A	B	Γ	Δ
3 ^η ομάδα			A	B	Γ Δ
4 ^η ομάδα				A	B Γ Δ

¹⁶⁹ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20ό αιώνα. Οι σημαντικότερες απόψεις για την προσχολική ηλικία*, (Αθήνα: Edition Orpheus, 2003), 59-60.

¹⁷⁰ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον...*, 60.

4.2.3.2.3. ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ:

Ο αυτοσχεδιασμός κατέχει ένα μεγάλο κομμάτι σε αυτό το σύστημα. Για τον Orff ο αυτοσχεδιασμός είναι παράγοντας στοιχειακής μουσικής και τον εισάγει από πολύ νωρίς.¹⁷¹ Ο εκπαιδευτικός της μουσικής ενθαρρύνει τα παιδιά να αυτοσχεδιάσουν και να εξερευνήσουν ελεύθερα με ατομικό ή ομαδικό τρόπο. Ο Orff παρακινεί τα παιδιά να χρησιμοποιήσουν τις μουσικές ιδέες τους με πρωτότυπο τρόπο¹⁷². Μέσα από τα βιβλία του Orff και της Keetman ο εκπαιδευτικός μπορεί να εμπνευστεί από δραστηριότητες του αυτοσχεδιασμού αλλά, σύμφωνα με τον Orff, δεν πρέπει να της χρησιμοποιήσει αυτούσιες.¹⁷³ Ο αυτοσχεδιασμός ξεκινά αρχικά με τον ρυθμικό αυτοσχεδιασμό και σιγά-σιγά με τη βοήθεια της μελωδίας. Χρησιμοποιεί απλά μικρά ρυθμικά ή μελωδικά μοτίβα. Έτσι τα παιδιά με αυτές τις δραστηριότητες αποκτούν εμπειρία για να δημιουργήσουν μετέπειτα τη δική τους μουσική.¹⁷⁴

4.2.3.2.4. ΡΙΜΕΣ ΚΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ:

4.2.3.2.4.1. Η ΠΕΝΤΑΤΟΝΙΚΗ ΚΛΙΜΑΚΑ:

Είναι μια κλίμακα που αποτελείται από πέντε νότες. Είναι εύηχη γιατί όπως και να τοποθετηθούν οι νότες το αποτέλεσμα είναι εύηχο και για αυτό το λόγο ο Orff την χρησιμοποιεί στο σύστημά του. Δεν διαθέτει διαστήματα ημιτονίου που είναι δύσκολο το παιδί να το αντιληφθεί με αποτέλεσμα να παίζει αυτά τα διαστήματα με πολυφωνικό τρόπο που υπάρχει σε πολλές παραδοσιακές μουσικές του κόσμου (όπως Αφρική, Κίνα, Ελλάδα (κυρίως Ήπειρο) κ.α.).¹⁷⁵

¹⁷¹ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20ό αιώνα. Οι σημαντικότερες απόψεις για την προσχολική ηλικία*, (Αθήνα: Edition Orpheus, 2003), 61-62.

¹⁷² FRAZEE, J. and KREUTER, K., *Discovering Orff: A Curriculum For Music Teachers*, (New York: Schott, 1987), 29.

¹⁷³ Πολύβιος Ανδρούτσος, ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ Παρουσίαση και Κριτική Θεώρηση των μεθόδων Orff & Dalcroze, (Αθήνα: Edition Orpheus 2012), 97.

¹⁷⁴ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20ό αιώνα. Οι σημαντικότερες απόψεις για την προσχολική ηλικία*, (Αθήνα: Edition Orpheus, 2003), 63-65.

¹⁷⁵ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20ό αιώνα. Οι σημαντικότερες απόψεις για την προσχολική ηλικία*, (Αθήνα: Edition Orpheus, 2003), 65.

4.2.3.2.4.2. ΤΟ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΥΛΙΚΟ:

Το υλικό που χρησιμοποιεί ο Orff είναι τα παραδοσιακά τραγούδια, στίχους, λαχνίσματα, γλωσσοδέτες, παροιμίες, δημοτικά τραγούδια κ.λπ. της χώρας του. Για αυτό το λόγο δεν μπορούμε να πάρουμε ατόφιο το υλικό του. Ο κάθε εκπαιδευτικός της μουσικής πρέπει να χρησιμοποιεί για τη μέθοδο αυτή το παραδοσιακό υλικό της χώρας που απευθύνετε προσαρμοσμένο στις βασικές αρχές του συστήματος Carl Orff:

- 1) Την πεντατονική κλίμακα
- 2) Τα διαστήματα που παρουσιάζονται στα παιδιά σιγά-σιγά. Ξεκινώντας με απλά διαστήματα τρίτης μι-σολ ως πρώτη επαφή με τον τονικό χώρο, μετέπειτα διαστήματα δευτέρας και τετάρτης.
- 3) Οι ρυθμικές ασκήσεις, που θα παρουσιαστούν παρακάτω.

4.2.3.2.4.3. Η ΜΕΛΟΠΟΙΗΣΗ:

Το μέσο που χρησιμοποιεί η μελοποίηση είναι οι φράσεις, οι παροιμίες, οι ρίμες κλπ., όπου απαγγέλλονται ρυθμικά και εκφραστικά. Εκεί αναγνωρίζεται απ' το παιδί/μαθητή ο ρυθμός, οι τονισμοί, το τονικό ύψος της κάθε συλλαβής κ.λπ. Αν η φράση δεν τονίζεται στην αρχή του μέτρου, τότε το πρώτο μέτρο είναι ελλιπές. Αναλόγως με την έκφραση, που έχει σημασία, βάζουμε και τις νότες, π.χ. μία φράση όπως «κάνε το καλό και ρίξ' το στο γιαλό», οι λέξεις «καλό» και «κάνε» δείχνει κάτι σημαντικό οπότε θα το τονίσουμε με μία υψηλής τονικότητας νότα της πεντατονικής κλίμακας που χρησιμοποιούμε. Επιπροσθέτως, πρέπει να αποφύγουμε, στη μελοποίηση μας αυτή, τα μεγαλύτερα διαστήματα γιατί μπορεί να μπερδέψουμε τα παιδιά/μαθητές. Επιλέγουμε, κυρίως, διαστήματα τόνου (δευτέρας μεγάλο).¹⁷⁶

Με λίγα λόγια, ο εκπαιδευτικός ακολουθεί τα παρακάτω βήματα για να μπορέσει να μελοποιήσει: «

- 1) Ανάγνωση και ανάλυση του στίχου
 - αριθμός συλλαβών
 - τονισμοί λέξεων
 - φράσεις, σημεία στίξης, αναπνοές

¹⁷⁶ Πολύβιος Ανδρούτσος, ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ Παρουσίαση και Κριτική Θεώρηση των μεθόδων Orff & Dalcroze, (Αθήνα: Edition Orpheus 2012), 120.

- στοιχεία φόρμας (επαναλήψεις, αντιθέσεις, παραλλαγές, ερωτήσεις κ.λ.π.)
 - εκφραστική απαγγελία
- 2) Ρυθμική επεξεργασία του στίχου
- επιλογή μέτρου, αξιών, παύσεων
 - επιλογή ρυθμικών μοτίβων, φόρμας
- 3) Μελωδική επεξεργασία
- επιλογή πεντάτονου
 - επιλογή μελωδικών μοτίβων
 - τελική πτώση της μελωδίας στη βασική νότα
 - καταλήξεις των ενδιάμεσων φράσεων σε άλλες νότες, εκτός της βασικής
 - συνδυασμός της μελωδικής φόρμας με τη φόρμα του κειμένου
- 4) Έλεγχος του αποτελέσματος
- τραγούδι ή παίξιμο σε όργανο
 - διορθώσεις.»¹⁷⁷

4.2.3.2.5. ΡΥΘΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΕΛΩΔΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

Το παιδί δεν μπορεί να προσδιορίσει θεωρητικά την έννοια του ρυθμού. Πρέπει να το αισθανθούν μες στο σώμα τους και με εμπειρίες που αφορούν την κίνηση του σώματος, ηχηρές κινήσεις-παίξιμο οργάνων (κυρίως κρουστών), λεκτικά μοτίβα-ρυθμική απαγγελία και ακουστική εμπειρία. Μ' αυτούς τους τρόπους το παιδί/μαθητής κατανοεί καλύτερα την θεωρητική έννοια του ρυθμού. Ξεκινώντας τις εμπειρίες του με αξίες, όπως το τέταρτο και το όγδοο και όχι το ολόκληρο ή το μισό γιατί το παιδί/μαθητής αντιλαμβάνεται καλύτερα τις αξίες αυτές διότι υπάρχουν σε μεγάλο βαθμό στη ζωή του, π.χ. ο χτύπος της καρδιάς του, το βάδισμα ή το τρέξιμο (τέταρτο και όγδοο αντίστοιχα).¹⁷⁸

Αναλυτικότερα, τα λεκτικά μοτίβα ή λεκτικές ασκήσεις σχηματίζονται με ορισμένους κανόνες:

- 1) Σε κάθε συλλαβή αντιστοιχεί και μία νότα.
- 2) Τα σημεία στίξης αντιστοιχούν σε παύσεις.

¹⁷⁷ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20ό αιώνα. Οι σημαντικότερες απόψεις για την προσχολική ηλικία*, (Αθήνα: Edition Orpheus, 2003), 65.

¹⁷⁸ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20ό αιώνα. Οι σημαντικότερες απόψεις για την προσχολική ηλικία*, (Αθήνα: Edition Orpheus, 2003), 66-67.

3) Ο τονισμός της φράσης μας δείχνει το μέτρο και την πρώτη νότα του.

4.2.3.2.6. ΟΡΓΑΝΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΙΑ:

Σ' αυτό το κομμάτι, ο Orff ασχολείται με τις μουσικές φόρμες (ρόντο, κανόνες κ.α.).

Ο εκπαιδευτικός της μουσικής λαμβάνει υπόψη του μελωδίες ή τραγούδια στην αρχή της διδασκαλίας του με απλής μορφής τραγούδια και στην πορεία πιο σύνθετα, από δημοτικά ή παιδικά τραγούδια που γνωρίζουν τα ίδια τα παιδιά και τα ενθαρρύνουν να αυτοσχεδιάσουν με τα κρουστά όργανα που διαθέτουν στην τάξη. Ουσιαστικά, ενθαρρύνει τα παιδιά/μαθητές ν' αφήσουν τη φαντασία τους ελεύθερη και ν' αναπτύξουν το αίσθημα της πρωτοβουλίας, ενθαρρύνοντας και τους πιο «αδύναμους» μαθητές.¹⁷⁹

¹⁷⁹ Παυλίνα Καραδήμου- Λιάτσου, *Η μουσικοπαιδαγωγική τον...*, 76-77.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΡΕΥΝΑ

Στην παρούσα εργασία επιχειρείται ένας συνδυασμός δυο ειδών έρευνας, με συνδυασμό έρευνας δράσης, συσχετίσεων, περιγραφής και στάσεων. Δηλαδή, γίνεται μία έρευνα λεκτικού αλλά και αριθμητικού τρόπου.

5.1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ:

5.1.1. ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ:

Για τον όρο έρευνα έχουν δοθεί πολύ ορισμοί. Η γενική έννοια της έρευνας είναι η συστηματική και σκόπιμη μελέτη με ανάλυση πληροφοριών με διάφορους τρόπους: συλλογή στοιχείων για την ανάπτυξη θεωριών, προγραμμάτων, καταγραφή καταστάσεων. κ.α. με σκοπό:

- 1) την ανακάλυψη γνώσεων, θεωριών κ.α.
- 2) την απόδειξη των θεωριών που ισχύουν και χρησιμοποιούνται.
- 3) την εξερεύνηση προβλημάτων και την αντιμετώπιση τους.¹⁸⁰

Στην θεωρητική έρευνα (για παιδαγωγικούς σκοπούς) τα αποτελέσματα δεν είναι πλήρως αποδεκτά από όλους σε αντίθεση με μία θετική έρευνα που χρησιμοποιούνται από όλους¹⁸¹. Ένας εκπαιδευτικός δεν είναι αναγκασμένος να χρησιμοποιήσει τους τρόπους διδασκαλίας μια καινούριας έρευνας. Τα αποτελέσματα αυτά μπορούμε να πούμε ότι είναι μακροπρόθεσμα διότι δεν έχουν δοκιμασθεί στο χρόνο για να διαπιστωθεί η χρησιμότητά τους. Στην ουσία καμία θεωρητική έρευνα δεν αναιρεί την παλαιότερη.¹⁸²

Σε μία έρευνα πρέπει να εξασφαλιστούν ορισμένες προϋποθέσεις μέσα στο σύνολο της κοινωνίας. Όλες οι έρευνες που γίνονται για εκπαιδευτικούς λόγους χωρίς την συμμετοχή των εκπαιδευτικών δεν επιτυγχάνονται. Συνήθως αυτό γίνεται από τα υπουργεία που δεν υπάρχει μεγάλη συνεργασία με πολλούς εκπαιδευτικούς και επιπλέον τα αποτελέσματα των ερευνών που γίνονται «επιβάλλονται».¹⁸³

Υπάρχουν τέσσερις περιπτώσεις που καθοδηγείται η διδασκαλία του εκπαιδευτικού μέσω της έρευνας:

¹⁸⁰ Λεωνίδας Αθανασίου, *Μέθοδοι και τεχνικές έρευνας στις επιστήμες της αγωγής ποσοτικές προσεγγίσεις*, (Ιωάννινα: Εφύρα, 2007), 19.

¹⁸¹ Π. χ. μια ιατρική έρευνα για τον τρόπο μεταμοσχεύσεων που οι γιατροί ακολουθούν τις νέες μεθόδους από ότι τις παλιές.

¹⁸² Λεωνίδας Αθανασίου, *Μέθοδοι και τεχνικές έρευνας στις επιστήμες της αγωγής ποσοτικές προσεγγίσεις*, (Ιωάννινα: Εφύρα, 2007), 21-23.

¹⁸³ Λεωνίδας Αθανασίου, *Μέθοδοι και τεχνικές...*, 23-24.

- 1) Επιβάλλοντας την εφαρμογή. Στην ουσία υποχρεώνουν τον εκπαιδευτικό να συνεργαστεί με τα νέα δεδομένα.
- 2) Με μεγαλύτερη ελευθερία. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να ακολουθήσουν όποια μέθοδο διδασκαλίας θέλουν αλλά αν δεν λειτουργήσει με τον επιθυμητό τρόπο ο προϊστάμενός του μπορεί να επέμβει στον τρόπο διδασκαλίας του.
- 3) Μπορούν να παρέμβουν στον τρόπο διδασκαλίας που τους δίνεται με τον δικό τους τρόπο και γνώσεις.
- 4) Ο εκπαιδευτικός μπορεί να συμμετάσχει και να αλλάξει σε ένα βαθμό τον τρόπο διδασκαλίας όταν χρειάζεται. Δηλαδή, μέσω της εφαρμογής αυτής να αντιληφθούν τον τρόπο και τις συνέπειες που έχει στη διδασκαλία τους.¹⁸⁴

Είναι δύσκολο να χαρακτηρίσουμε και να διακρίνουμε μια έρευνα σε ποιοτική ή ποσοτική. Ο λόγος είναι ότι σε μια ποσοτική έρευνα (σαν και αυτή) δεν μας ενδιαφέρει μόνο η ποσότητα των δεδομένων/στοιχείων μας, αλλά και η ποιότητά τους.¹⁸⁵

5.2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ:

Στην παρούσα έρευνα θα ασχοληθούμε με τη μουσική παιδαγωγική στους ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς του Ηρακλείου Κρήτης. Γίνεται μια προσπάθεια παρακολούθησης του τρόπου διδασκαλίας της μουσικής, των εργαλείων που έχει ο εκπαιδευτικός κ.α. σε παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Η έρευνα αυτή μεταχειρίζεται δυο βασικούς μεθοδολογικούς τρόπους. Στην ουσία είναι μία έρευνα ποσοτική με ορισμένα χαρακτηριστικά ποιοτικής έρευνας, δηλαδή την έρευνα δράσης. Ο πρώτος τρόπος γίνεται με τη βοήθεια ερωτηματολογίων και ο δεύτερος με βάση την παρακολούθηση του μαθήματος της μουσικής στους παιδικούς σταθμούς.

5.2.1. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ:

Τα ερωτηματολόγια είναι βασισμένα στη διερεύνηση γεγονότων (factual questionnaire) κατά την οποία σημαντικό ρόλο έχει το γνωστικό επίπεδο. Δηλαδή, απευθύνεται στο

¹⁸⁴ Λεωνίδας Αθανασίου, *Μέθοδοι και τεχνικές έρευνας στις επιστήμες της αγωγής ποσοτικές προσεγγίσεις*, (Ιωάννινα: Εφύρα, 2007), 25-27.

¹⁸⁵ Λεωνίδας Αθανασίου, *Μέθοδοι και τεχνικές...*, 41.

γνωστικό επίπεδο όσον αφορά τις απόψεις των εκπαιδευτικών για τα γεγονότα.¹⁸⁶ Επιπλέον λαμβάνει υπόψη του τις καταστάσεις του εκάστοτε χώρου όπου διεκπεραιώνονται οι διαδικασίες της εκπαίδευσης. Οι ερωτήσεις βασίζονται και στα δύο είδη απαντήσεων. Τα δύο αυτά είδη απαντήσεων είναι:

- 1) «ανοιχτού» τύπου
- 2) «κλειστού» τύπου

Οι απαντήσεις «ανοιχτού» τύπου σχετίζονται με μια γενική εικόνα του εκπαιδευτικού της μουσικής. Δηλαδή, οποιαδήποτε απάντηση του εκπαιδευτικού είναι αποδεκτή και μη προκαθορισμένη από το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιείται.

Π. χ. ερωτήσεις όπως:

- 1) Από ποιες πηγές αντλείτε την ύλη σας;
- 2) Ποια είναι η πορεία του μαθήματός σας;
- 3) Ποιο όργανο γνωρίζεται;

Στις παραπάνω ερωτήσεις ο εκπαιδευτικός καλείται να δώσει απαντήσεις ανάπτυξης με βάση την δική του κρίση και τη φιλοσοφία του μαθήματός του. Είναι ερωτήσεις σύγκρισης του θεωρητικού και του πρακτικού τμήματος της έρευνας. Στην ουσία ελέγχεται αν συνάδουν οι απαντήσεις με αυτό που πραγματοποιούν στο μάθημά τους.

Όσον αφορά τις ερωτήσεις «κλειστού» τύπου είναι αυτές που θα χρησιμοποιηθούν στα στατιστικά δεδομένα. Ερωτήσεις, δηλαδή που θα συμβάλουν στη γενική αντιμετώπιση του μαθήματος της μουσικής από όλους τους ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς που παρακολούθησα στην έρευνά μου. Ερωτήσεις συγκεκριμένης απάντησης με απαντήσεις καθορισμένου τύπου (ναι ή όχι)

Π. χ. ερωτήσεις τύπου:

1. Πέρα από το αναλυτικό πρόγραμμα που ορίζει το υπουργείο παίρνετε πρωτοβουλίες στη διαμόρφωση του μαθήματός σας;
 - ο Ναι
 - ο Όχι

¹⁸⁶ Λεωνίδα Αθανασίου, *Μέθοδοι και τεχνικές έρευνας στις επιστήμες της αγωγής ποσοτικές προσεγγίσεις*, (Ιωάννινα: Εφύρα, 2007), 146-147.

2. Ποια μουσικά συστήματα παιδαγωγικής γνωρίζετε;

- Orff
- Dalcroze
- Kodaly
- Montessori
- Άλλο

Όλα τα παραπάνω παραδείγματα θα μελετηθούν στη συνέχεια της εργασίας μας.

5.2.2. ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ:

Συνήθως η παρακολούθηση χρησιμοποιείται περισσότερο σε ποιοτικές έρευνες από ότι σε ποσοτικές, κυρίως σε έρευνες όπως η «έρευνα δράσης κ.α.» την οποία χρησιμοποιεί και η έρευνά μου.

Σκοπός της παρακολούθησης είναι να εξετάσουμε τον τόπο και τον τρόπο διεξαγωγής του μαθήματος της μουσικής αγωγής στους ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς, αλλά και να διερευνήσουμε κατά πόσο οι απαντήσεις των εκπαιδευτικών συνάδουν με τον τρόπο διδασκαλίας τους.

Κατά την παρακολούθηση ερευνώνται οι τρόποι που χειρίζονται οι εκπαιδευτικοί τα εργαλεία τους (όργανα, ακουστικό υλικό κ.α.). Ειδικότερα σε ορισμένα μουσικό-παιδαγωγικά συστήματα χρησιμοποιούν συγκεκριμένα όργανα, δραστηριότητες, εργαλεία και ιδεολογία (όπως για παράδειγμα τα όργανα ορχήστρας Carl Orff, η ρυθμική του Dalcroze κ.α.). Επίσης διερευνάται και ο τρόπος που εξελίσσεται το μάθημα. Τον τρόπο εισαγωγής του μαθήματος, τις δραστηριότητες που ακολουθεί ο εκπαιδευτικός αλλά και τους τρόπους εκπαίδευσης που χρησιμοποιεί στα μουσικά-παιδαγωγικά συστήματα.

Τα είδη της παρακολούθησης είναι δύο:

- 1) Μη συμμετοχική παρακολούθηση. Κατά την οποία ο ερευνητής είναι απλός παρατηρητής και δεν συμμετέχει στη διεκπεραίωση του μαθήματος.
- 2) Συμμετοχική παρακολούθηση. Εδώ ο ερευνητής μπορεί να έχει ενεργό ρόλο στη διαδικασία της μάθησης και των δραστηριοτήτων γενικότερα. Στην ουσία ο

παρατηρητής γίνεται μέλος αυτής της ομάδας και συμβάλει με τον τρόπο του στην εκμάθηση των παιδιών.¹⁸⁷

Στην έρευνα αυτή η παρακολούθησή μου χρησιμοποιεί και τα δύο είδη. Συγκεκριμένα σε δύο παιδικούς σταθμούς η παρακολούθηση ήταν συμμετοχική (Ζουζουνάκια και Play and Learn) ενώ στους υπόλοιπους το είδος της παρακολούθησής μου ήταν αυτό της μη συμμετοχικής.

5.2.3. ΕΡΕΥΝΑ ΔΡΑΣΗΣ:

Σύμφωνα με τον Grundy και τον Kemmis, η έρευνα δράσης ορίζεται ως «ένα σύνολο ενεργειών και δραστηριοτήτων διαφόρων φορέων: εκπαιδευτικών, μαθητών, γονέων, ειδικών, κλπ. Με σκοπό την ανάπτυξη ενός προγράμματος σπουδών, την επαγγελματική ανάπτυξη και εξέλιξη, τη βελτίωση σχολικών προγραμμάτων, κλπ.»¹⁸⁸

Στην παρούσα έρευνα η έρευνα δράσης χρησιμοποιείται για τη διερεύνηση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί, κυρίως από το υλικό που προσφέρει το υπουργείο, τον χώρο κ.α., αλλά και τον τρόπο που επιτυγχάνεται η μάθηση της μουσικής στα παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Κατά την παρακολούθησή μου σημαντικό ρόλο έχει όλος ο τρόπος, ο χώρος και τα όργανα που χρησιμοποιούνται. Στην ουσία παρατηρούμε:

- 1) Τρόπο διεξαγωγής του μαθήματος. Δηλαδή το μουσικό-παιδαγωγικό σύστημα που χρησιμοποιεί ο εκπαιδευτικός ή αν δεν χρησιμοποιεί, τον τρόπο που γίνεται το μάθημα της μουσικής.
- 2) Τον συνδυασμό των μουσικό-παιδαγωγικών συστημάτων που εφαρμόζεται και κατά πόσο γίνεται αυτό.
- 3) Τον χώρο της τάξης. Όπως αν είναι επαρκείς ο χώρος για τον αριθμό των παιδιών που απασχολεί, την εύκολη κινητικότητα των παιδιών στις μουσικό-κινητικές και μη δραστηριότητες.

¹⁸⁷ Colin Robson, *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου, ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές*, (Αθήνα: Gutenberg, 2010), 372-373.

¹⁸⁸ Λεωνίδας Αθανασίου, *Μέθοδοι και τεχνικές έρευνας στις επιστήμες της αγωγής ποσοτικές προσεγγίσεις*, (Ιωάννινα: Εφύρα, 2007), 319.

- 4) Το χώρο ή γωνία της μουσικής όπου υπάρχουν τα μουσικά όργανα που χρησιμοποιούν στο μάθημα και κατά πόσο είναι εύκολη η πρόσβαση των παιδιών σε αυτά.
- 5) Κατά πόσο έχουν εφαρμόσει τις συστάσεις του υπουργείου παιδείας για τη διεκπεραίωση του μαθήματος αλλά και την διάταξη του χώρου όσο αναφορά στη μουσική (γωνία της μουσικής, ο χώρος αποθήκευσης των οργάνων μέσα στην τάξη).

5.3. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ:

Για το σκοπό της έρευνας χρειάστηκε, όπως προαναφέραμε, να παρακολουθήσω ορισμένα μαθήματα μουσικής και να δώσω ερωτηματολόγια στους εκπαιδευτικούς της μουσικής για να ερευνήσω τον τρόπο που γίνεται το μάθημα της μουσικής στους ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς του Ηρακλείου Κρήτης. Οι ιδιωτικοί παιδικοί σταθμοί όμως δεν ακολουθούν τον ίδιο τρόπο με τους δημόσιους όσον αφορά τη διεξαγωγή της παρακολούθησης και τα δικαιολογητικά που χρειάζονται για να πραγματοποιηθεί αυτή.

5.4. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ:

Καταρχάς, αναζήτησα τους παιδικούς σταθμούς από τον Παγκρήτιο Σύλλογο Παιδικών Ιδιωτικών Σταθμών, που εδρεύει στο Ηράκλειο Κρήτης, στην περιοχή του Μασταμπά, στη διεύθυνση Ηρακλή 90. Ο Σύλλογος αυτός ιδρύθηκε το 1998 σαν ένα παράρτημα του Πανελληνίου Συλλόγου Ιδιωτικών Παιδικών Σταθμών. Το 2008 ιδρύεται ο Παγκρήτιος Σύλλογος Ιδιωτικών Σταθμών ο οποίος γίνεται και μέλος το 2011 της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Ιδιωτικών Παιδικών Σταθμών. Από αυτόν το σύλλογο έγινε και η έρευνα των παιδικών σταθμών. Αφού επικοινωνήσα με τον υπεύθυνο του συλλόγου και των ενημέρωσα για τις προθέσεις μου (την παρούσα εργασία), μου ανέφερε ότι η έγκριση για τις παρακολουθήσεις και τα ερωτηματολόγια που θα κάνω πρέπει να εγκριθούν από κάθε ιδιωτικό παιδικό σταθμό ξεχωριστά. Στην ουσία μέσα σε αυτό το σύλλογο όλοι οι ιδιωτικοί παιδικοί σταθμοί αποφασίζουν, τουλάχιστον για αυτό το λόγο, μεμονωμένα ως μονάδα.

Έτσι τα χαρτιά που χρειάστηκα για τη δικαιολόγηση της παρακολούθησής μου δεν ήταν ορισμένα από μία ξεκάθαρη αρχή αλλά από την επικοινωνία μου με τον κάθε ιδιωτικό παιδικό σταθμό ξεχωριστά.

Γενικότερα τα δικαιολογητικά που συγκέντρωσα για την έρευνά μου ήταν:

- 1) Τη βεβαίωση σπουδών από το τμήμα (ΤΕΙ) που σπουδάζω (Τμήμα Λαϊκής και Παραδοσιακής Μουσικής Σχολή Καλλιτεχνικών Σπουδών).
- 2) Ένα πιστοποιητικό υγείας εργαζομένου από το νοσοκομείο που βεβαιώνει την «καλή» υγεία μου. Αυτό το χαρτί διαβεβαίωνε ότι δεν πάσχω από κάποιο λοιμώδες ή μεταδοτικό νόσημα για τη Δημόσια Υγεία και μπορώ να παρακολουθήσω τα μαθήματα της μουσικής για διάστημα δύο χρόνων από την έκδοσή του.
- 3) Την έκθεση ακτινολογικής εξέτασης. Μία ακτινογραφία θώρακος που είναι υποχρεωτική για το πιστοποιητικό υγείας.
- 4) Μία συστατική επιστολή/βεβαίωση ότι πραγματοποιώ την πτυχιακή εργασία στο τμήμα Λαϊκής και Παραδοσιακής Μουσικής υπό την εποπτεία του καθηγητή κ. Σκουλίδα.

Ορισμένοι παιδικοί σταθμοί αρκέστηκαν στη συστατική επιστολή του επόπτη καθηγητή μου ότι η παρούσα έρευνα πραγματοποιείται για τον σκοπό της πτυχιακής εργασίας. Όμως όλα αυτά τα χαρτιά παραδίνονταν στον υπεύθυνο του παιδικού σταθμού για να μπορέσει να διαπιστώσει και ο ίδιος το λόγο που παρακολουθώ τα μαθήματα στο παιδικό σταθμό. Επίσης γινόταν και ένας διάλογος ή ορισμένες ερωτήσεις για τον τρόπο που λειτουργεί ο παιδικός σταθμός. Ένα γενικό πλαίσιο για να αναφέρουμε και λίγα λόγια για το σταθμό στον οποίο παρακολουθήσα τα μαθήματα και έδωσα ερωτηματολόγια στον εκπαιδευτικό της μουσικής, αλλά και για να ενημερώσω τον ίδιο για τους σκοπούς της έρευνάς μου, την κλίμακα της παρατήρησης που έχω επιλέξει και τον τρόπο χρήσης της.

5.5. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ:

Πολλοί παιδικοί σταθμοί από αυτούς που διέθεταν μάθημα μουσικής κατά την τηλεφωνική επικοινωνία που είχαμε αρνήθηκαν για το λόγο της ασφάλισης, δηλαδή προβληματιζόντουσαν για τη δικαιολόγηση της παρουσίας μου μέσα στην τάξη από τους φορείς της ασφάλισης.

Επιπλέον, ο χρόνος διεξαγωγής της έρευνας έγινε με πιο αργούς ρυθμούς για το λόγο ότι το μάθημα της μουσικής σε πολλούς παιδικούς σταθμούς γινόταν την ίδια μέρα αλλά και την ίδια ώρα σε πολλούς σταθμούς. Η πρόσβαση, επίσης ήταν, σε ορισμένους παιδικούς, δύσκολη σε εμένα. Οι παιδικοί σταθμοί που παρακολούθησα βρίσκονται σε διάφορες περιοχές του Ηρακλείου, ακόμα και σε πιο απομακρυσμένες περιοχές έξω από την πόλη του Ηρακλείου (Ανισαρά, Χερσονήσου (Τα Ζουζουνάκια)¹⁸⁹ και Αγίων Αναργύρων 61, Γάζι (Παραμύθι Κουκί και Ρεβίθι)¹⁹⁰).

Όσον αφορά την παρακολούθηση του μαθήματος υπήρχαν ορισμένα προβλήματα σχετικά με τον τρόπο χειρισμού του μαθήματος από τις νηπιαγωγούς που κάποιες φορές υπήρχαν στο μάθημα της μουσικής. Είτε με την «παραπλάνηση» μου από την παρακολούθηση είτε από τον τρόπο που παρακινούσαν τον εκπαιδευτικό της μουσικής για ορισμένες δραστηριότητες που χρησιμοποιούν στο μάθημά τους ή ακόμα και την παρατήρηση των πιο υπερκινητικών παιδιών της τάξης.

5.6. ΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ:

Σύμφωνα με τον Παγκρήτιο σύλλογο παιδικών ιδιωτικών σταθμών στο νομό Ηρακλείου υπάρχουν καταχωρημένοι 21 ιδιωτικοί παιδικοί σταθμοί. Πέρα όμως από το σύλλογο αυτό, από την έρευνά μου διαπίστωσα ότι στο Ηράκλειο Κρήτης υπάρχουν 28 ιδιωτικοί παιδικοί σταθμοί. Ορισμένοι ίσως να μην έχουν καταχωρηθεί στο σύστημα του συλλόγου. Έτσι, για την παρούσα έρευνα λαμβάνω υπόψη μου την έρευνα που έχω πραγματοποιήσει αλλά με τα κριτήρια που πήρα από το σύλλογο.

Επικοινωνήσα τηλεφωνικά με όλους τους παιδικούς σταθμούς για να ερευνήσω αρχικά το κατά πόσο γίνονται μαθήματα μουσικής σε αυτούς. Σύμφωνα με τα στοιχεία που μου έδωσαν οι υπεύθυνοι των ιδιωτικών παιδικών σταθμών διαπίστωσα ότι οι μισοί παιδικοί σταθμοί, δηλαδή το 50% του γενικού συνόλου των παιδικών σταθμών, δεν έχουν εντάξει τη μουσική ως ένα ξεχωριστό μάθημα για τα παιδιά που φιλοξενούν, όμως σε ορισμένους υπάρχουν άλλα μαθήματα, όπως θεατρικό παιχνίδι κ.α. Επιπλέον αναφέρθηκε από ορισμένους ότι ακολουθούν το πρόγραμμα σπουδών που προτείνει το υπουργείο. Στην ουσία από όλους τους παιδικούς αυτό που αποκόμισα είναι ότι λαμβάνουν υπόψη τους τη

¹⁸⁹ <http://zouzounakia.gr/site/%CE%B5%CF%80%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1/>. Πρόσβαση 18 Απριλίου 2017.

¹⁹⁰ <http://www.paramithi1999.gr/index.php/2016-07-25-18-38-56>. Πρόσβαση 18 Απρίλιος 2017.

μουσική καθαρά ως μουσική ακρόαση για διάφορες δραστηριότητες που λειτουργούν σε όλη την ώρα που τα παιδιά απασχολούνται σε αυτούς. Δηλαδή η ώρα του φαγητού, η ώρα που τα παιδιά απασχολούνται με παιχνίδια κ. α.

Όσον αφορά τους σταθμούς που χρησιμοποιούν το μάθημα της μουσικής, η έρευνά μου ασχολήθηκε με τους μισούς. Ο λόγος ήταν αυτός που προαναφέραμε¹⁹¹. Δηλαδή η εργασία αυτή ερευνά τον τρόπο που εφαρμόζεται η μουσική παιδαγωγική σε επτά ιδιωτικούς σταθμούς από τους δεκατέσσερις παιδικούς σταθμούς που υπάρχει το μάθημα της μουσικής στο Ηράκλειο Κρήτης.

Οι ιδιωτικοί παιδικοί σταθμοί που παρακολούθησα ονομαστικά είναι:

- 1) Δημιουργία
- 2) Τα Ζουζουνάκια
- 3) Παιδική Φωλιά
- 4) Παραμύθι Κουκί και Ρεβίθι
- 5) Παγκρήτιο Εκπαιδευτήριο Νηπιαγωγείο
- 6) Θεία Κλαίρη
- 7) Play and Learn

Παρακάτω αναλύονται οι παρακολουθήσεις και οι «ανοιχτού» τύπου ερωτήσεις από τα ερωτηματολόγια που έδωσα σε κάθε ιδιωτικό παιδικό σταθμό που ερεύνησα για την εργασία αυτή. Ο τρόπος παρουσίασης γίνεται με την ημερομηνία που παρακολούθησα τον κάθε παιδικό σταθμό.

¹⁹¹ Προβλήματα ασφάλισης, δικαιολογητικών κ. α.

5.7. ΠΑΙΔΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ:

5.7.1. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΟ “ΤΟ ΠΑΓΚΡΗΤΙΟ”:

Ο ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ:

Το Παγκρήτιο εκπαιδευτήριο λειτουργεί από το 1963 (σχολικό έτος 1963-1964). Είναι ένα από τα πρώτα εκπαιδευτήρια που ιδρύθηκαν στο Ηράκλειο. Λειτουργούν όλες οι βαθμίδες εκπαίδευσης. Από τον παιδικό σταθμό έως και το λύκειο. Η κάθε βαθμίδα του λειτουργεί με διάφορα ενδιαφέροντα που μπορεί να έχει ο κάθε μαθητής σε κάθε επίπεδο μάθησης. Λειτουργούν ομάδες σχολικής ορχήστρας, εικαστικών, φωτογραφίας κ.α.¹⁹² Παράγοντες μάθησής τους είναι η αγάπη, ο σεβασμός, η πίστη, η παράδοση του λαού και του τόπου τους (Κρήτης πιο συγκεκριμένα).¹⁹³

Από τη χαμηλότερη βαθμίδα του νηπιαγωγείου μέχρι και την υψηλότερη, το λύκειο η μουσική, ο χορός, η λογοτεχνία, η παράδοση του τόπου, το θέατρο και η ποίηση είναι σημαντικά εργαλεία για να διαμορφώσουν τη μάθησή τους.¹⁹⁴

Στο παιδικό σταθμό η δημιουργική απασχόληση εμπεριέχει θέματα όπως: την μουσική, το περιβάλλον, το χορό, το θεατρικό παιχνίδι, την υγιεινή διατροφή κ.α.¹⁹⁵

ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ:

Ειδικότερα στον παιδικό σταθμό και πιο συγκεκριμένα στο νηπιαγωγείο οι στόχοι που ορίζονται είναι ο αυτοέλεγχος, η ένταξη του παιδιού μέσα στην ομάδα, η κοινωνικοποίηση, η ωρίμανση κ.α. Συγκεκριμένα οι στόχοι που ορίζει το εκπαιδευτήριο για το νηπιαγωγείο είναι οι εξής: «

- Η ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης, της συνεργασίας και η προώθηση του ομαδικού πνεύματος
- Ο εμπλουτισμός και η βελτίωση των γλωσσικών εκφραστικών τρόπων
- Η καλλιέργεια της μαθηματικής σκέψης
- Η βιωματική επαφή με το φυσικό περιβάλλον και την παράδοση του τόπου

¹⁹² <http://www.pagkritio.gr/pagkritio/home.html>, πρόσβαση 17 Μάρτιος 2017.

¹⁹³ <http://www.pagkritio.gr/pagkritio/history/history.html>, πρόσβαση 17 Μάρτιος 2017

¹⁹⁴ <http://www.pagkritio.gr/pagkritio...>,

¹⁹⁵ <http://www.pagkritio.gr/day-nursery/day-nursery.html>, πρόσβαση 17 Μάρτιος 2017

- Η αισθητική αγωγή και η ενθάρρυνση για εικαστική δημιουργία μέσα από την προσέγγιση της πολιτιστικής μας ταυτότητας
- Η θεατρική αγωγή ως μέσο απελευθέρωσης
- Η μουσική παιδεία ως βασική προϋπόθεση της ευαισθησίας, της ψυχαγωγίας και της πολιτιστικής καλλιέργειας
- Η ανάπτυξη των σωματικών και κινητικών δραστηριοτήτων
- Η δημιουργία εκδηλώσεων ως ευκαιρία χαράς και τόνωσης της αυτοπεποίθησης των παιδιών
- Η προσωπική συγκρότηση και η σταδιακή αυτονόμηση των παιδιών σε συνεργασία με τους γονείς»¹⁹⁶

Η ΜΟΥΣΙΚΗ:

Στο μάθημα της μουσικής στο νηπιαγωγείο γίνεται διαισθητικά, με βάση τα ακούσματα και τις εμπειρίες του παιδιού/ μαθητή που έχει στο περιβάλλον του.¹⁹⁷ Τα θέματα είναι πάντα συσχετισμένα με αυτό που βιώνουν τα παιδιά και το περιβάλλον που επικρατεί. Παραδείγματός χάριν, δεν μπορούν να ασχολούνται για το χιόνι και έξω να έχει ήλιο ή να προκύψει ένα μεγάλο γεγονός ή μία απώλεια του παιδιού από το κοντινό του περιβάλλον κ.α. Έτσι καλλιεργείται η αίσθηση και η φαντασία του παιδιού¹⁹⁸.

Στο μάθημα της μουσικής του προ-νηπίου που παρακολούθησα υπήρχαν τρεις εκπαιδευτικοί. Ένας μουσικός και δυο νηπιαγωγοί με ορισμένες γνώσεις μουσικής. Διεξήχθη στις 12 Ιανουαρίου του 2017 και ήταν το πρώτο μάθημα του έτους. Ώρα έναρξης του μαθήματος ήταν 9:30 π. μ. Το μάθημα αυτό χωρίστηκε σε δύο μέρη. Το τμήμα είναι χωρισμένο σε δύο τάξεις με 19 και 10 παιδιά αντίστοιχα, ενώ η μουσική γίνεται με όλα τα παιδιά και από τις δυο τάξεις (29 παιδιά).

¹⁹⁶ <http://www.pagkritio.gr/kindergarten/Stoxoi/stoxoi.html>. πρόσβαση 17 Μάρτιος 2017

¹⁹⁷ <http://www.pagkritio.gr/kindergarten/mousikh/mousikh.html>. πρόσβαση 17 Μάρτιος 2017

¹⁹⁸ <http://www.pagkritio.gr...>

ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ:

Στο τμήμα που παρακολούθησα υπήρχαν τρεις εκπαιδευτικοί, ένας μουσικός και δυο νηπιαγωγοί . Το μάθημα της μουσικής όμως έγινε από τον μουσικό και τη μία νηπιαγωγό, η δεύτερη συμμετείχε με τη σειρά της στο μάθημα.

• Ο ΜΟΥΣΙΚΟΣ:

Χρησιμοποιεί στη διδασκαλία του κατά κύριο ρόλο παραδοσιακά τραγούδια με επαναλαμβανόμενους στίχους, που απομνημονεύονται εύκολα. Η επιλογή του ρεπερτορίου του είναι ανάλογα με το θέμα του μαθήματος ή της εποχής του χρόνου. Οι πηγές από τις οποίες αντλεί την ύλη του είναι κυρίως τα παραδοσιακά – δημοτικά τραγούδια, λαϊκής παράδοσης, σύγχρονης λαϊκής μουσικής, έντεχνα παιδικά τραγούδια, σύγχρονα παιδικά τραγούδια, αλλά και τραγούδια από συνθέτες όπως ο Θεοδωράκης, Χατζιδάκις, Ξαρχάκος και Μαρκόπουλος. Χρησιμοποιεί στη διδασκαλία του κρουστά όργανα για τους μαθητές. Το μάθημά του γίνεται μία φορά την εβδομάδα και διαρκεί 30 λεπτά. Τα όργανα που γνωρίζει να παίζει και τα έχει εντάξει και στη διδασκαλία του είναι η κιθάρα, το λαούτο, το μαντολίνο, το μπουζούκι, ο μπαγλαμάς και το ούτι.

• Η ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΣ:

Η νηπιαγωγός είναι αυτή που κάνει μαζί με τα παιδιά μουσικές δραστηριότητες. Έχει εντάξει τη μουσική αρκετά μέσα σε όλη τη διαδικασία του μαθήματος. Δηλαδή έχει συνδυάσει τους ήχους με διάφορες δραστηριότητες του παιδιού μέσα στην τάξη, όπως καθάρισμα τάξης, αρχή οποιασδήποτε δραστηριότητας, είσοδος μέσα στην τάξη από το παιχνίδι της αυλής κ.α. Οι δραστηριότητες της μουσικής που κάνει γίνονται κάθε μέρα με διάρκεια 10 έως 30 λεπτά. Στο μάθημά της έχει εντάξει τα κρουστά όργανα ενώ η ύλη της ποικίλει. Το όργανο που ξέρει να παίζει είναι η φλογέρα που την έχει εντάξει σε όλη τη διαδικασία της μάθησης όπως αναφέραμε και στην αρχή.

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ:

Την ημέρα της παρακολούθησης η διαδικασία του μαθήματος διήρκεσε μια ώρα και υπήρχαν 24 παιδιά προ-νηπιακής ηλικίας. Το μάθημα της μουσικής γίνεται μια φορά την

εβδομάδα με έναν καθηγητή μουσικής για 30 λεπτά. Όμως και οι νηπιαγωγοί έχουν προσαρμόσει στη διαδικασία του μαθήματός τους διάφορες μουσικοκινητικές δραστηριότητες με διάρκεια 10 έως 30 λεπτών.

Για μεγαλύτερη εξυπηρέτηση θα χωρίσω το μάθημα που παρακολούθησα σε δυο μέρη. Ο λόγος που διαχωρίζω το μάθημα με αυτόν τον τρόπο είναι γιατί στο πρώτο μισάωρο του μαθήματος στην αίθουσα υπήρχε ο μουσικός μαζί με τις νηπιαγωγούς, ενώ στο δεύτερο μισάωρο παρέμειναν μόνο οι νηπιαγωγοί.

• 1^ο ΜΕΡΟΣ:

Στο πρώτο μέρος μαθήματος την επιμέλεια είχε ο μουσικός. Το μάθημα ξεκινά με το άκουσμα της φλογέρας. Ακούγοντας τα παιδιά τη φλογέρα ξεκινούν να μαζεύουν τα πράγματά τους και να κάθονται σε ένα ημικύκλιο με τους εκπαιδευτικούς να κλείνουν το κύκλο. Τα παιδιά μαθαίνουν και τραγουδούν τραγούδια που συνδυάζονται με διάφορες δραστηριότητες. Επειδή το μάθημα που παρακολούθησα ήταν, όπως είπαμε, το πρώτο της χρονιάς ο μουσικός ξεκίνησε το μάθημα του με χριστουγεννιάτικα τραγούδια και συνέχισε με άλλα τραγούδια. Τα τραγούδια αυτά ήταν:

- 1) Τραγούδια παραδοσιακά από την Κρήτη αλλά και από όλη την Ελλάδα.
- 2) Παιχνιδό-τραγούδα

Από ρυθμικής πλευράς συνδύαζαν πολλά ρυθμικά μοτίβα από τα πιο απλά των 2/4 ή 4/4 αλλά και πιο σύνθετους ρυθμούς για την ηλικία τους των 5/8, 7/8, 9/8. Πάντα με τη ρυθμική συγχορδιακή συνοδεία της κιθάρας. Η νηπιαγωγός παροτρύνει τα παιδιά και τα βοηθά εξηγώντας τους στίχους των τραγουδιών. Μαζί με τα τραγούδια που τραγουδούν συνδυάζουν και ορισμένες μουσικές ρυθμικές και μελωδικές ασκήσεις αλλά και μουσικές φόρμες. Παρατήρησα κυρίως τη φόρμα ρόντο του συστήματος Orff . Εμφανίζεται σε ένα συγκεκριμένο τραγούδι, όπου διαφορετικές μουσικές φράσεις η μια επαναλαμβάνεται συνεχόμενα (το λεγόμενο «ρεφρέν») που λέγεται μελωδικά από τα παιδιά και μια δεύτερη φράση σε ρυθμική απαγγελία η οποία εμπλουτίζεται μετά από κάθε αναφορά του «ρεφρέν».

Επίσης καθ' όλη τη διάρκεια των τραγουδιών υπήρχαν και ρυθμικές ασκήσεις. Αυτές είναι:

- 1) Δυνατά- σιγά
- 2) Αργά- γρήγορα
- 3) Χτυπήματα χεριών με παλαμάκια ή και συνδυασμό χτυπήματος στα χέρια και στα γόνατα στο ρυθμό του τραγουδιού.
- 4) Επαναλαμβανόμενα ρυθμικά μοτίβα.

Σε όλο το μισάωρο που διήρκησε η διδασκαλία του εκπαιδευτικού της μουσικής τα παιδιά συνοδεύουν τον εκπαιδευτικό με τη φωνή και με τις ρυθμικές ασκήσεις που προαναφέρθηκαν καθισμένα σε κύκλο χωρίς τα ίδια τα παιδιά να έχουν στα χέρια τους όργανα.

• 2^ο ΜΕΡΟΣ:

Στο επόμενο μισάωρο ο μουσικός δεν βρίσκεται στην τάξη και η νηπιαγωγός ξεκινά δραστηριότητες η ίδια. Χωρίζει τα παιδιά σε τρεις ομάδες και σε κάθε ομάδα δίνει όργανα από την ίδια κατηγορία οργάνων. Δηλαδή, η πρώτη ομάδα παιδιών έχει σύστρα, η δεύτερη ομάδα έχει ξύλινα όργανα κ.λπ.

Τραγουδάνε τραγούδια με τη συνοδεία των μουσικών οργάνων, χτυπώντας τα στο ρυθμό του τραγουδιού (ο ρυθμός είναι απλός). Όλοι μαζί, αλλά και οι κάθε κατηγορίες οργάνων μεμονωμένα. Με παραλλαγές ώστε τα παιδιά να κατανοήσουν έννοιες όπως το forte – piano κ.λπ. Και άλλες δραστηριότητες με εργαλεία τη μίμηση, τη μουσική ακρόαση, την κίνηση, εκμάθηση εννοιών της μουσικής, εκφραστικότητα συναισθημάτων κ.α.

🚩 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:

Συμπεραίνουμε από τα ερωτηματολόγια και την παρακολούθηση του μαθήματος της μουσικής ότι η διδασκαλία της μουσικής στο πρώτο σκέλος του μαθήματος είναι κυρίως παραδοσιακού τύπου με δραστηριότητες ακρόασης του μαθητή/ παιδιού σε συνδυασμό με γνωριμία παραδοσιακών οργάνων από τον εκπαιδευτικό (κυρίως όργανα κρητικής μουσικής). Θα μπορούσαμε να πούμε συνδυασμός συστημάτων Kodaly και Orff. Ενώ στο δεύτερο σκέλος της παρακολούθησης οι επιρροές του συστήματός Orff είναι εμφανείς, ειδικότερα στις δραστηριότητες της κίνησης, του ρυθμού και της εκφραστικότητας.

5.7.2. ΠΑΙΔΙΚΗ ΦΩΛΙΑ:

✚ Ο ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ:

Ο ιδιωτικός παιδικός σταθμός «Παιδική Φωλιά» είναι ένας βρεφικός παιδικός σταθμός που απασχολεί παιδιά ηλικίας από 12 μηνών έως 5 χρονών. Ο σταθμός αυτός προσφέρει και παρέχει τις βασικές ανάγκες των παιδιών, όπως: σίτιση, ύπνος, υγιεινή αλλά και ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα με στόχο να αναπτύξουν όλες τις δεξιότητες των παιδιών, ανάλογα με την ηλικία τους.

✚ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ:

Οι στόχοι του σταθμού αυτού έχουν να κάνουν με τη συνεχή εξέλιξη και βελτίωση των εκπαιδευτικών και υπευθύνων του παιδικού σταθμού. Αυτοί οι στόχοι επιτυγχάνονται κυρίως με ομαδική δουλειά και συνεργασία.

✚ Η ΜΟΥΣΙΚΗ:

Οι υπεύθυνοι του παιδικού σταθμού δεν έχουν κάποιες γνώσεις πάνω στη μουσική. Όμως έχουν ορίσει έναν εξωτερικό συνεργάτη που είναι υπεύθυνος για τον τρόπο διεξαγωγής της μουσικής παιδαγωγικής στο σταθμό τους.

✚ Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ:

Στα τμήματα που παρακολούθησα υπήρχε μία εκπαιδευτικός της μουσικής και μία νηπιαγωγός η οποία δεν συμμετείχε στη διαδικασία της μάθησης με ενεργό ρόλο.

- **Η ΜΟΥΣΙΚΟΣ:**

Η εκπαιδευτικός χρησιμοποιεί κατά κύριο ρόλο στη διδασκαλία της το μουσικό-παιδαγωγικό σύστημα Dalcroze διότι (σύμφωνα με αυτή) είναι περισσότερο μουσικό-κινητικό, ρυθμικό και χορευτικό. Η πηγή απ' όπου αντλεί τις δραστηριότητές της είναι από διάφορα βιβλία, από το internet και από σεμινάρια που έχει παρακολουθήσει η ίδια.

Στη διδασκαλία της έχει εντάξει τα όργανα όπως κουδουνάκια, τύμπανο/ ταμπουρίνο, ντέφι, μαράκες, μεταλλόφωνα, ξυλάκια και γενικότερα κρουστά όργανα που τα χρησιμοποιεί και η ίδια κυριότερα, αλλά και τα παιδιά. Πέρα από τα όργανα που χρησιμοποιούν τα παιδιά η μουσικός έχει εντάξει και το πιάνο (στην τάξη υπάρχει αρμόνιο το οποίο, ανάλογα με τις ανάγκες μεταφέρεται από τάξη σε τάξη).

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ:

Στον ιδιωτικό παιδικό σταθμό « Παιδική Φωλιά» παρακολούθησα μάθημα μουσικής τριών τάξεων από διαφορετικές ηλικίες κάθε φορά. Η πρώτη τάξη είχε δεκατέσσερα παιδιά ηλικίας 2,5 έως 3 χρονών και η διάρκεια του μαθήματος ήταν τριάντα λεπτά. Στο δεύτερο μάθημα υπήρχαν δεκαεπτά παιδιά ηλικίας 3,5 έως 4 χρονών με διάρκεια του μαθήματος σαράντα πέντε λεπτών, ενώ στο τρίτο μάθημα που παρακολούθησα η διάρκεια ήταν η ίδια τα παιδιά όμως ήταν 4 χρονών και ο αριθμός των παιδιών στη τάξη ήταν δεκαεννέα παιδιά.

Έτσι η παρακολούθησή μου χωρίζεται σε τρία μέρη όσα δηλαδή και τα μαθήματα που παρακολούθησα. Το πρώτο μέρος είναι η τάξη με παιδιά ηλικίας 2,5 έως 3 χρονών, το δεύτερο από 3,5 έως 4 χρονών και το τρίτο 4 χρονών παιδιά.

• 1^ο ΜΕΡΟΣ:

Το μάθημα ξεκινά στις 10 π. μ. τα παιδιά κάθονται σε καρεκλάκια σε μια καμπύλη και απέναντί τους κάθεται η εκπαιδευτικός. Το μάθημα ξεκινά με το τύμπανο και την εκμάθηση των παιδιών στις αξίες, αρχικές αξίες του ογδόου και του τετάρτου, αλλά και τις έννοιες του δυνατά- σιγά, γρήγορα αργά. Στη συνέχεια, μοιράζει τα όργανα στα παιδιά και ξεκινά μια δραστηριότητα με σκοπό την ακρόαση και την διαφοροποίηση των ήχων που παράγουν τα όργανα. Στο τέλος, η εκπαιδευτικός με τα όργανα που έχουν τα παιδιά ξεκινά την εκμάθηση ενός τραγουδιού με τους στίχους αλλά και το ρυθμό του. Έτσι τα παιδιά τραγουδούν το συγκεκριμένο τραγούδι και παίζουν τα όργανα όσο μπορούν στο ρυθμό του τραγουδιού.

- **2^ο ΜΕΡΟΣ:**

Στο δεύτερο μάθημα που τα παιδιά είναι μεγαλύτερης ηλικίας το μάθημά τους αλλάζει και εισάγονται οι έννοιες του συναισθήματος και η διαφοροποίηση των κλιμάκων της μουσικής (μείζονες- ελάσσων). Ακολουθεί δραστηριότητα με στόχο τη διαφοροποίηση του ήχου της μείζονος κλίμακας (χαρούμενη) και της ελάσσονος (λυπημένη). Στη συνέχεια, τα παιδιά μαθαίνουν ένα τραγούδι σχετικό με τα συναισθήματα ώστε και τα ίδια να καταλάβουν ότι και η μουσική εκφράζει συναισθήματα και τα προβάλλει από τα διαφορετικά τραγούδια που ακούνε τα ίδια τα παιδιά. Επόμενη δραστηριότητα, η εισαγωγή των παιδιών στο πεντάγραμμο και στο κλειδί του σολ με τη βοήθεια ενός παραμυθιού για τις νότες και το πεντάγραμμο της μουσικής. Εφόσον έχουν ακούσει τις νότες και τη σειρά τους, ακολουθεί ένα τραγούδι που εμπεριέχει στους στίχους του την κλίμακα του ντο. Έτσι, μαζί με τα όργανα που έχουν τα παιδιά στα χέρια τους τραγουδούν και χτυπούν στο ρυθμό το τραγούδι.

- **3^ο ΜΕΡΟΣ:**

Το επόμενο μάθημα μοιάζει με το προηγούμενο στις δραστηριότητες, στα τραγούδια που ακούγονται και στη διαφοροποίηση της μείζονος και ελάσσονος κλίμακας. Με μία διαφοροποίηση τα παιδιά μαθαίνουν και το ρυθμικό μοτίβο που ακούγεται στο τραγούδι που μαθαίνουν. Έτσι, η εκπαιδευτικός την ώρα που τραγουδούν παρακινεί τα παιδιά να χτυπήσουν το ρυθμό που έμαθαν στο προηγούμενο τραγούδι.

 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ:

Από την παρακολούθηση που πραγματοποιήθηκε στον ιδιωτικό σταθμό «Παιδική Φωλιά» παρατηρούμε ότι η εκπαιδευτικός της μουσικής χρησιμοποιεί κατά κόρον τη ρυθμική του Dalcroze και είναι αρκετά επηρεασμένη από το σύστημά αυτό, αλλά υπάρχουν αναφορές και από το σύστημα Orff. Αυτό παρατηρείται στις δραστηριότητες που έχουν στόχο τη διαφοροποίηση των ήχων και τη μουσική ακρόαση.

5.7.3. ΤΑ ΖΟΥΖΟΥΝΑΚΙΑ:

✚ Ο ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ:

Ο παιδικός σταθμός «Τα Ζουζουνάκια» εφαρμόζει εκπαιδευτικά προγράμματα τα οποία είναι βασισμένα στις αρχές της σύγχρονης παιδαγωγικής. Δοκιμασμένες τεχνικές όπως το παραμύθι, η βιωματική μάθηση, οι βιωματικές προσεγγίσεις. Μέσα από καινοτόμες διδακτικές μεθόδους προετοιμάζουν τα παιδιά έτσι ώστε να γνωρίσουν και να έχουν εμπιστοσύνη στον εαυτό τους, να σέβονται τους συνανθρώπους τους και να μπορούν να συνεργαστούν και να μοιραστούν.

✚ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ:

Ο σταθμός αυτός στοχεύει στην καλλιέργεια της αισθητικής ικανότητας, στην ευαισθησία και στην απελευθέρωση της δημιουργικής ικανότητας. Συνδυάζουν το παιχνίδι και τη μουσική, δύο έννοιες πολύ αγαπητές στα παιδιά.

✚ Η ΜΟΥΣΙΚΗ:

Μέσω της μουσικής τα παιδιά βιώνουν ομαδικές εμπειρίες. Να πειραματίζονται με τα τραγούδια, τους ήχους, την κίνηση του σώματος τους και να παίζουν μουσικά όργανα. Στο μάθημα της μουσικής τα παιδιά, με τη βοήθεια και την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού της μουσικής αναπτύσσουν τις μουσικές δυνατότητές τους.

✚ Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ:

- **Η ΜΟΥΣΙΚΟΣ:**

Η μουσικός του παιδικού σταθμού έχει σπουδές μουσικό-κινητικής. Το μάθημά της γίνεται μια φορά την εβδομάδα σε κάθε τμήμα του σταθμού και έχει διάρκεια 40 λεπτών. Το σύστημα και η ύλη που χρησιμοποιεί στο μάθημά της είναι από το σύστημα Orff - schulwerk. Τα όργανα που χρησιμοποιεί για τα παιδιά στο μάθημα είναι τα κρουστά όργανα της ορχήστρας Orff ενώ η ίδια παίζει στο μάθημα πιάνο και φλογέρα.

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ:

Στον ιδιωτικό παιδικό σταθμό «Τα Ζουζουνάκια» παρακολούθησα ένα μάθημα μουσικής που ξεκίνησε στις 10:00 π. μ. Το θέμα του μαθήματος ήταν οι φλογέρες. Στο συγκεκριμένο παιδικό σταθμό η παρακολούθησή μου έγινε με το είδος της συμμετοχικής παρακολούθησης. Στην ουσία συμμετείχα στο μάθημα με τη βοήθεια ενός οργάνου σε μεμονωμένες δραστηριότητες.

Το μάθημα ξεκινά με τα παιδιά να κάθονται σε κύκλο και να τραγουδούν το τραγούδι της καλημέρας συνοδεύοντάς το με παλαμάκια και γενικότερα χτυπήματα του σώματός τους. Τα παιδιά ένα-ένα παίρνουν όργανο και παίζουν με ένα όργανο που τα καθοδηγεί, δηλαδή όση ώρα ακούν το όργανο παίζουν και αυτά μαζί του και όταν σταματά σταματούν και αυτά. Έπειτα η εκπαιδευτικός παρουσιάζει στα παιδιά την κατηγορία της φλογέρας παρουσιάζοντάς τη, για να κατανοήσουν καλύτερα τα παιδιά, ως οικογένεια (μαμά, μπαμπάς, παππούς κ.α.). Ακολουθεί άλλη μια δραστηριότητα που έχει στόχο την διαφοροποίηση των οργάνων σε κατηγορίες. Τέλος, το μάθημα κλείνει με ένα τραγούδι που δηλώνει ότι το μάθημα τελείωσε.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:

Το μάθημα που παρακολούθησα ήταν καθαρά επηρεασμένο από το μουσικό-παιδαγωγικό σύστημα του Carl Orff. Οι δραστηριότητες που χρησιμοποιήθηκαν από την εκπαιδευτικό της μουσικής ήταν ρυθμικές δραστηριότητες και τα τραγουδάκια που τραγουδήθηκαν από τα παιδιά ήταν από το σύστημα Orff-schulwerk. Αυτό είναι λογικό, διότι η εκπαιδευτικός της μουσικής έχει διδαχτεί αυτό το σύστημα από τη σχολή Μωραίτη και την αντίστοιχη σχολή του Orff στην Αυστρία, όπως προαναφέραμε.

5.7.4. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ:

✚ Ο ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ:

Η « Δημιουργία» είναι ένας βρεφικός σταθμός και ιδιωτικό νηπιαγωγείο. Γίνεται φύλαξη και εκπαίδευση των παιδιών που φιλοξενούνται στο χώρο τους. Λειτουργεί από το 1993, με αξιόλογους συνεργάτες και συνεχίζει τη πορεία του κερδίζοντας κάθε χρόνο όλο και περισσότερο την εμπιστοσύνη των γονιών και των παιδιών πάνω στις ιδέες, στους τρόπους εκπαίδευσης και στην ασφάλεια και διατροφή των βρεφών και των νηπίων.

✚ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ:

Σκοπός του ιδιωτικού παιδικού σταθμού είναι να βοηθήσει το παιδί να αναπτυχθεί σωματικά, συναισθηματικά, νοητικά και κοινωνικά μέσα στο πλαίσιο των ευρύτερων στόχων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι στόχοι τους οριοθετούνται από τα ενδιαφέροντα των παιδιών ή των βρεφών και μέσα από το παιχνίδι προσπαθούν να οικειοποιηθούν τον κόσμο του περιβάλλοντος, τις γλώσσες, τη μουσική, τη δραματική τέχνη κ.α.

✚ Η ΜΟΥΣΙΚΗ:

Ο υπεύθυνος του σταθμού Δημιουργία κατέχει τις βασικές γνώσεις της μουσικής που αφορούν βασικά κομμάτια (πεντάγραμμο, βασική εκπαίδευση στο αρμόνιο κ.α.). Υπεύθυνη για το μάθημα της μουσικής είναι όμως επαγγελματίας μουσικός η οποία με την άρτια εκπαίδευσή της, έχει αναλάβει την μουσική διαπαιδαγώγηση των παιδιών.

✚ Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ:

- **Η ΜΟΥΣΙΚΟΣ:**

Η εκπαιδευτικός που κάνει το μάθημα της μουσικής στο παιδικό σταθμό είναι δασκάλα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (δημοτικού) με γνώσεις μουσικό-κινητικής. Το μάθημά της γίνεται μία φορά την εβδομάδα για 30 λεπτά σε κάθε τμήμα και συνδυάζει τη μουσική με τη κίνηση, το χορό και το θέατρο. Η μέθοδος διδασκαλίας που χρησιμοποιεί

είναι του συστήματος Orff. Χρησιμοποιεί για το μάθημα κρουστά όργανα. Ξέρει να παίζει κλαρινέτο, πιάνο, κιθάρα και ντραμς και τα έχει εντάξει στη διδασκαλία της.

Η ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ:

Σε αυτόν τον παιδικό σταθμό παρακολούθησα τρεις διαφορετικές τάξεις παιδιών. Η παρακολούθησή μου έγινε στις 18/1/2017, ημέρα Τετάρτη. Τα μαθήματα της μουσικής στο σταθμό αυτό γίνονται δυο φορές την εβδομάδα κάθε Τρίτη και Τετάρτη. Στα τμήματα που παρακολούθησα στην πρώτη τάξη υπήρχαν παιδιά ηλικία 2,5 έως 3 χρονών, στο δεύτερο παιδιά ηλικίας 3 χρονών και στο τρίτο ηλικίας 5 έως 6 χρονών.

Έτσι για μεγαλύτερη ευκολία θα χωρίσω τη παρακολούθησή μου σε τρία μέρη. Το πρώτο μέρος είναι η πρώτη τάξη με 19 παιδιά ηλικίας 2,5- 3 χρονών, το δεύτερο μέρος με 15 παιδιά ηλικίας 3 χρονών και το τρίτο μέρος με 22 παιδιά ηλικίας 5-6 χρονών.

• 1^ο ΜΕΡΟΣ:

Το μάθημα ξεκινά με την εκπαιδευτικό να χτυπά στο τύμπανο και να καλημερίζει τα παιδιά. Εκμάθηση των φθόγγων με σχεδίαση των νοτών με τη βοήθεια του σώματος αλλά και του πενταγράμμου. Έπειτα τα παιδιά κάθονται σε κύκλο στο πάτωμα και η εκπαιδευτικός δίνει όργανα στα παιδιά. Τραγουδάνε ορισμένα αυτοσχέδια τραγούδια και τα συνοδεύουν με τα όργανα όλα τα παιδιά μαζί. Μετά από αυτή τη δραστηριότητα ακολουθεί μια άλλη με θέμα τη διαφοροποίηση των εννοιών forte- piano (δυνατά- σιγά αντίστοιχα) αλλά και εννοιών του τέμπο. Σε αυτήν τη δραστηριότητα η εκπαιδευτικός παρακινεί τα παιδιά να σηκωθούν και να περπατήσουν ανάλογα με το τι τους δείχνει εκείνη. Τέλος, ακολουθεί μια καινούρια δραστηριότητα με στόχο την συγκέντρωση, τη διαφοροποίηση των ήχων και την ομαδικότητα.

• 2^ο ΜΕΡΟΣ:

Σε αυτό το μάθημα η εκπαιδευτικός ξεκινά με μια πιο εμπειριστατωμένη διδασκαλία του πενταγράμμου και των φθόγγων, εισάγοντας και τα κλειδιά σολ αλλά και του φα. Εξηγεί τη χρησιμότητά τους πάνω στο πεντάγραμμο. Η επόμενη διδασκαλία δεν διαφέρει

από την προηγούμενη. Δηλαδή τα παιδιά κάθονται σε κύκλο, παίρνουν όργανα, παίζουν στο ρυθμό του αυτοσχέδιου τραγουδιού για το πεντάγραμμο και το τραγουδούν. Ακολουθεί η δραστηριότητα με τις έννοιες του τέμπου και του δυνατά-σιγά αλλά και η τελευταία δραστηριότητα της προηγούμενης τάξης.

- **3^ο ΜΕΡΟΣ:**

Στο τελευταίο τμήμα που παρακολούθησα τα παιδιά είναι σε μεγαλύτερη ηλικία και έτσι το επίπεδο των δραστηριοτήτων ανεβαίνει. Εδώ έχουμε πέρα από την εκμάθηση των φθόγγων και αξίες αλλά και παύσεις. Στο πεντάγραμμο μαθαίνουν τις γραμμές και τα διαστήματα. Άρα και την ονομασία των νοτών σε κάθε θέση. Έτσι η δραστηριότητα που ακολουθεί είναι παρόμοια με αυτή των προηγούμενων τάξεων (δυνατά-σιγά, γρήγορα-αργά κ. α.) αλλά με έμφαση στη δομή του μέτρου και στο ένα του μέτρου. Τέλος, η εκπαιδευτικός δείχνει στα παιδιά νότες και αυτά πρέπει να τις ονοματίσουν.

- **✚ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:**

Σε αυτές τις τάξεις βλέπουμε ένα αρκετά αυξημένο επίπεδο παιδιών. Η εκπαιδευτικός εντάσσει από πολύ νωρίς τις έννοιες και τις ονομασίες των φθόγγων. Η ίδια αναφέρει ότι χρησιμοποιεί το σύστημα του Carl Orff. Στην ουσία όμως, βλέπουμε αυτό που θεωρεί ο Kodaly, ότι μέχρι την αρχή του σχολείου το παιδί πρέπει να ξέρει γραφή και ανάγνωση μουσικής. Βέβαια, δεν μπορούμε να χαρακτηρίσουμε το σύστημα της διδασκαλίας επηρεασμένο μόνο από τον Kodaly διότι υπήρχαν πολλές δραστηριότητες που χρησιμοποιούνται και σε άλλα συστήματα, όπως του Orff αλλά και του Dalcroze παραδείγματος χάριν, οι ρυθμικές ασκήσεις.

5.7.5. PLAY AND LEARN:

✚ Ο ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ:

Ο παιδικός σταθμός είναι ένας σταθμός για παιδιά ηλικίας από 2,5 χρόνων έως 4,5 χρόνων. Είναι ένας καινούριος παιδικός σταθμός με έτος ίδρυσης το 2015, πριν όμως λειτουργούσε και λειτουργεί ακόμα σε άλλο χώρο ως «φροντιστήριο αγγλικών» (τα απογεύματα) με θέμα τη διαδραστική μάθηση των αγγλικών και όχι μόνο. Αυτό που γίνεται σε αυτόν το σταθμό είναι ένα παιχνίδι δημιουργικό, βιωματικό, ελεύθερο και οργανωμένο. Τα παιδιά είναι χωρισμένα ανά ηλικίες και με βάση τις αναπτυξιακές ικανότητες των παιδιών διαμορφώνεται και το παιχνίδι ανάλογα. Χωρίζονται σε δύο τμήματα με βάση την ηλικία αλλά και τον αριθμό των παιδιών στο τμήμα. Λειτουργούν δύο τάξεις με δώδεκα παιδιά. Ένας παιδικός σταθμός με κύρια βάση την αγγλική γλώσσα και την ανάπτυξη του παιδιού σε αυτή.

✚ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ:

Υπάρχουν πολύπλευροι στόχοι, γιατί το παιδί έχει μια πολύπλευρη ανάπτυξη. Κοινωνικό-συναισθηματικοί, γνωστικοί, που μέσα εκεί περικλείει τις προ-μαθηματικές δεξιότητες, τις προ-γλωσσικές δεξιότητες, τις δεξιότητες που έχουν να κάνουν με τη κινητικότητα αλλά και ο κοινωνικό-συναισθηματικός τομέας είναι πολύ σημαντικός. Ο γλωσσικός επίσης είναι σημαντικός γιατί πέρα από την ελληνική γλώσσα που ακούγεται, ακούγεται και η αγγλική γλώσσα. Ένα άλλος στόχος είναι η σύνδεση του σταθμού με τους γονείς, με την κάθε μία οικογένεια ξεχωριστά, αλλά και με την ευρύτερη κοινότητα. Με τη γειτονιά και γενικότερα την πόλη του Ηρακλείου, όλο το νησί της Κρήτης αλλά και τη χώρα μας. Πώς είναι οι σχέσεις της χώρας μας με τις άλλες χώρες κ.α.. Θεωρούν ότι το κάθε παιδί σε αυτόν τον ιδιωτικό παιδικό σταθμό είναι μαθητής ενός ευρύτερου κόσμου, είναι κάτοικος ενός πλανήτη, και κάπως έτσι αντιμετωπίζονται τα παιδιά και οι οικογένειές τους.

✚ Η ΜΟΥΣΙΚΗ:

Οι γνώσεις της υπεύθυνης του παιδικού σταθμού πάνω στη μουσική είναι αρκετές. Έχει κάνει μάστερ στη μουσική εκπαίδευση στην Αγγλία σε θεωρητικό τομέα, στην

Αμερική δυο επίπεδα Orff. Δούλεψε ως μουσικός σε διάφορα σχολεία δημοτικής εκπαίδευσης. Πάνω στη μουσική βασίζεται και η φιλοσοφία των προγραμμάτων του Play and Learn, τόσο των πρωινών όσο και των απογευματινών τμημάτων. Έχει ειδικότερες γνώσεις πάνω στη μουσική παιδαγωγική και έτσι γνωρίζει το πόσο σημαντικές είναι αυτές στην εκμάθηση διαφόρων πραγμάτων για τα παιδιά και για τη ψυχοσύνθεσή τους.

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ:

- **Η ΜΟΥΣΙΚΟΣ:**

Η μουσικός του παιδικού σταθμού έχει σπουδές μουσικό-κινητικής. Το μάθημά της γίνεται μια φορά την εβδομάδα σε κάθε τμήμα του σταθμού. Το σύστημα και η ύλη που χρησιμοποιεί στο μάθημά της είναι από το σύστημα Orff-schulwerk. Τα όργανα που χρησιμοποιεί για τα παιδιά είναι τα κρουστά όργανα της ορχήστρας Orff, ενώ η ίδια παίζει στο μάθημα πιάνο και φλογέρα.

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ:

Ο παιδικός αυτός σταθμός διαθέτει δύο τάξεις παιδιών. Η παρακολούθησή μου όμως έγινε στη μία τάξη των μεγαλύτερων παιδιών ηλικίας 3 έως 4 χρόνων. Η διάρκεια του μαθήματος ήταν 40 λεπτά και το μάθημα ξεκίνησε στις 10:00 π. μ.

Ξεκινώντας η εκπαιδευτικός της μουσικής τοποθετεί τα παιδιά σε μία άκρη της τάξης σε σχήμα κύκλου. Τα παιδιά χτυπούν ρυθμικά μέρη του σώματός τους και τραγουδούν το τραγούδι της καλημέρας ενώ η εκπαιδευτικός καλημερίζει ένα-ένα, με τα ονόματά τους, τα παιδιά. Στη συνέχεια, τα παιδιά παίρνουν όργανα και παίζουν όλοι μαζί και τα καθοδηγεί η εκπαιδευτικός με το όργανο που παίζει η ίδια. Παρουσιάζει στα παιδιά μια κατηγορία οργάνων, αυτή της φλογέρας, όπου διαχωρίζει την soprano, alto, tenor και bass φλογέρα ως οικογένεια (παιδί, μαμά, μπαμπάς και παππούς αντίστοιχα). Έπειτα τα παιδιά με συνοδεία τις φλογέρες, μία σε κάθε τραγούδι τραγουδούν και παίζουν τα όργανα σε συγκεκριμένα μέτρα του τραγουδιού. Ακολουθούν κινητικές δραστηριότητες που έχουν θέμα την έννοια της έντασης (forte-piano) και της ταχύτητας (αργά-γρήγορα) που πραγματοποιούνται με τη βοήθεια κρουστών οργάνων από την εκπαιδευτικό της μουσικής.

Στην τάξη βέβαια υπάρχει και η νηπιαγωγός που συμμετέχει με τη σειρά της στις δραστηριότητες και ενθαρρύνει τα παιδιά.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:

Στο μάθημα που παρακολούθησα παρατήρησα ότι η εκπαιδευτικός της μουσικής χρησιμοποιεί για το μάθημά της το σύστημα διδασκαλίας του Carl Orff-schulwerk. Οι δραστηριότητες που χρησιμοποιεί είναι επηρεασμένες από αυτό το σύστημα όμως δεν μπορούμε να μην αναφέρουμε και τον τρόπο ρυθμικής που χρησιμοποιεί, όπου συνδυάζει δύο συστήματα αυτά του Dalcroze και του Orff.

5.7.6. ΘΕΙΑ ΚΛΑΙΡΗ:

✚ Ο ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ:

Ο παιδικός σταθμός «Θεία Κλαίρη» είναι ένας σταθμός που διαθέτει και βρεφονηπιακό τμήμα. Λειτουργεί από το 1992 και από το 2000 λειτουργεί με νέα διεύθυνση/υπεύθυνη. Ένας παιδικός σταθμός με υποδομές για όλες τις ηλικίες, με ειδικά δωμάτια ειδικά για βρέφη αλλά και για μεγαλύτερης ηλικίας παιδιά. Υπάρχουν διάφορες δραστηριότητες μουσικής και θεατρικού παιχνιδιού.

✚ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ:

Ο πρωταρχικός στόχος του παιδικού σταθμού είναι τα παιδιά που φιλοξενεί να νιώθουν ότι βρίσκονται μέσα σε μια οικογένεια. Να διαμορφώσει «καλές» προσωπικότητες. Επιπλέον όμως έχουν σαν στόχο τα παιδιά να περνάνε καλά, να εξοικειώνονται με το χώρο, να νιώθουν οικειότητα σε όλες τις βαθμίδες ηλικίας πόσο μάλλον στα βρέφη. Είναι ένας παιδοκεντρικός σταθμός που έχει ως κέντρο το παιδί πώς θα απασχοληθεί αλλά και πώς θα ενταχθεί στην ομάδα.

✚ Η ΜΟΥΣΙΚΗ:

Το μάθημα της μουσικής γίνεται με εναλλακτικό τρόπο. Προσπαθούν να δημιουργήσουν στα παιδιά μια ευχάριστη ατμόσφαιρα και διασκεδαστικό τρόπο, οικείο και ελεύθερο. Μεγάλη σημασία έχει και η παραδοσιακή μουσική του τόπου αλλά και άλλων χωρών. Τα όργανα που χρησιμοποιούν πέρα από τα γνωστά είναι και αυτοσχέδια από φυσικά υλικά.

✚ Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ:

Στα τμήματα που παρακολούθησα υπήρχε μία εκπαιδευτικός της μουσικής και μία νηπιαγωγός η οποία δεν συμμετείχε στη διαδικασία της μάθησης.

- **Η ΜΟΥΣΙΚΟΣ:**

Η εκπαιδευτικός χρησιμοποιεί κατά κύριο ρόλο στη διδασκαλία της δυο μουσικο-παιδαγωγικά συστήματα του Carl Orff και του Zoltan Kodaly. Η ύλη που αντλεί είναι από αυτά τα δύο είδη. Στη διδασκαλία της έχει εντάξει τα όργανα του συστήματος Orff κατά κύριο ρόλο κουδουνάκια, τύμπανο/ταμπουρίνο, ντέφι και μαράκες που τα χρησιμοποιεί και η ίδια αλλά κυριότερα και τα παιδιά. Πέρα από τα όργανα που χρησιμοποιούν τα παιδιά η μουσικός έχει εντάξει και το πιάνο (στην τάξη υπάρχει αρμόνιο για λόγους χρησιμότητας και μεταφοράς από τάξη σε τάξη).

- **ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ:**

Στον παιδικό σταθμό «Θεία Κλαίρη» παρακολούθησα δύο μαθήματα από δύο διαφορετικές τάξεις. Η πρώτη τάξη ήταν παιδιά ηλικίας 2,5 έως 3 χρόνων παιδιά σε μεταβατικό στάδιο (σύμφωνα με την μουσικό) και η δεύτερη τάξη είχε παιδιά ηλικίας 3 έως 3,5 χρόνων.

Έτσι θα χωρίσω την παρακολούθησή μου σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος θα είναι η πρώτη τάξη (παιδιά ηλικίας 2,5-3 χρόνων) και το δεύτερο μέρος (με τα παιδιά ηλικίας 3-3,5 χρόνων). Το μάθημα έγινε στις 9/2/2017 και ημέρα Πέμπτη.

- **1^ο ΜΕΡΟΣ:**

Στην τάξη αυτή υπήρχαν δεκαπέντε παιδιά 2,5 με 3 χρόνων, όπως προαναφέραμε. Η ώρα του μαθήματος ήταν 10:00 π. μ. και η διάρκειά της 20 λεπτά. Το μάθημα ξεκινά δίνοντας η εκπαιδευτικός όργανα στα παιδιά. Η πρώτη δραστηριότητα ξεκινά με θέματα παρατήρησης και ομαδικότητας στον τρόπο που παίζουν τα παιδιά τα όργανα. Στην ουσία η εκπαιδευτικός δείχνει με τη βοήθεια ορισμένων εργαλείων πόση ώρα τα παιδιά θα παίζουν τα όργανα και τότε πρέπει να σταματάνε τα όργανα. Μόλις τελειώσει αυτή η δραστηριότητα παίρνει τα όργανα από τα παιδιά και κάθονται σε σχήμα κύκλου. Στη συνέχεια μαθαίνουν ένα τραγούδι, τα λόγια του αλλά και το ρυθμό (χτυπάνε το ρυθμό με τα χέρια τους), σε ρυθμό 7/8 και μαζί με το αρμόνιο το τραγουδούν όλοι μαζί. Στη συνέχεια ξαναδίνει τα όργανα στα παιδιά για να τραγουδήσουν, αλλά και να παίξουν το συγκεκριμένο τραγούδι που έμαθαν.

- **2^ο ΜΕΡΟΣ:**

Η δεύτερη τάξη έχει μεγαλύτερης ηλικίας παιδιά. Σε αυτήν υπήρχαν 17 παιδιά, το μάθημα έγινε στις 10:20 με διάρκεια 40 λεπτών. Σε αυτή την τάξη ξεκινά με την εκμάθηση των αξιών. Του τετάρτου και του ογδόου. Συνδυάζει λέξεις και κινήσεις με γρήγορες και πιο αργές. Στη συνέχεια, παρακινεί τα παιδιά να κάνουν μόνο τους αυτές τις κινήσεις που μάθανε, σε ανάλογες αξίες κάθε φορά, ενώ τα καθοδηγεί με τη βοήθεια του τυμπάνου. Μετά από αυτή τη δραστηριότητα ξεκινά η εκμάθηση του ίδιου τραγουδιού με την προηγούμενη τάξη χτυπώντας τα παιδιά παλαμάκια στο ρυθμό τον 7/8 και στο τέλος αφήνει το αρμόνιο και παίρνει μόνο η εκπαιδευτικός τα κουδουνάκια. Χτυπώντας το ρυθμό με τα κουδουνάκια τραγουδούν όλοι μαζί το τραγούδι.

 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ:

Μετά από την παρακολούθηση των δυο μαθημάτων και του ερωτηματολογίου συμπεραίνουμε ότι η διδασκαλία της εκπαιδευτικού συνάδει με τα δύο αυτά συστήματα που μας ανέφερε και η ίδια. Ο τρόπος διδασκαλίας και στις δυο τάξεις είναι ο ίδιος, επηρεασμένος από το σύστημα Orff κατά κύριο ρόλο, δηλαδή σε όλες τις δραστηριότητες που παρακολούθησα, ακόμα και στον τρόπο που τραγουδούν το τραγούδι. Αλλά και σε ένα βαθμό επηρεασμένη από τον Kodaly στο θέμα του είδους τραγουδιού (το ρυθμικό μοτίβο είναι παραδοσιακού περιεχομένου) όμως κατά κύριο ρόλο το σύστημα του Carl Orff υπερισχύει.

5.7.7. ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΚΟΥΚΙ ΚΑΙ ΡΕΒΥΘΙ

✚ Ο ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ:

Ο παιδικός σταθμός-νηπιαγωγείο «Παραμύθι κουκί και ρεβίθι» είναι ένα κέντρο προσχολικής αγωγής και φροντίδας. Λειτουργεί από το 1999. Εκτός από τις λειτουργικές και άνετες εγκαταστάσεις του διαθέτει γυμναστήριο και οικολογικό κολυμβητήριο σε μια έκταση 6 στρεμμάτων. Σκοπός του παιδικού σταθμού είναι η απασχόληση, η διαπαιδαγώγηση, το παιχνίδι και η ψυχαγωγία του παιδιού.

✚ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ:

Στοχεύουν στην ολόπλευρη ανάπτυξη του νηπίου (συναισθηματική, κοινωνική και νοητική). Η επίτευξη των στόχων αυτών ακολουθεί σύγχρονες παιδαγωγικές αντιλήψεις και μεθόδους. Επιτυγχάνονται με δραστηριότητες αγωγής και εκπαίδευσης, γλωσσικής ανάπτυξης, μουσικό-κινητικής αγωγής, αισθησιοκινητικά παιχνίδια, κουκλοθέατρο, δραματοποίηση, βασικά αγγλικά, εικαστικές τέχνες κ.α. Οι στόχοι τους σχεδιάζονται με ευαισθησία και επιστημονική ευθύνη. Αφορούν την ολόπλευρη ψυχοσωματική ανάπτυξη του παιδιού.

✚ Η ΜΟΥΣΙΚΗ:

Ο υπεύθυνος του σταθμού αυτού έχει τις βασικές γνώσεις της μουσικής από τις σπουδές του (τμήμα δημοτικής εκπαίδευσης). Με αυτές τις γνώσεις δημιούργησε αυτό το μάθημα και όρισε αρμόδιο τον εκπαιδευτικό της μουσικής που διδάσκει στον σταθμό του.

✚ Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ:

- **Η ΜΟΥΣΙΚΟΣ:**

Η εκπαιδευτικός της μουσικής στο παιδικό σταθμό «Παραμύθι Κουκί και Ρεβίθι» στηρίζεται σε τρία μουσικό-παιδαγωγικά συστήματα, του Kodaly, του Dalcroze και του Orff. Σύμφωνα με αυτά τα συστήματα αντλεί και την ύλη της για τις δραστηριότητες που χρησιμοποιεί στο μάθημά της. Χρησιμοποιεί διάφορα όργανα κυρίως κρουστά, όπως

μαράκες, τύμπανα, κουδουνάκια, ντέφι, ξυλάκια, μεταλλόφωνα. Πέρα από τα όργανα που χρησιμοποιεί η ίδια αλλά και τα παιδιά στην τάξη χρησιμοποιεί και το πιάνο (αρμόνιο για λόγους μεταφοράς) για τη διδασκαλία τραγουδιών.

✚ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ:

Στα πλαίσια της παρακολούθησής μου παρακολούθησα δυο διαφορετικά μαθήματα μουσικής από δύο διαφορετικές τάξεις. Η πρώτη τάξη είχε δεκαπέντε παιδιά προνηπιακής ηλικίας και η διάρκεια του μαθήματος ήταν τριάντα λεπτά. Ενώ στη δεύτερη τάξη τα παιδιά ήταν είκοσι, νηπιακής ηλικίας και η διάρκεια του μαθήματος ήταν η ίδια. Στην πρώτη τάξη η νηπιαγωγός συμμετείχε ενεργά στη διαδικασία του μαθήματος με κύριο ρόλο την καθυσύχηση των πιο άταχτων παιδιών.

Για αυτό το λόγο θα χωρίσω τη παρακολούθησή μου σε δύο μέρη την πρώτη τάξη και την δεύτερη.

• 1^ο ΜΕΡΟΣ:

Το μάθημα ξεκινά με την καλημέρα και μια συζήτηση του θέματος του μαθήματος. Στη συνέχεια η εκπαιδευτικός της μουσικής με τη βοήθεια ενός πανιού σχηματίζει στο πάτωμα ένα κύκλο και φωνάζει ένα-ένα παιδί να πάρει κάποιο όργανο που έχει τοποθετήσει δίπλα από το κύκλο και να καθίσει στον κύκλο. Ακολουθεί μια δραστηριότητα που θα χρησιμοποιηθεί και στη συνέχεια από κινήσεις με συνδυασμό χτυπημάτων στα όργανα. Στη συνέχεια ξεκινά ένα παραδοσιακό τραγούδι από μία συγκεκριμένη περιοχή της Ελλάδας, που θα μάθουν τα παιδιά. Μετά από την πρώτη ακρόαση εξηγεί το ρόλο αυτού του τραγουδιού, την περιοχή προέλευσής του και το ρόλο του σε αυτήν την περιοχή. Αφού μάθουν τους στίχους του τραγουδιού ξανακούν το τραγούδι, το τραγουδούν όλοι μαζί και σε συγκεκριμένα ρυθμικά χτυπήματα, που είναι ευδιάκριτα από το τραγούδι, τα παιδιά χτυπούν τα όργανα, αλλά κάνουν και ορισμένες κινήσεις που είχαν μάθει από την προηγούμενη δραστηριότητα.

- **2^ο ΜΕΡΟΣ:**

Το επόμενο μάθημα πραγματεύεται και αυτό τραγούδι από την παραδοσιακή μας μουσική σε ρυθμό 7/8. Το μάθημα ξεκινά με τα παιδιά να κάθονται σε μια σειρά και να ακουμπούν τις πλάτες τους στον τοίχο. Αυτή τη φορά η εκπαιδευτικός χωρίζει τα παιδιά σε δύο μεγάλες ομάδες που κάθονται αντικριστά. Η εκπαιδευτικός φωνάζει ένα-ένα τα παιδιά να πάρουν όργανα. Στη συνέχεια τα παιδιά ακούνε το τραγούδι και προσπαθούν να μάθουν τους στίχους. Ακούγοντας το τραγούδι η εκπαιδευτικός παρακινεί τα παιδιά να παίζουν στο ρυθμό του τραγουδιού τα όργανα. Έπειτα αφού τα παιδιά είναι χωρισμένα σε ομάδες χτυπούν εναλλάξ το ρυθμό του τραγουδιού με έμφαση στο ένα του μέτρου. Στη συνέχεια ακολουθεί διαφορετικό τραγούδι σε ρυθμό 4/4 και ακολουθείται η ίδια διαδικασία.

 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ:

Εδώ παρατηρούμε ότι ο τρόπος διδασκαλίας που χρησιμοποιεί η εκπαιδευτικός της μουσικής είναι όντως ένας συνδυασμός μουσικό-παιδαγωγικών συστημάτων με μεγαλύτερη έμφαση στο σύστημα Kodaly και Orff, λόγω της παραδοσιακής μουσικής αλλά και τη ρυθμική του Dalcroze που παρατηρείται στις δραστηριότητες που τα παιδιά χρησιμοποιούν τα ρυθμικά μοτίβα. Επιπλέον παρατηρείται ότι η εκπαιδευτικός αντλεί την ύλη της¹⁹⁹ από το βιβλίο του καθηγητή της μουσικής της δημοτικής εκπαίδευσης.

¹⁹⁹ Όσο αναφορά τα παραδοσιακά τραγούδια που διδάσκει μέσα στη τάξη.

5.8. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ:

Σε όλους τους παιδικούς σταθμούς που παρακολούθησα η κυριότερη διαπίστωση της έρευνάς μου είναι ότι ο κάθε εκπαιδευτικός στα πλαίσια του μαθήματός του λειτουργεί με βάση το χαρακτήρα και την προσωπικότητα του. Πιθανότατα σε όλα τα μαθήματα με βάση την τέχνη (θεατρικό παιχνίδι, χορός, μουσική κ.λπ.) η προσωπικότητα του εκπαιδευτικού έχει το μεγαλύτερο ρόλο στο μάθημά του. Δεν μπορώ να πω ότι παρατήρησα το ίδιο στιλ μαθήματος σε διαφορετικούς εκπαιδευτικούς. Μόνο όταν ο εκπαιδευτικός ήταν ο ίδιος από έναν άλλο παιδικό σταθμό. Το οποίο είναι λογικό, διότι ο εκπαιδευτικός δεν μπορεί να αλλάζει προσωπικότητα και χαρακτήρα από μάθημα σε μάθημα, από τάξη σε τάξη και από σταθμό σε σταθμό. Είναι ένα εύρημα το οποίο είναι φυσιολογικό γιατί ο εκπαιδευτικός πρέπει να λειτουργεί με βάση την προσωπικότητά του και να προσαρμόζει και το υλικό του ορισμένες φορές σε αυτό που του «αρέσει», ώστε να υπάρχει ενδιαφέρον για το μάθημα και από τον ίδιο αλλά και από τα παιδιά/μαθητές του.

Όσον αφορά τα συστήματα μουσικής παιδαγωγικής παρατηρούμε και στο τέλος των κεφαλαίων των παιδικών σταθμών ότι τα κυριότερα συστήματα που χρησιμοποιούνται από τους εκπαιδευτικούς είναι αυτά που προαναφέραμε στο κεφάλαιο τέσσερα. Με πρωταρχικό σύστημα το μουσικό-παιδαγωγικό σύστημα του Carl Orff αλλά και σε ευρεία χρήση, λόγω της παραδοσιακής μουσικής της Κρήτης, που είναι πολύ ανεπτυγμένη και διαδεδομένη στο νησί, το μουσικό παιδαγωγικό σύστημα του Zoltan Kodaly. Σε λίγο μικρότερη χρήση βρίσκεται το σύστημα του Emile Jaques Dalcroze κυρίως με τις ρυθμικές του ασκήσεις που χρησιμοποιούν πολύ στα μαθήματά τους.

Παρατήρησα επίσης, ότι πολλοί από τους εκπαιδευτικούς της μουσικής, παρόλο που στα ερωτηματολόγια ανέφεραν ότι χρησιμοποιούν εξολοκλήρου ένα σύστημα (συνηθέστερο το σύστημα Orff), από την παρακολούθησή μου διαπίστωση ότι το μάθημά τους και οι δραστηριότητες που χρησιμοποιούν σε αυτό είναι σε κάποιο βαθμό επηρεασμένες και από άλλα συστήματα πέρα από αυτό που είχε αναφέρει ο ίδιος.

Επιπλέον όλοι οι εκπαιδευτικοί της μουσικής, πέρα από τους εκπαιδευτικούς, που δεν είναι ο τομέας τους η μουσική, στο μάθημά τους έχουν προσαρμόσει δραστηριότητες μουσικής παιδαγωγικής, γνωρίζουν από ένα και περισσότερα μουσικά όργανα τα οποία τα

έχουν εντάξει στο μάθημά τους. Αυτό το θέμα θα το δούμε αναλυτικότερα και στη συνέχεια της εργασίας στο κομμάτι των ερωτήσεων -στατιστικά στοιχεία και ανάλυση περιεχομένου των ερωτήσεων γενικότερα.

Τέλος, δεν μπορώ να παραλείψω την επαφή του υπευθύνου, του κάθε ιδιωτικού παιδικού σταθμού, με το μάθημα της μουσικής. Από την προφορική επαφή²⁰⁰ που είχα με αυτούς διαπίστωσα ότι ένα πολύ μικρό ποσοστό των υπευθύνων κάθε σταθμού έχει κάποια γνώση ή επαφή (γνωρίζουν με αναλυτικό τρόπο το μάθημα) με το θέμα μουσική και ειδικότερα με την μουσική παιδαγωγική και τα συστήματα μουσικής που υπάρχουν.

5.9. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ:

Τα ερωτηματολόγια δόθηκαν μόνο σε εκπαιδευτικούς της μουσικής ή σε εκπαιδευτικούς που πραγματοποιούσαν το μάθημα της μουσικής στους ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς του Ηρακλείου Κρήτης. Συγκεκριμένα, σε ένα παιδικό σταθμό που παρακολούθησα υπήρχαν δυο εκπαιδευτικοί που πραγματοποιούσαν μαθήματα μουσικής, ο ένας μια φορά την εβδομάδα και ο άλλος σχεδόν καθημερινά από δέκα έως τριάντα λεπτά. Για το λόγο αυτό έλαβα υπόψη μου και τις δύο απαντήσεις των εκπαιδευτικών. Δηλαδή και οι δύο εκπαιδευτικοί απάντησαν σε ερωτηματολόγια διότι και οι δύο πραγματοποιούσαν μαθήματα μουσικής-παιδαγωγικής στην ίδια τάξη που έγινε και η παρακολούθηση.

Τα ερωτηματολόγια που απαντήθηκαν από τους εκπαιδευτικούς διέθεταν και των δύο τύπων ερωτήσεων, «κλειστού» και «ανοιχτού» τύπου ερωτήσεων. Τα αποτελέσματα που θα δούμε στη συνέχεια στηρίζονται και στους δύο τύπους ερωτήσεων, κυριότερες όμως είναι οι ερωτήσεις κλειστού τύπου. Όμως και ορισμένες ερωτήσεις ανοικτού τύπου εμπεριέχονται σε αυτά τα αποτελέσματα διότι είναι ερωτήσεις κοινής απάντησης(οι απαντήσεις ήταν σε πολλούς οι ίδιες ή παρόμοιες). Ερωτήσεις που θα δούμε παρακάτω όπως:

²⁰⁰ Η προφορική επαφή έγινε όπως προαναφέραμε για να γνωρίσουμε λίγο το παιδικό σταθμό που παρακολούθησα το μάθημα. Μέσα σε αυτή τη συζήτηση φρόντισα να υπάρχει και αυτή η ερώτηση που αφορούσε το θέμα της μουσικής και το πώς το αντιμετωπίζει και το δέχεται ο ίδιος ο υπεύθυνος. Βέβαια αναφέρθηκαν και άλλα θέματα όπως στόχος του παιδικού, χρονολογία ίδρυσης κ. α. Διότι αρκετοί από τους παιδικούς σταθμούς που παρακολούθησα δεν διέθεταν κάποια ιστοσελίδα που να αναφέρει αναλυτικά αυτά που αναφέραμε στους παραπάνω παιδικούς σταθμούς.

- 1) Ποια όργανα χρησιμοποιείτε στο μάθημά σας;
- 2) Ποια όργανα χρησιμοποιούν τα παιδιά στη τάξη σας;

Σε αυτές τις ερωτήσεις για λόγους οικονομίας δεν μπορώ να αναφέρω ονομαστικά όλα τα όργανα και ακόμα δεν μπορώ να «καθοδηγήσω» τις απαντήσεις τους από τις πιθανές απαντήσεις που θα έδιναν. Έτσι προτίμησα να χρησιμοποιήσω και ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, για να αποφευχθεί μία παρερμηνεία απαντήσεων.

Επιπλέον δεν μπορούμε να μην αναφέρουμε το ποσοστό των ιδιωτικών παιδικών σταθμών του νομού Ηρακλείου που εντάσσουν τη μουσική στο πρόγραμμά τους και ειδικότερα το ποσοστό αυτών στους οποίους παρακολούθησα τα μαθήματα μουσικής παιδαγωγικής.

Στη συνέχεια θα παρακολουθήσουμε τα αποτελέσματα των απαντήσεων από τα ερωτηματολόγια που δόθηκαν στους γενικούς εκπαιδευτικούς και τους εκπαιδευτικούς της μουσικής.

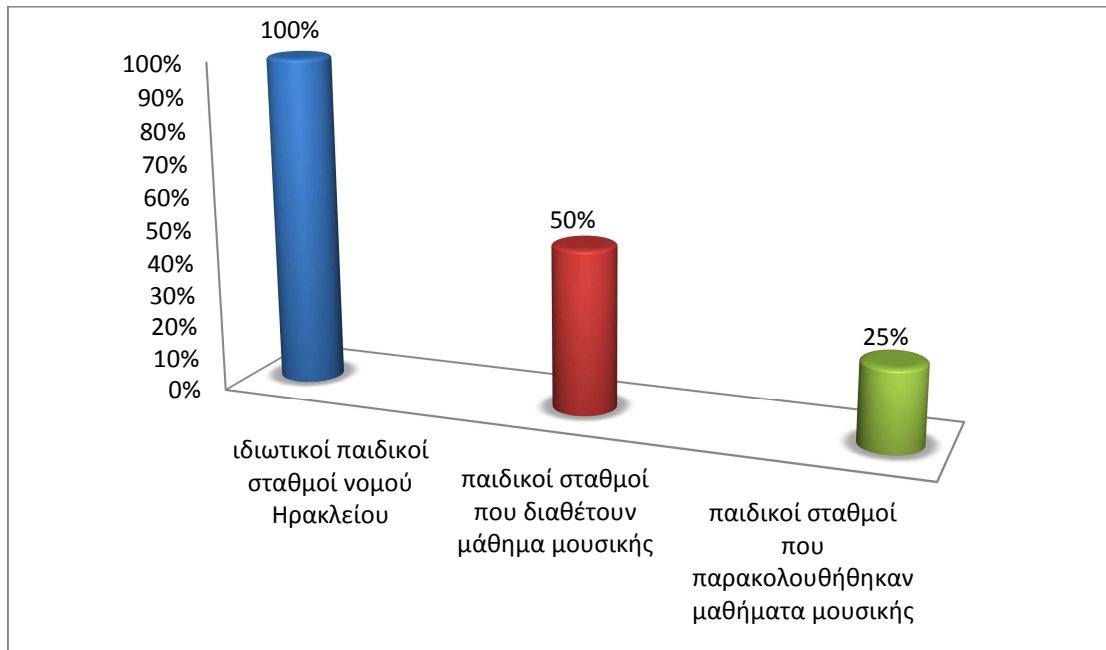
5.9.1 ΔΕΙΓΜΑ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ:

Πρωταρχικό ρόλο όπως προαναφέραμε και παραπάνω έχει το ποσοστό των παιδικών σταθμών. Στο νομό Ηρακλείου σύμφωνα με την έρευνά μου υπάρχουν 28 ιδιωτικοί παιδικοί σταθμοί εν λειτουργία. Από αυτούς του σταθμούς που επικοινωνήσα οι 14 πραγματοποιούν μαθήματα μουσικής από εκπαιδευτικό μουσικής. Στην παρούσα εργασία παρακολουθήθηκαν μαθήματα από τους μισούς δηλαδή από 7 ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς. Έτσι δόθηκαν και τα ερωτηματολόγια²⁰¹ στους εκπαιδευτικούς της μουσικής και σε μια περίπτωση (στο Παγκρήτιο εκπαιδευτήριο) το ερωτηματολόγιο δόθηκε σε δύο εκπαιδευτικούς, που πραγματοποιούν μαθήματα ή δραστηριότητες μουσικής, στην νηπιαγωγό και στον μουσικό του παιδικού σταθμού.

Ποσοτικά λοιπόν έχουμε:

²⁰¹ Με μια διαφοροποίηση που αναφέραμε στον παιδικό σταθμό του εκπαιδευτηρίου «Το Παγκρήτιο» που οι εκπαιδευτικοί που έκαναν μάθημα μουσικής ή μουσικό-κινητικές δραστηριότητες ήταν δύο.

Πίνακας 5.1. ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ

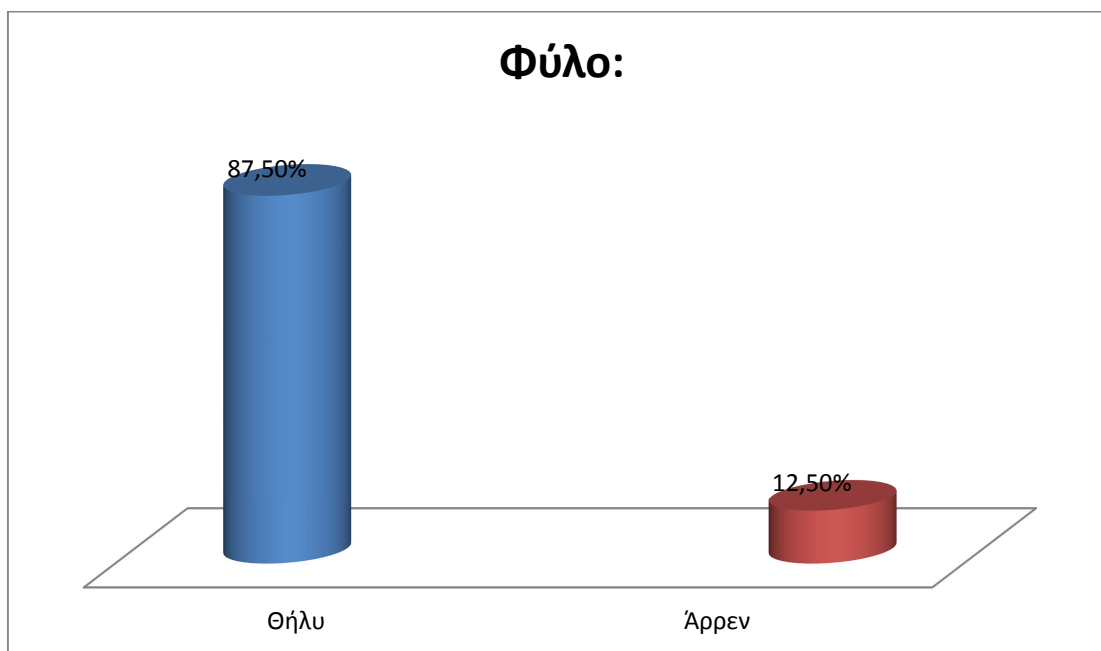

Από όλο το σύνολο των παιδικών σταθμών που λειτουργούν στο νομό Ηρακλείου (σύμφωνα με την έρευνά μου) και παριστάνετε ως 100%, το 50% έχει μαθήματα μουσικής στο πρόγραμμα σπουδών του. Η έρευνά μου ασχολήθηκε με τους μισούς παιδικούς σταθμούς που έχουν μαθήματα μουσικής, δηλαδή από το 50% των παιδικών σταθμών η έρευνα ασχολείται με το 25% αυτών.

5.9.2. ΦΥΛΟ – ΗΛΙΚΙΑ:

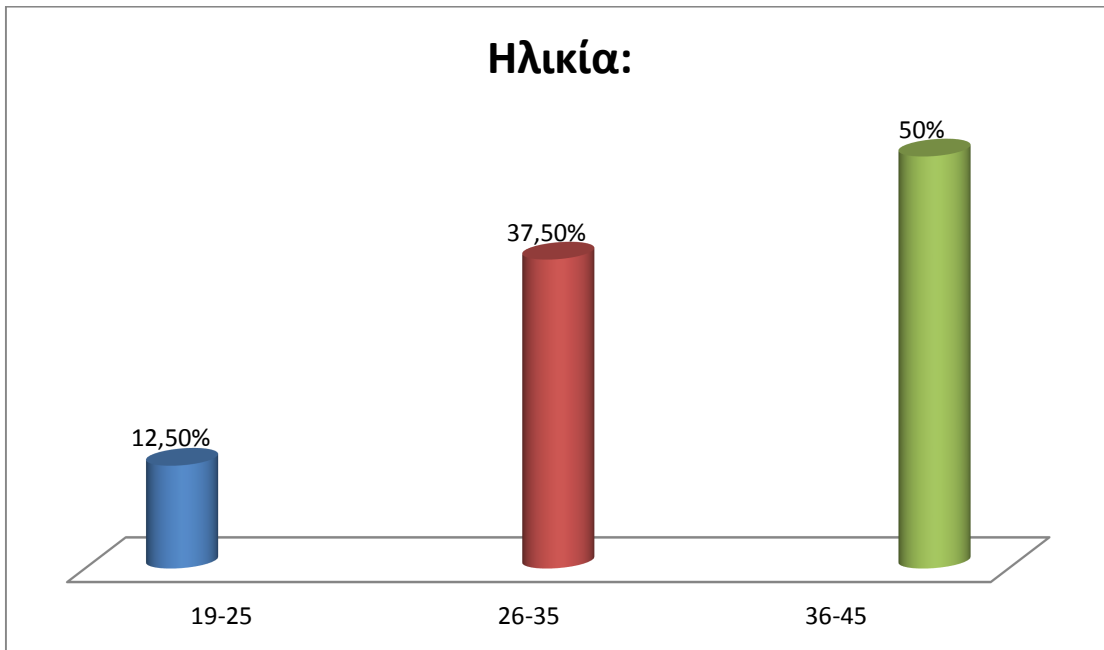
Η πρώτη ερώτηση που αναφέρεται στο ερωτηματολόγιό μας είναι αυτή της ηλικίας και του φύλου των εκπαιδευτικών της μουσικής.

Πίνακας 5.2. ΦΥΛΟ

Εδώ παρατηρούμε ότι ένα μεγάλο ποσοστό της τάξεως του 87,5% οι εκπαιδευτικοί της μουσικής είναι γυναίκες, όπως είχαμε αναφέρει και σε προηγούμενο κεφάλαιο, διότι τα παιδιά αντιλαμβάνονται τη γυναίκα εκπαιδευτικό ως τη μητέρα τους και αισθάνονται μεγαλύτερη ασφάλεια. Σε αντίθεση με έναν άντρα εκπαιδευτικό της μουσικής (12,5%) που συγκεκριμένα, στο μάθημά του, υπήρχαν άλλες δύο εκπαιδευτικοί, γυναίκες που τον βοηθούσαν για τη διεκπεραίωση του μαθήματός του.

Πίνακας 5.3. ΗΛΙΚΙΑ

Οι ηλικίες παρατηρούμε ότι είναι διαφορετικές και ποικίλουν. Αλλά κατά κύριο ρόλο οι εκπαιδευτικοί της μουσικής που προτιμούνται για το μάθημα από τους υπευθύνους είναι άτομα με εμπειρία και κατάρτιση που αυτό έρχεται με το χρόνο και την προϋπηρεσία σε μαθήματα άρα, και λίγο μεγαλύτερης ηλικίας άτομα. Συγκεκριμένα το μεγαλύτερο ποσοστό παρατηρείτε σε ηλικίες από 36 έως 45 (50%) ενώ σε ηλικίες 26 έως 35 βρίσκετε το ποσοστό του 37,5%, που και σε αυτή την ηλικία υπάρχει η προϋπηρεσία σε αυτόν το τομέα. Το μικρότερο ποσοστό 12,5% (ένας μόνο εκπαιδευτικός της μουσικής) υπήρχε σε ένα παιδικό σταθμό και πραγματοποιούσε το μάθημα της μουσικής.

5.9.3. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ:

Η ερώτηση αυτή αποσκοπεί στη διερεύνηση του ποσοστού που γίνονται τα μαθήματα της μουσικής από εκπαιδευμένους μουσικούς και πόσο μάλιστα από μουσικούς παιδαγωγούς.

Πίνακας 5.4. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

Παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των εκπαιδευτικών της μουσικής (62,5%) είναι μουσικοί ενώ μόνο το 12,5% του ποσοστού των εκπαιδευτικών είναι εξειδικευμένοι στο αντικείμενο της μουσικής παιδαγωγικής. Αυτό το ποσοστό, ωστόσο, δεν είναι απόλυτο διότι οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί της μουσικής έχουν γνώσεις από μουσική παιδαγωγική με τη βοήθεια βιβλίων, σεμιναρίων κ.α. Το ποσοστό αυτό είναι καθαρά εκπαιδευτικοί με σπουδές από τμήματα μουσικής παιδαγωγικής, όπως είναι η σχολή του συστήματος Orff στην Αθήνα, αλλά και από την εξειδικευμένη σχολή μουσικό-κινητικής συστήματος Orff στην Αυστρία, από τη σχολή Orff-schulwerk. Συγκεκριμένα στα μαθήματα που παρακολούθησα υπήρχε μια εκπαιδευτικός με αντίστοιχες σπουδές στο σύστημα Orff στις σχολές Μωραΐτη και της Αυστρίας που δίδασκε σε δύο ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς.

5.9.4. ΠΟΤΕ ΞΕΚΙΝΟΥΝ ΟΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ/ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ:

Σε αυτή την ερώτηση παρατηρούμε την ώρα που τα παιδιά ασχολούνται με τη μουσική. Η ώρα κατά την οποία τα παιδιά ασχολούνται με διαφορετικά είδη από τα συνηθισμένα που ασχολούνται στην τάξη έχει μεγάλη σημασία. Τις πρωινές ώρες το παιδί μπορεί ευκολότερα να καταλάβει και να εμπεδώσει πληροφορίες από ότι όταν η ώρα είναι περασμένη και οι αντοχές του έχουν μειωθεί (μεσημέρι).

Πίνακας 5.5. ΑΡΧΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

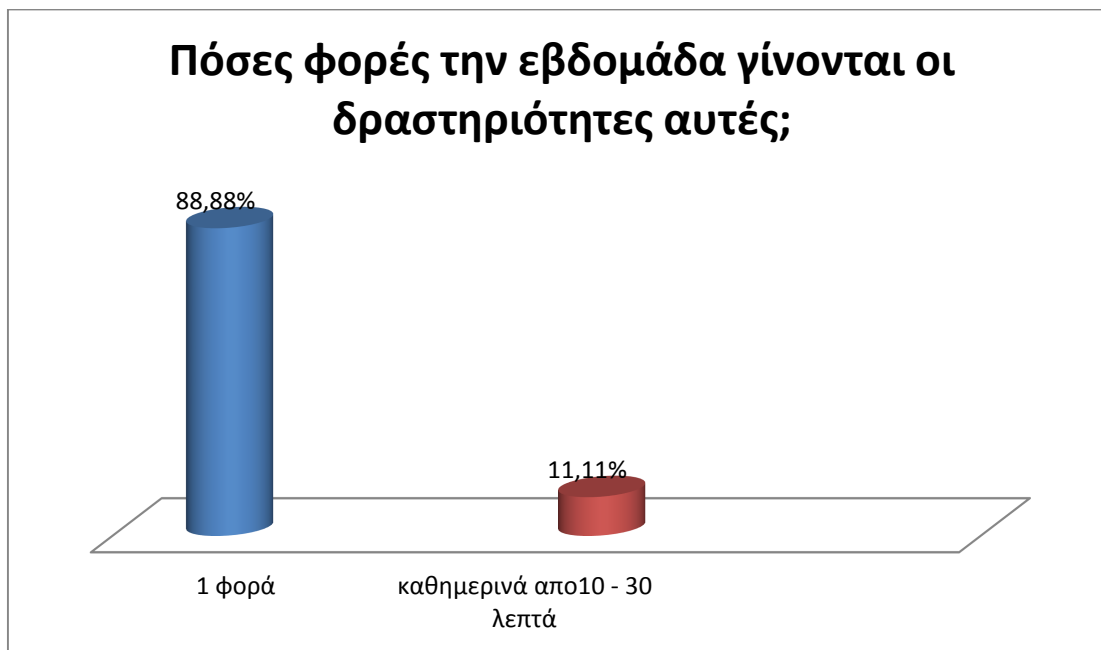

Οι ώρες διεξαγωγής των μαθημάτων της μουσικής παρατηρούνται ότι είναι πρωινές με μεγαλύτερα ποσοστά (40%) αυτά των 9.30 έως 10.00 π. μ. που το παιδί είναι ευκολότερο όπως προαναφέραμε να αφομοιώσει πληροφορίες. Όμως και τα άλλα δύο ποσοστά 10.30 π. μ. και 11.30 π. μ.²⁰² είναι σε επίπεδο πρωινής εκπαίδευσης, δεν ξεκινούν δηλαδή τα μαθήματα μουσικής σε ώρες που πλησιάζουν το μεσημεριανό ύπνο των παιδιών. Βλέπουμε ότι ένα ποσοστό 40% συμβαδίζει με τις οδηγίες του υπουργείου που αναφέρει ότι το μάθημα ή οι δραστηριότητες της μουσικής ξεκινούν τις πρωινές ώρες και συγκεκριμένα στις 9.30 έως 10.00 π. μ.

²⁰² Η ώρα αυτή ξεκινά στη τελευταία τάξη που πραγματοποιεί μάθημα μουσικής ο εκπαιδευτικός για το λόγο ότι πολύ εκπαιδευτικοί τα μαθήματά τους τα πραγματοποιούν μία μέρα την εβδομάδα και δεν ξαναπηγαίνουν στο συγκεκριμένο παιδικό σταθμό. Οπότε το τελευταίο μάθημα είναι αυτό που γίνεται στις 11.30 π. μ.

5.9.5. ΠΟΣΕΣ ΦΟΡΕΣ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΟΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ/ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΑΥΤΕΣ/Ο:

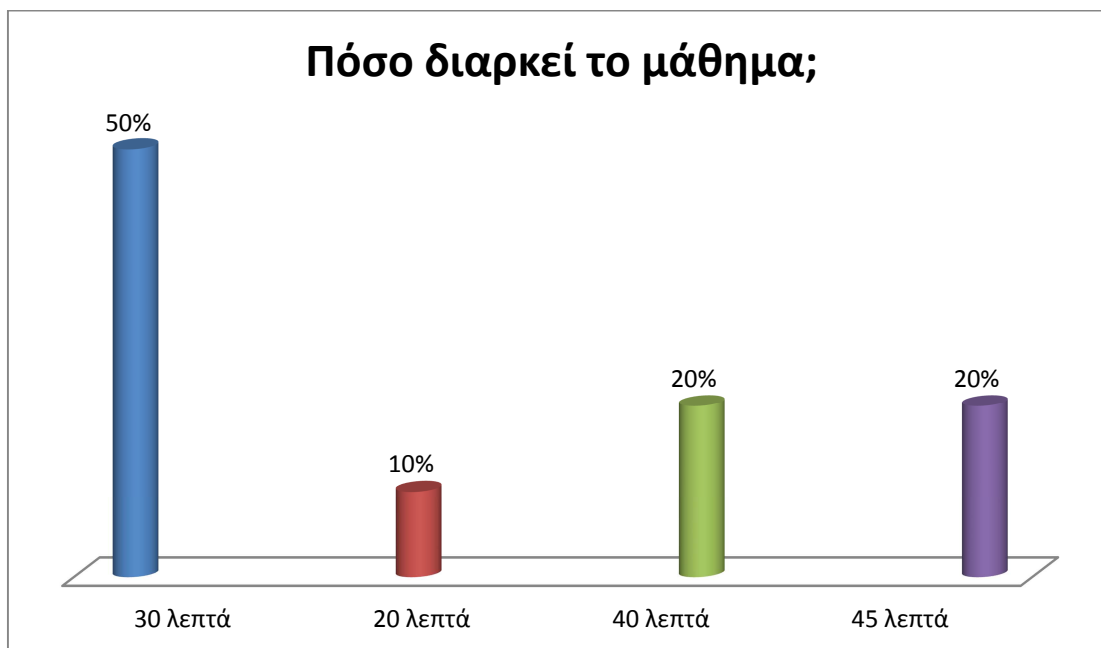
Πίνακας 5.6. ΠΟΣΕΣ ΦΟΡΕΣ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΟΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Όσο αφορά τα μαθήματα της μουσικής, και όχι τις δραστηριότητες που μπορούν να γίνουν καθ' όλη τη διάρκεια που τα παιδιά βρίσκονται στο χώρο του παιδικού σταθμού, γίνονται όλα μία φορά την εβδομάδα. Με εξαίρεση ενός παιδικού σταθμού που σε όλες τις ημέρες της εβδομάδας πραγματοποιούνται δραστηριότητες μουσικής διάρκειας από δέκα έως τριάντα λεπτών ημερησίως.

5.9.6. ΠΟΣΟ ΔΙΑΡΚΕΙ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ:

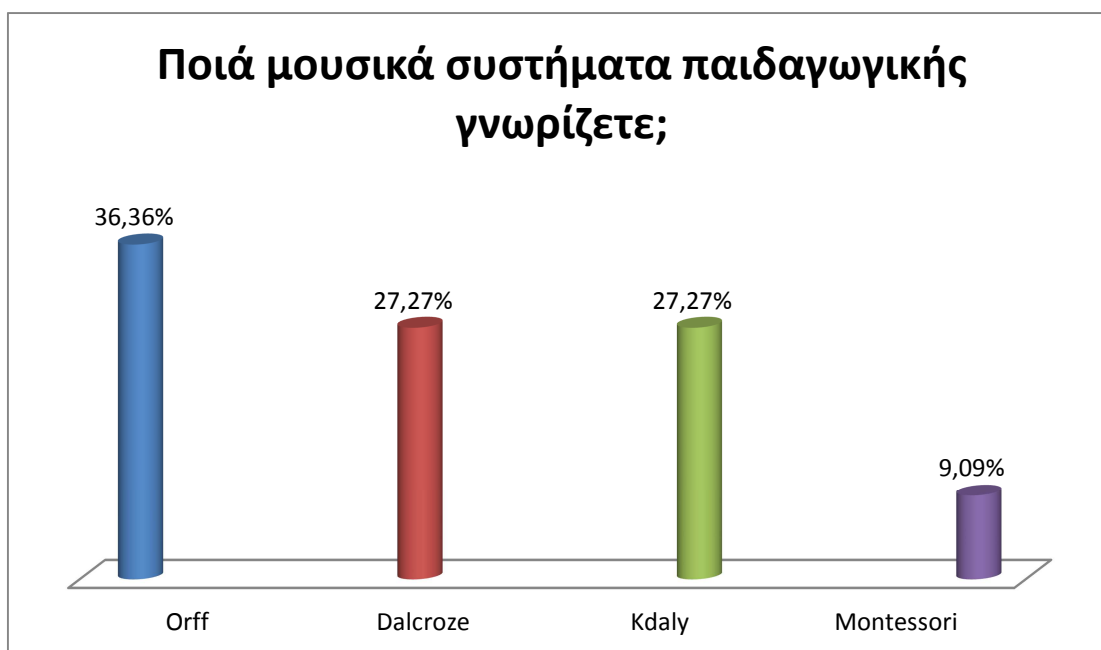
Πίνακας 5.7. ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Μια διδακτική ώρα διαρκεί 45 λεπτά. Σε έναν παιδικό σταθμό μπορούμε να πούμε ότι είναι κουραστικό για το παιδί να είναι τόση ώρα συγκεντρωμένο σε μία διαδικασία. Όμως δεν είναι και ανέφικτο. Συνήθως από ότι βλέπουμε και από τα αποτελέσματα η διάρκεια των μαθημάτων είναι 30 λεπτά. Αυτό παρατηρείται και στα ποσοστά που βλέπουμε παραπάνω της τάξεως των 50%. Όσον αφορά τις μεμονωμένες δραστηριότητες μουσικής, που πραγματοποιούνται καθ' όλη τη διάρκεια που το παιδί απασχολείται στο χώρο του παιδικού σταθμού δεν ξεπερνούν τα 20 λεπτά. Συνήθως διαρκούν από 10 έως 20 λεπτά. Αυτό παρατηρούμε και εδώ. Παρότι υπάρχουν μαθήματα εξ ολοκλήρου μουσικά, που ποικίλουν σε διάρκεια από 45 λεπτά (20%), 40 λεπτά (20%) και 30 λεπτά (50%), που είναι τα μεγαλύτερα ποσοστά στην ερώτηση αυτή, παρατηρούμε ότι υπάρχουν και διάρκειες μαθημάτων που αντιστοιχούν σε μεμονωμένες δραστηριότητες μουσικό-κινητικής. Αυτό παρατηρήθηκε σε έναν παιδικό σταθμό όπου η νηπιαγωγός πραγματοποιούσε τέτοιες δραστηριότητες καθημερινά, εκτός από το μάθημα μουσικής που δίδασκε άλλος εκπαιδευτικός της μουσικής.

5.9.7. ΠΟΙΑ ΜΟΥΣΙΚΟ-ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΓΝΩΡΙΖΕΤΕ:

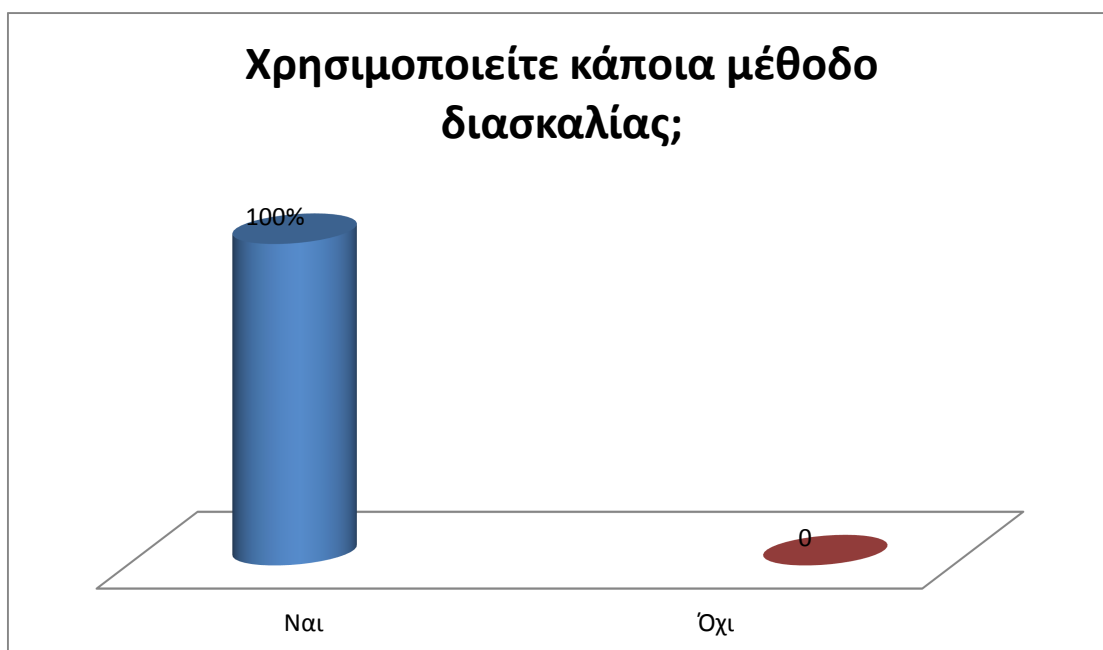
Πίνακας 5.8. ΜΟΥΣΙΚΟ-ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΓΝΩΡΙΖΟΥΝ ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Τα μουσικό-παιδαγωγικά συστήματα που χρησιμοποιήθηκαν στην απάντηση αυτή ήταν καθορισμένα από το ερωτηματολόγιο. Ο λόγος είναι ότι κατά κόρον είναι τα πιο γνωστά και αυτά που χρησιμοποιούνται περισσότερο μουσικό-παιδαγωγικά συστήματα. Όσο αναφορά την Montessori αναφέρθηκε διότι ήταν από της πρώτες που αναφέρθηκε σε παιδαγωγικά συστήματα και θεώρησα ότι είναι και αυτή που είναι γνωστότερη σε θέματα παιδαγωγικής. Έτσι προστέθηκε για να δούμε με ποια βάση μπορούν να αρχίσουν μια μέθοδο διδασκαλίας και με ποια ερεθίσματα. Το ποσοστό της Montessori όμως είναι της τάξεως των 9,09% και με αυτό παρατηρούμε ότι οι εκπαιδευτικοί της μουσικής βασίζονται καθαρά στα μουσικό-παιδαγωγικά συστήματα που τους απασχολούν. Τα αποτελέσματά μας παρουσιάζουν το μουσικό σύστημα του Carl Orff αυτό που είναι ευρέως γνωστό. Όμως παρατηρούμε και για τα άλλα δύο μουσικό-παιδαγωγικά συστήματα, του Zoltan Kodaly και του Emile Jaques Dalcroze, ένα υψηλό ποσοστό (27,27%)

5.9.8. ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ:

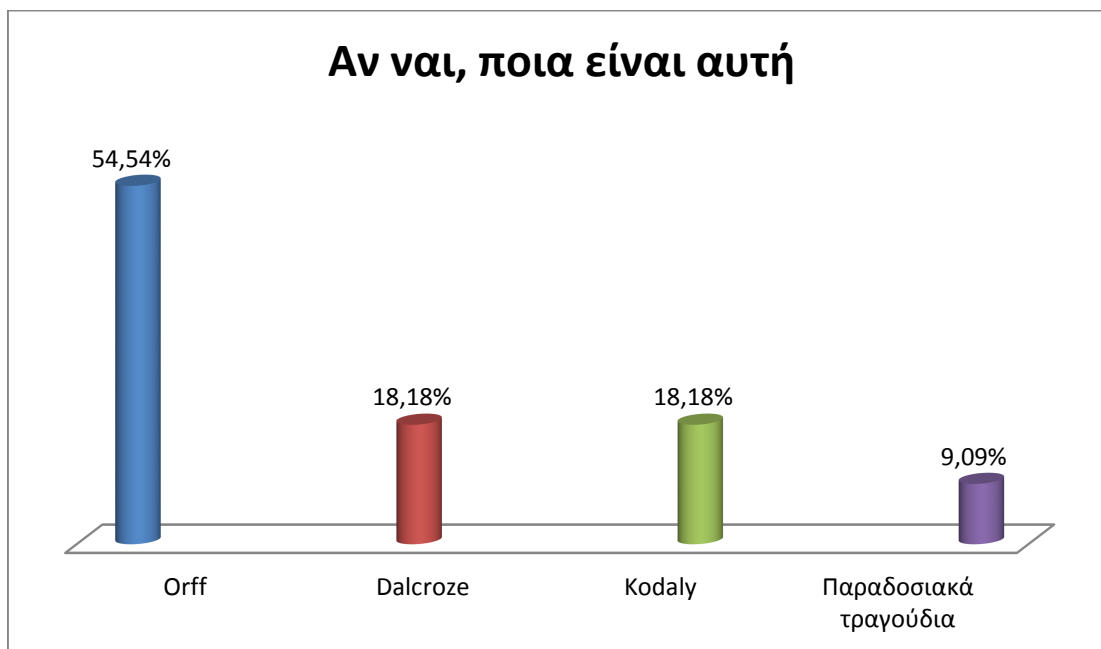
Πίνακας 5.9. ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΟ-ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ;

Ένα συντριπτικό ποσοστό 100% μα δείχνει ότι όλοι οι εκπαιδευτικοί της μουσικής και μη χρησιμοποιούν για τη διδασκαλία τους κάποιο μουσικό-παιδαγωγικό σύστημα ή ακόμα και συνδυασμό συστημάτων για μεγαλύτερη διευκόλυνση της διδασκαλίας τους.

5.9.9. ΠΟΙΕΣ ΜΕΘΟΔΟΥΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ:

Πίνακας 5.10. ΠΟΙΑ ΜΟΥΣΙΚΟ-ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

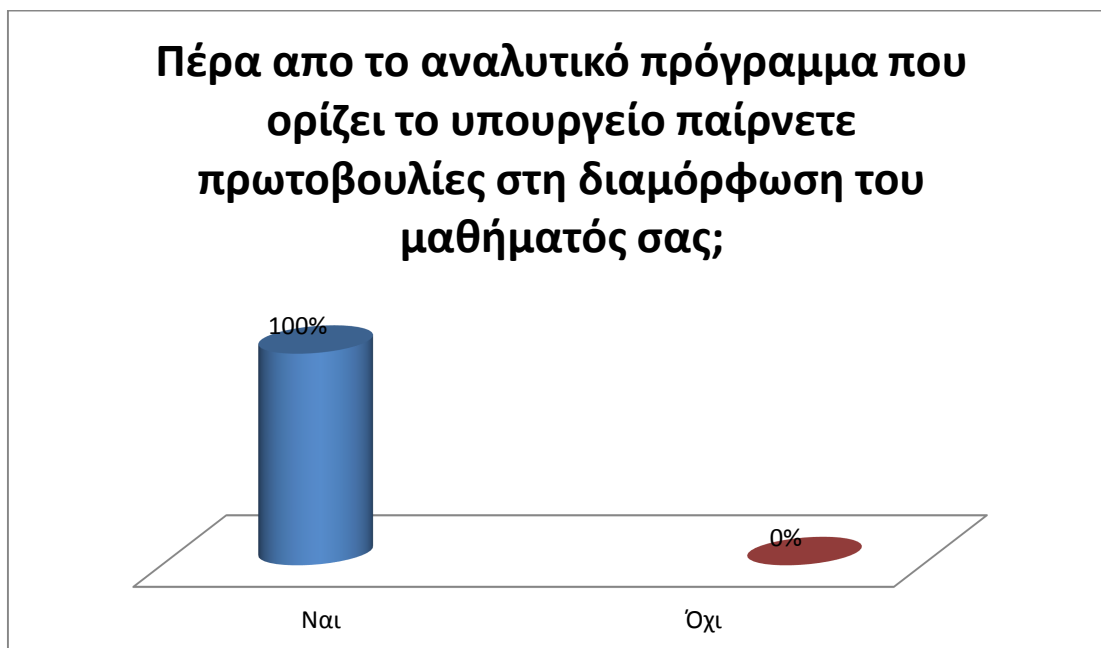

Στην ερώτηση αυτή παρατηρούμε όπως είδαμε και παραπάνω²⁰³ ένα μεγάλο ποσοστό 54,54% να χρησιμοποιεί το σύστημα Orff και βέβαια δεν μπορώ να αναφέρω ότι από την παρακολούθησή μου παρατήρησα σε ορισμένους παιδικούς σταθμούς να διδάσκετε εξολοκλήρου το σύστημα Orff. Συγκεκριμένα από μία μουσικό-παιδαγωγό που έχει ειδικευτεί στο σύστημα Orff-schulwerk. Παρόλο το μεγάλο ποσοστό αυτό παρατηρήθηκε συνδυασμός των συστημάτων αυτών με συνδυασμούς όπως Orff-Kodaly ή Orff- Dalcroze ή και ακόμα όλων των παραπάνω. Σε έναν συγκεκριμένο παιδικό σταθμό το μάθημα της μουσικής χρησιμοποιεί εξολοκλήρου τραγούδια της παραδοσιακής μουσικής του τόπου και η απάντηση του μουσικού ήταν και η αντίστοιχη (παραδοσιακά τραγούδια), έτσι παρατηρούμε ένα ποσοστό 9,09% να πραγματεύεται στο μάθημά του τραγούδια της μουσικής μας παράδοσης. Βέβαια αυτό το ποσοστό μπορεί να ενταχθεί και στα μουσικό-παιδαγωγικά συστήματα του Kodaly και του Orff.

²⁰³ Βλέπε ερώτηση ποια μουσικά συστήματα γνωρίζετε;

5.9.10. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ:

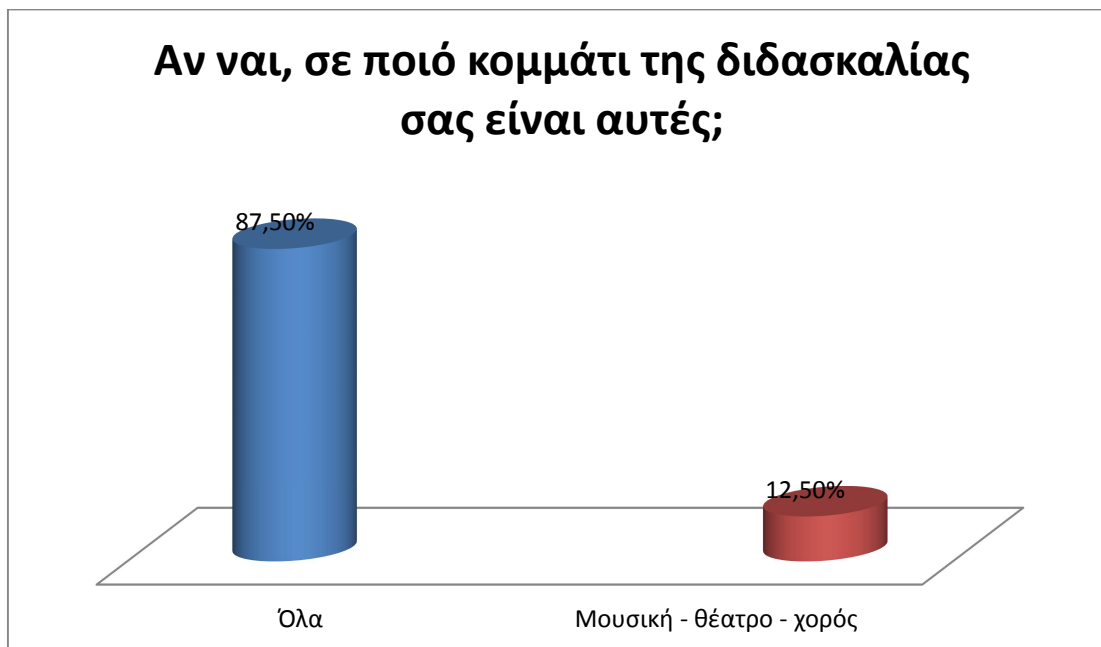
Πίνακας 5.11. ΠΑΙΡΝΟΥΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΣΤΟ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ;

Η ερώτηση αυτή στόχο έχει να παρατηρήσει κατά πόσο το υπουργείο παρέχει υλικό και τρόπους διδασκαλίας στους εκπαιδευτικούς και συγκεκριμένα στους εκπαιδευτικούς της μουσικής. Όπως αναφέραμε και σε προηγούμενα κεφάλαια η μουσική δεν είναι υποχρεωτική στο πρόγραμμα σπουδών καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου/ έτους. Είναι στην ευχέρεια των παιδικών σταθμών να έχουν μάθημα μουσικής. Έτσι το υπουργείο δεν παρέχει πολλούς τρόπους διδασκαλίας και έτσι οι εκπαιδευτικοί παίρνουν ως τρόπους διδασκαλίας διάφορα μουσικά παιδαγωγικά συστήματα. Η απάντηση ήταν η αναμενόμενη με ποσοστό 100% πρωτοβουλίας στο πρόγραμμα του υπουργείου. Συγκεκριμένα από κάποιους εκπαιδευτικούς της μουσικής σε προφορική επικοινωνία που είχα μαζί τους σε αυτή την ερώτηση με ρώτησαν αν όντως το υπουργείο παρέχει πρόγραμμα σπουδών για το μάθημα της μουσικής. Επίσης παρατήρησα από την παρακολούθησή μου να χρησιμοποιούνται τραγούδια και διάφορες δραστηριότητες από το πρόγραμμα σπουδών που παρέχει το υπουργείο σε εκπαιδευτικούς της δημοτικής εκπαίδευσης στις τάξεις της Α', Β' και Γ' τάξης δημοτικού.

5.9.11. ΣΕ ΠΟΙΑ ΚΟΜΜΑΤΙΑ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΣΑΣ ΠΑΙΡΝΕΤΕ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ:

Πίνακας 5.12. ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΕΚΤΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ.

Σύμφωνα με την προηγούμενη ερώτηση παρατηρούμε ότι οι πρωτοβουλίες που παίρνουν οι εκπαιδευτικοί της μουσικής είναι σε πολύ μεγάλο ποσοστό (87,5%) που δικαιολογεί και την παραπάνω ερώτηση. Σε ένα ποσοστό 12,5% παρατηρούμε ότι ο εκπαιδευτικός της μουσικής έχει προσαρμόσει στο τρόπο διδασκαλία του και το θέατρο (θεατρικό παιχνίδι) αλλά και τον χορό. Στο συγκεκριμένο μάθημα που παρακολούθησα στο παιδικό σταθμό που απάντησε παρατηρήθηκε μόνο η κινητική η οποία όμως μπορούμε να πούμε ότι εντάσσεται στο τομέα της μουσικής παιδαγωγικής. Βέβαια η εκπαιδευτικός με διαβεβαίωσε ότι χρησιμοποιεί και τα τρία είδη (μουσική-θεατρικό παιχνίδι- χορό).

5.9.12. ΥΠΑΡΧΕΙ ΣΤΗ ΑΙΘΟΥΣΑ ΓΩΝΙΑ ΜΟΥΣΙΚΗΣ:

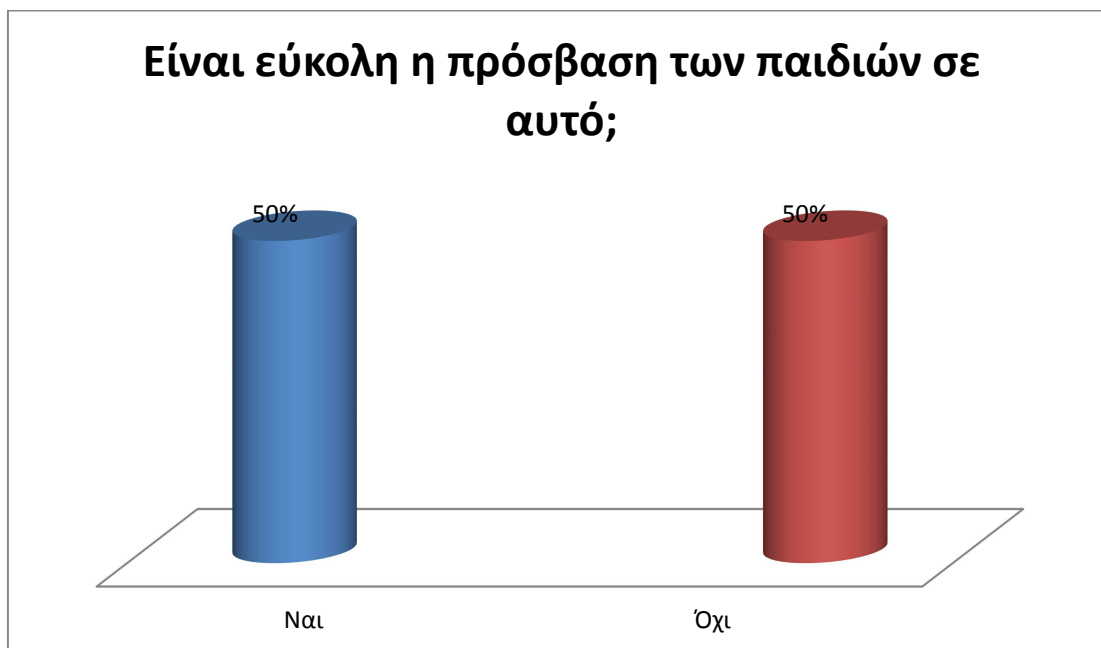
Πίνακας 5.13. Η ΓΩΝΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Σύμφωνα με το υπουργείο η γωνίες πρέπει να βρίσκονται στη τάξη που τα παιδιά απασχολούνται. Ορισμένες είναι υποχρεωτικές να βρίσκονται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και άλλες μπορούν να αλλάζουν ανά διαστήματα. Σε αυτές (που αλλάζουν ανά διαστήματα) εντάσσετε και η γωνία της μουσικής που περιλαμβάνει κυρίως όργανα. Στους παιδικούς σταθμούς που παρακολούθησα το ποσοστό του 62,5% διαθέτει γωνία μουσικής ενώ το 37,5% δεν διαθέτει. Αυτό δεν σημαίνει ότι τα παιδιά δεν έχουν όργανα για να χρησιμοποιήσουν στις δραστηριότητες τους, τα όργανα αυτά παρέχονται από τον εκπαιδευτικό της μουσικής ή ακόμα από τον ίδιο τον παιδικό σταθμό που διαθέτει ένα ορισμένο αριθμό οργάνων και δεν μπορεί να τον παρέχει σε κάθε τάξη. Τα χρησιμοποιεί δηλαδή εξολοκλήρου για τη διδασκαλία της μουσικής.

5.9.13. ΕΙΝΑΙ ΕΥΚΟΛΗ Η ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗ ΓΩΝΙΑ ΜΟΥΣΙΚΗΣ:

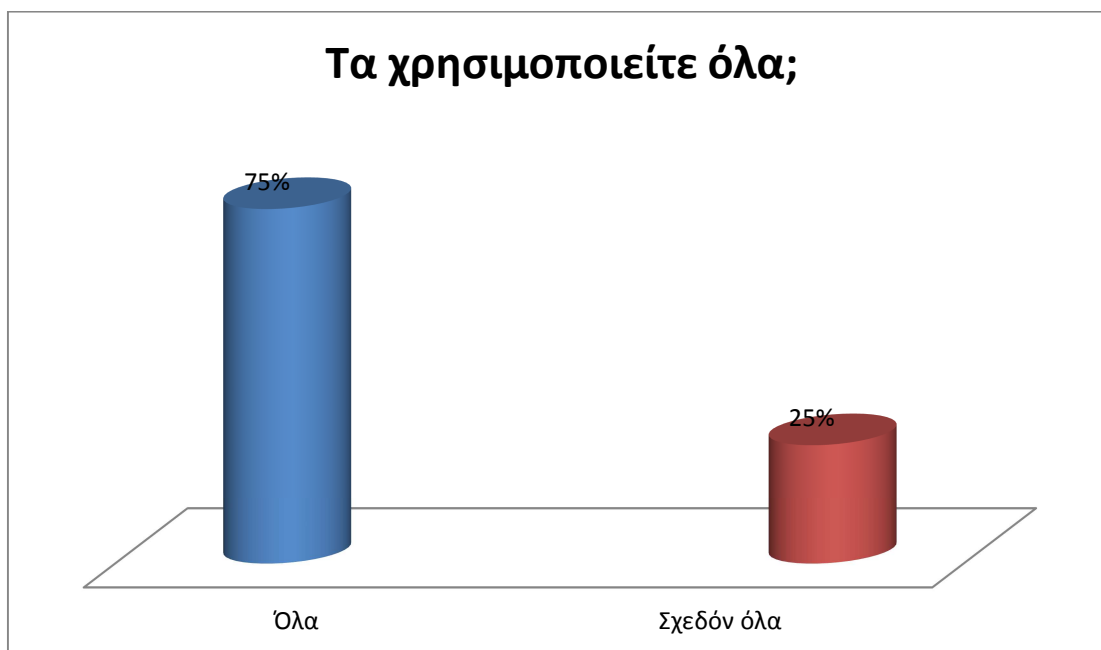
Πίνακας 5.14. ΕΥΚΟΛΗ Η ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗ ΓΩΝΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ;

Όπως προαναφέραμε στη προηγούμενη ερώτηση τα παιδιά δεν έχουν καθημερινή πρόσβαση στα όργανα διότι το μάθημα γίνεται μία φορά την εβδομάδα και, σε ορισμένους παιδικούς σταθμούς, τα όργανα τα διαθέτει είτε ο εκπαιδευτικός είτε ο σταθμός για όλες τις τάξεις. Όμως παρατηρήθηκε ότι σε ορισμένους παιδικούς σταθμούς η αίθουσα που γίνεται το μάθημα είναι συγκεκριμένη και τα παιδιά έχουν πρόσβαση σε αυτή μόνο την ώρα που κάνουν συγκεκριμένα το μάθημα της μουσικής. Έτσι το ποσοστό που έχουν πρόσβαση στα όργανα καθημερινά αλλάζει σε 50% στο ναι και 50% στο όχι.

5.9.14. Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙ ΟΛΑ ΤΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ:

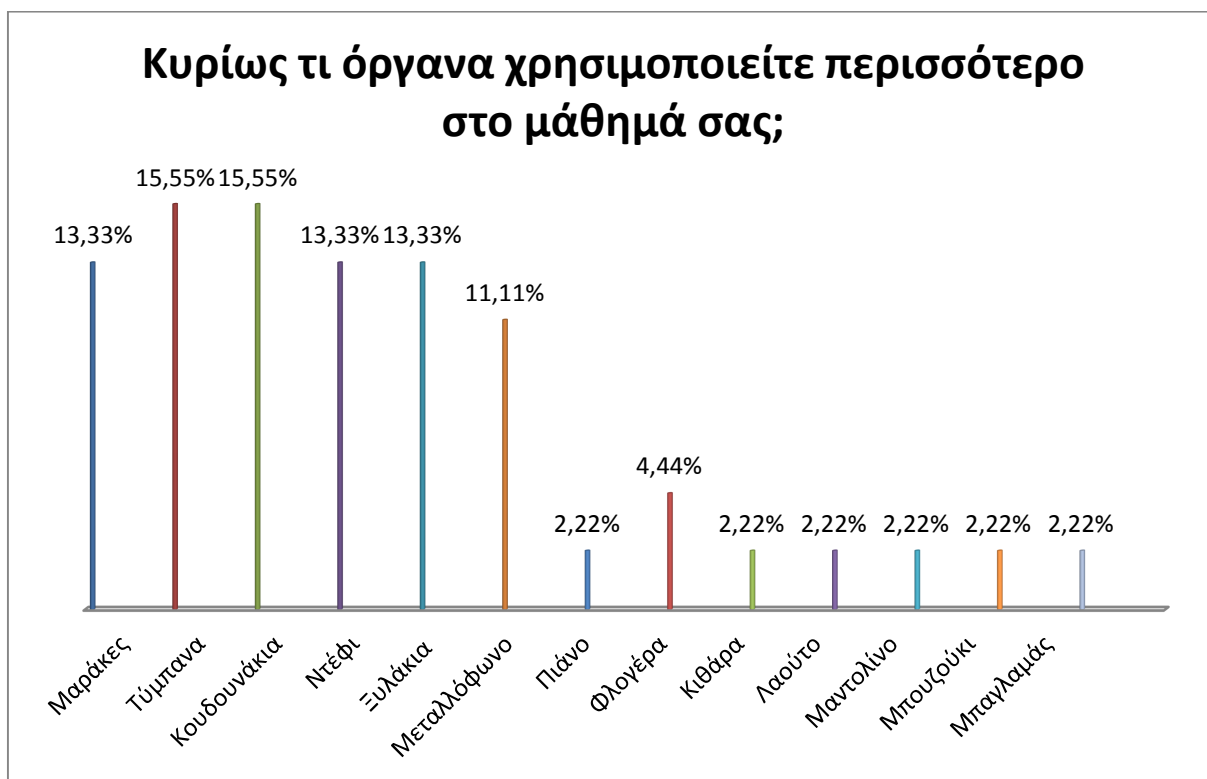
Πίνακας 5.15. ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙ ΟΛΑ ΤΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ;

Οι εκπαιδευτικοί της μουσικής μπορούν να χρησιμοποιούν τα όργανα που χρησιμοποιούν και στα παιδιά για τη διευκόλυνση της διδασκαλίας τους. Όμως οι ίδιοι διαθέτουν και όργανα όπως θα δούμε στην επόμενη ερώτηση που τα παιδιά δεν χρησιμοποιούν. Έτσι το ποσοστό διαφοροποιείται σε 25% σχεδόν όλα, δηλαδή εκτός από τα όργανα που χρησιμοποιούν και τα παιδιά χρησιμοποιούν και όργανα που έχουν πρόσβαση μόνο οι ίδιοι, και σε όλα 75%.

5.9.15. ΤΙ ΟΡΓΑΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙ Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ:

Πίνακας 5.16. ΤΙ ΟΡΓΑΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙ ΚΑΤΑ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑ

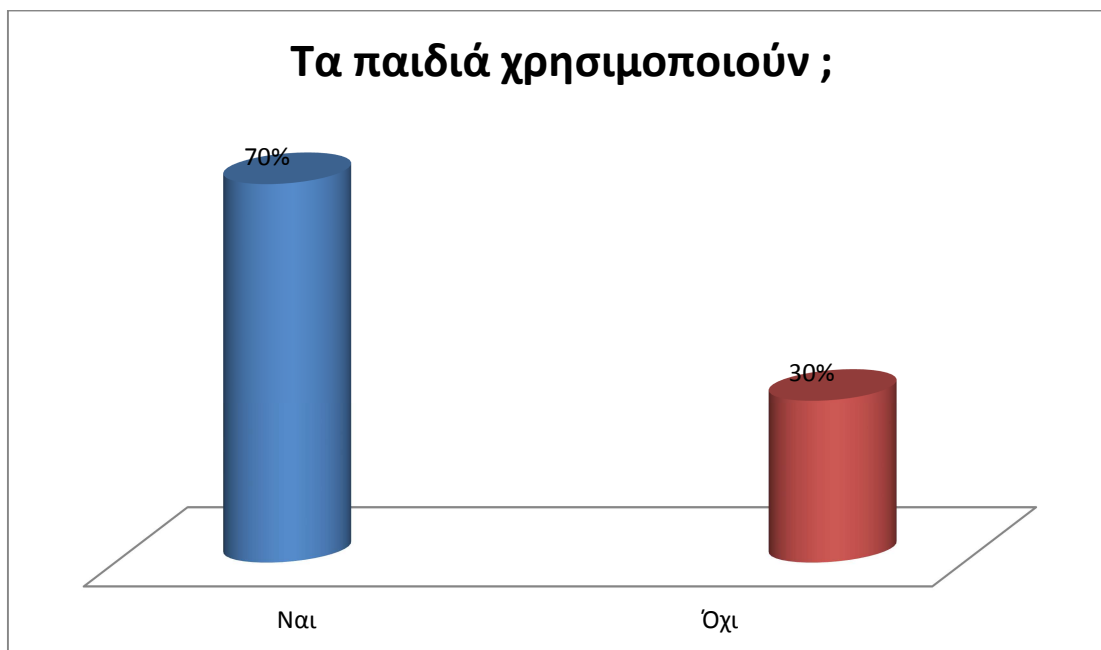
Στην ερώτηση αυτή οι απαντήσεις δεν ήταν καθορισμένες από το ερωτηματολόγιο. Για λόγους οικονομίας δεν θα μπορούσα να αναφέρω ονομαστικά όλα τα όργανα που χρησιμοποιούνται σε μαθήματα μουσικής και από τους εκπαιδευτικούς αλλά και από τους μαθητές. Έτσι οι εκπαιδευτικοί ανέφεραν ονομαστικά τα όργανα που χρησιμοποιούν μόνο οι ίδιοι στο μάθημά τους. Κατά κύριο λόγο και οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν τα όργανα που χρησιμοποιούν και τα παιδιά. Όμως χρησιμοποιούν, ο καθένας, όργανα που γνωρίζουν να παίζουν οι ίδιοι στο μάθημά τους. Κυρίως την ώρα που τα παιδιά τραγουδούν τραγούδια. Έτσι παρατηρούνται μεγαλύτερα ποσοστά στα όργανα, που χρησιμοποιούνται και από τους εκπαιδευτικούς αλλά και από τα παιδιά, όπως είναι: οι μαράκες (13,33%), τα τύμπανα (15,55%), τα κουδουνάκια (15,55%) κ.α. και μικρότερα ποσοστά σε όργανα όπως: πιάνο (2,22%), κιθάρα (2,22%), φλογέρα (4,44%). Είναι λογικό διότι δεν χρησιμοποιούν και δεν γνωρίζουν όλοι οι εκπαιδευτικοί της μουσικής όλα τα όργανα²⁰⁴. Μπορούν βέβαια να γνωρίζουν αρκετά όργανα, όπως παρατηρήθηκε από

²⁰⁴Όργανα όπως πιάνο, κιθάρα, λαούτο κ.α. όχι όργανα που χρησιμοποιούνται κατά κόρον σε δραστηριότητες μουσικής για παιδιά όπως: κουδουνάκια, ξυλάκια, μεταλλόφωνο κ.α.

εκπαιδευτικούς της μουσικής σε ορισμένους ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς, όπου παρακολούθησα τα μαθήματα μουσικής.

5.9.16. ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ ΟΛΑ ΤΑ ΟΡΓΑΝΑ:

Πίνακας 5.17. ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ ΟΛΑ ΤΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ;

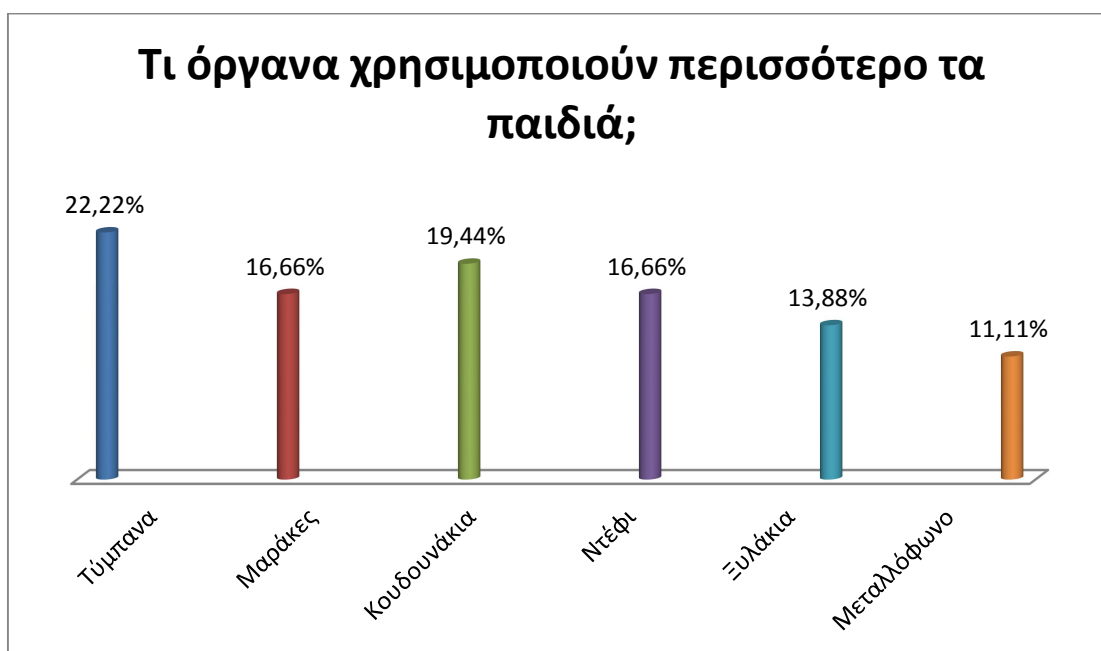

Τα παιδιά δεν χρησιμοποιούν όλα τα όργανα που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί στο μάθημά τους. Χρησιμοποιούν εξ ολοκλήρου όργανα κρουστά από την ορχήστρα Orff κ. α. Οι εκπαιδευτικοί όμως παρακινούν τα παιδιά να παίξουν με τα όργανα που χρησιμοποιούν οι ίδιοι με μία διαφοροποίηση. Τα πνευστά όργανα δεν μπορούν να τα χρησιμοποιήσουν για το λόγο ότι χρησιμοποιείται το στόμα για την παραγωγή ήχου. Έτσι το ποσοστό του όχι (30%) στηρίζεται σε αυτή τη περίπτωση των οργάνων, σε αντίθεση με το ποσοστό του ναι (70%).

5.9.17. ΤΙ ΟΡΓΑΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ:

Μια ερώτηση ίδια με αυτή που έγινε για τους εκπαιδευτικούς της μουσικής. Δηλαδή «ανοιχτού» τύπου για λόγους οικονομίας, όπως προαναφέραμε.

Πίνακας 5.18. ΤΙ ΟΡΓΑΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΤΑ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑ

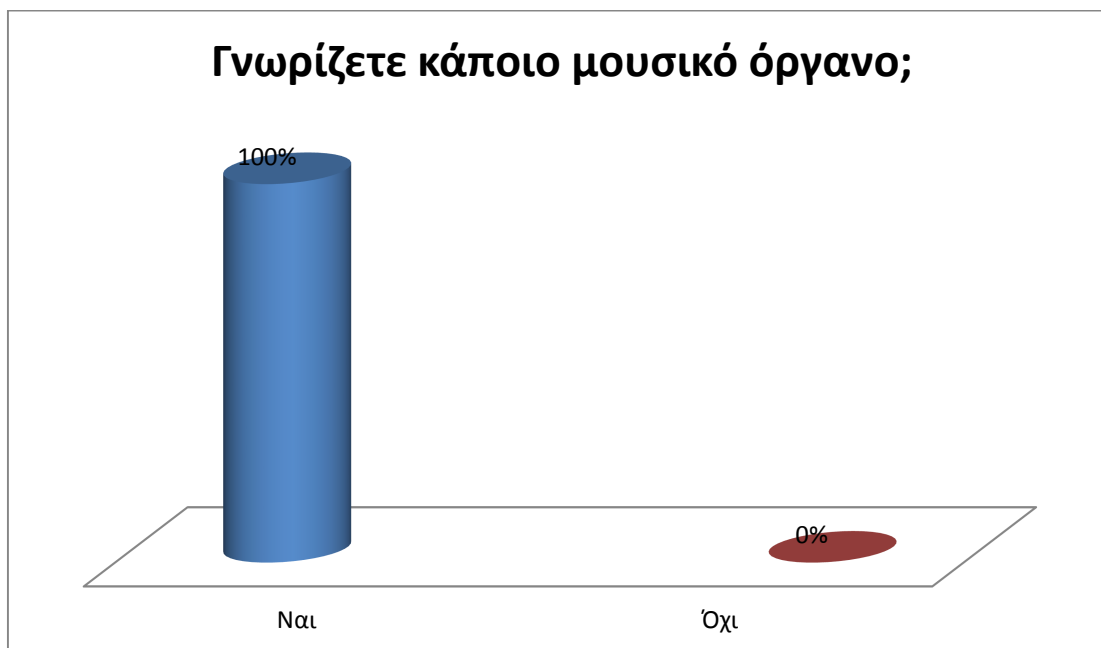

Τα όργανα που παρατηρούνται στις απαντήσεις είναι όργανα που χρησιμοποιούν τα συστήματα μουσικής παιδαγωγικής στον τρόπο διδασκαλίας τους. Τα κυριότερα όργανα που χρησιμοποιούν τα παιδιά/ μαθητές στο μάθημα της μουσικής είναι:

- 1) Τύμπανα με ποσοστό 22,22%
- 2) Κουδουνάκια με ποσοστό 19,44%
- 3) Μαράκες και ντέφι με ποσοστό 16,66%
- 4) Ξυλάκια ή Claves με ποσοστό 13,88%
- 5) Μεταλλόφωνο, το οποίο δεν είναι ευρείας χρήσης, χρησιμοποιείται σε δραστηριότητες που ασχολούνται με τις νότες και τα ύψη αυτών, δηλαδή διαφοροποίηση του τόνου κάθε νότας της κλίμακας, με ποσοστό 11,11%.

5.9.18. Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΓΝΩΡΙΖΕΙ ΚΑΠΟΙΟ ΜΟΥΣΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ:

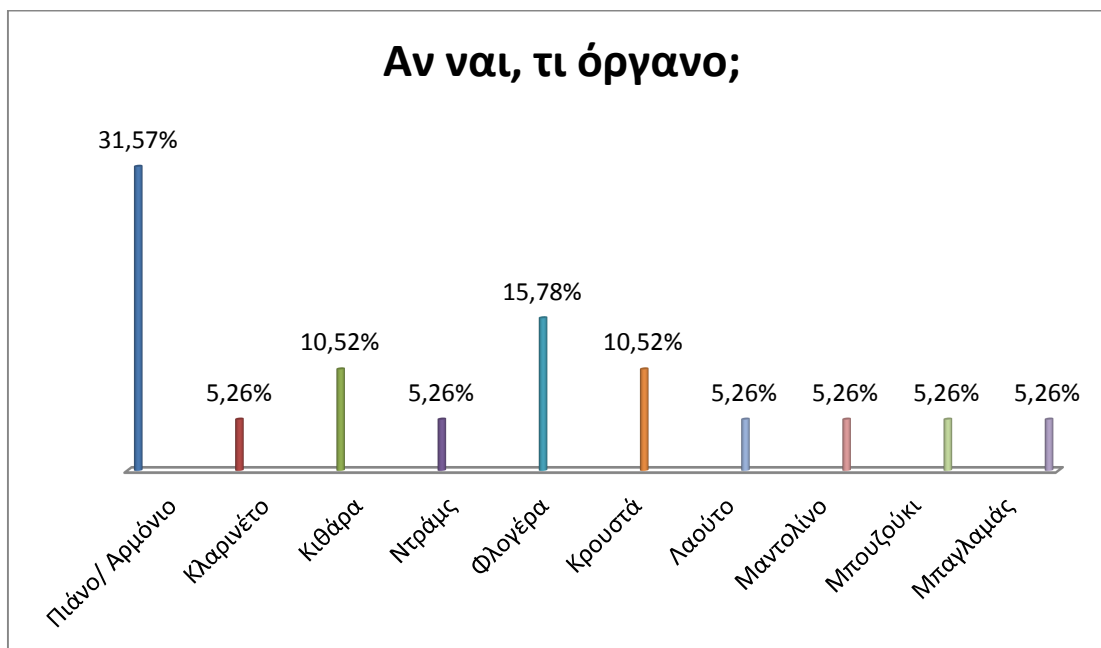
Πίνακας 5.19. ΓΝΩΡΙΖΕΙ Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΚΑΠΟΙΟ ΜΟΥΣΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ;

Εδώ παρατηρείται ότι ο εκπαιδευτικός της μουσικής γνωρίζει ένα όργανο τουλάχιστον. Αυτό είναι και φυσιολογικό διότι ένας εκπαιδευτικός της μουσικής πρέπει να γνωρίζει κάποιο όργανό για τη διδασκαλία του γενικότερα. Έτσι, το ποσοστό είναι ανάλογο της τάξεως του 100%.

5.9.19. ΤΙ ΟΡΓΑΝΑ ΓΝΩΡΙΖΟΥΝ ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ:

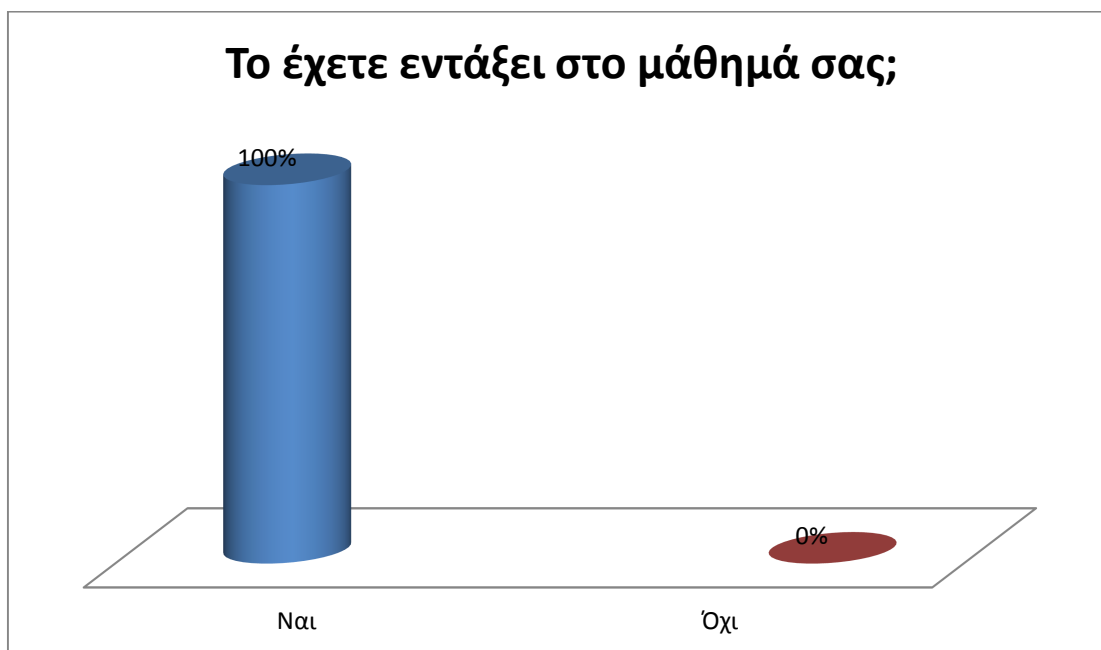
Πίνακας 5.20. ΤΙ ΟΡΓΑΝΑ ΓΝΩΡΙΖΟΥΝ ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Σε αυτή την ερώτηση οι απαντήσεις ποικίλουν από κλασσικά όργανα αλλά και παραδοσιακά όργανα της χώρας μας. Κυριότερο όργανο που γνωρίζουν οι περισσότεροι μουσικοί είναι το πιάνο με ποσοστό 31,57%, αμέσως επόμενο είναι η φλογέρα με ποσοστό 15,78% και η κιθάρα και τα κρουστά με ποσοστό 10,52%. Όργανα όπως το κλαρινέτο, ντράμς λαούτο, μαντολίνο, μπουζούκι και μπαγλαμάς είναι αυτά που απαντήθηκαν μόνο μία φορά από δύο διαφορετικούς εκπαιδευτικούς.

5.9.20. ΕΧΟΥΝ ΕΝΤΑΞΕΙ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥΣ ΤΟ ΟΡΓΑΝΟ/ΟΡΓΑΝΑ ΑΥΤΑ:

Πίνακας 5.21. ΤΟ ΟΡΓΑΝΟ ΠΟΥ ΓΝΩΡΙΖΟΥΝ ΤΟ ΕΧΟΥΝ ΕΝΤΑΞΕΙ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥΣ

Φυσικά δεν θα μπορούσαν να το παραλείψουν από τη διδασκαλία τους. Είναι και μια διευκόλυνση τους για τη διδασκαλία τους. Αντί να χρησιμοποιούν τη φωνή τους σε διάφορες δραστηριότητες χρησιμοποιούν τα όργανα που γνωρίζουν, κυριότερα σε δραστηριότητες που αφορούν την απαγγελία ενός τραγουδιού, που θα μάθουν στη διάρκεια του μαθήματός τους.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από όλους τους ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς που παρακολούθησα και έδωσα ερωτηματολόγια στα πλαίσια της έρευνας μου συμπεραίνω τα εξής:

1) ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΟΥΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΥΣ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ:

Από την μικρή συζήτηση που είχα με όλους τους υπεύθυνους των ιδιωτικών σταθμών συμπεραίνεται ότι το ποσοστό που έχει επαφή με την μουσική είναι πολύ μικρό. Στην ουσία όλοι οι υπεύθυνοι έχουν απευθυνθεί σε εξειδικευμένους μουσικούς ή μουσικό-παιδαγωγούς, που είναι αρμόδιοι για τον τρόπο διεξαγωγής του μαθήματος που πραγματοποιείται στις τάξεις των παιδικών σταθμών. Είναι υπεύθυνοι για τα όργανα που χρησιμοποιεί ο εκπαιδευτικός της μουσικής, δηλαδή ένας ορισμένος αριθμός οργάνων προέρχεται από τον εκάστοτε παιδικό σταθμό και σε αρκετούς παιδικούς σταθμούς τα όργανα που υπάρχουν στο παιδικό σταθμό είναι χωρισμένα αναλόγως σε κάθε τάξη. Βέβαια, σε πολλούς παιδικούς σταθμούς η πρόσβαση των παιδιών στη γωνία της μουσικής (όργανα) δεν είναι εύκολη παρά μόνο στο μάθημα της μουσικής. Τα μαθήματα της μουσικής γινόντουσαν κάθε εβδομάδα, από μία φορά, για περίπου 40 λεπτά και όχι ως μεμονωμένες δραστηριότητες κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στον παιδικό σταθμό.

2) ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ:

Οι εκπαιδευτικοί της μουσικής είναι καταρτισμένοι μουσικοί και σε ελάχιστες περιπτώσεις ειδικευμένοι μουσικό-παιδαγωγοί, δηλαδή εκπαιδευτικοί που έχουν διδαχτεί μουσικό-παιδαγωγικά συστήματα και μπορούν να τα χρησιμοποιήσουν. Όμως, δεν μπορούμε να παραλείψουμε το γεγονός ότι όλοι (χωρίς καμία εξαίρεση) οι εκπαιδευτικοί της μουσικής έχουν υιοθετήσει τρόπους διδασκαλίας της μουσικής που έχουν αναφερθεί από τα εκάστοτε μουσικό-παιδαγωγικά συστήματα. Γι' αυτό το λόγο δεν μπορούμε να πούμε ότι οι εκπαιδευτικοί της μουσικής δεν έχουν μουσικό-παιδαγωγική κατάρτιση. Αντίθετα, μπορούμε να πούμε ότι έχουν ασχοληθεί με τα μουσικό-παιδαγωγικά συστήματα διδασκαλίας με τους καλύτερους δυνατούς τρόπους (από ειδικευμένες σχολές μουσικό-κινητικής, από ειδικευμένα σεμινάρια, αλλά και από διάφορα επιστημονικά

βιβλία που ασχολούνται με αυτά τα συστήματα). Ορισμένοι εκπαιδευτικοί της μουσικής χρησιμοποιούν εκπαιδευτικό μουσικό υλικό και από τα μουσικά βιβλία του δασκάλου που απευθύνονται σε δασκάλους του δημοτικού.

3) ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΟΥΣ ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΥΣ:

Πέρα από τους εκπαιδευτικούς της μουσικής στις τάξεις που παρακολούθησα παράσταντο και αρκετοί νηπιαγωγοί. Σε ένα μικρό ποσοστό βέβαια οι νηπιαγωγοί αυτοί, όχι μόνο συμμετείχαν στο μάθημα της μουσικής, αλλά το επηρέαζαν θετικά ή αρνητικά ορισμένες φορές, επεμβαίνοντας στο τρόπο διδασκαλίας του εκπαιδευτικού της μουσικής. Υπήρχαν και νηπιαγωγοί που δεν παρευρίσκονταν στην αίθουσα την ώρα της διδασκαλίας. Επίσης δεν μπορούμε να παραλείψουμε μία νηπιαγωγό που είχε γνώσεις μουσικής-παιδαγωγικής και τις εφάρμοζε, με τον τρόπο της, στην τάξη της καθημερινά χωρίς την παρουσία μουσικού.

4) ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ:

Οι εκπαιδευτικοί της μουσικής κατά πλειοψηφία δεν λαμβάνουν υπόψη τους τις προτάσεις του υπουργείου. Αυτό είναι λογικό, αφού το υπουργείο δεν προτείνει ένα ολοκληρωμένο σύστημα διδασκαλίας της μουσικής και δεν υποχρεώνει τους παιδικούς σταθμούς να διαθέτουν μάθημα μουσικής στο σχολικό έτος. Το μόνο που αναφέρει το υπουργείο είναι ορισμένοι στόχοι για το μάθημα της μουσικής που μπορούν να γίνονται μία ή περισσότερες φορές τον χρόνο στα παιδιά που φιλοξενούν οι παιδικοί σταθμοί. Το υπουργείο αναλύει σε μεγαλύτερο βαθμό τρόπους, δραστηριότητες και μέσα διδασκαλίας στο βιβλίο του νηπιαγωγού. Δηλαδή, ορίζει αρμόδιο εκπαιδευτικό της μουσικής και γενικότερα της τέχνης τον νηπιαγωγό.

5) ΤΑ ΜΟΥΣΙΚΟ-ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ:

Όσον αφορά τα μουσικό-παιδαγωγικά συστήματα και τις δραστηριότητες που χρησιμοποιούνταν στις τάξεις οι επιρροές τους ήταν εμφανείς. Όλοι οι εκπαιδευτικοί της μουσικής για την διδασκαλία τους χρησιμοποιούσαν ένα συγκεκριμένο σύστημα διδασκαλίας ή και συνδυασμό συστημάτων, κυρίως όσον αφορά το παραδοσιακό κομμάτι που χρησιμοποιεί ο Kodaly και ο Orff στα μουσικά παιδαγωγικά τους συστήματα.

Συμπεραίνουμε, λοιπόν, ότι όλοι οι εκπαιδευτικοί της μουσικής και μη έχουν ως βάση τους για τον τρόπο διδασκαλίας της μουσικής μια ορισμένη μουσικό-παιδαγωγική μέθοδο διδασκαλίας που την προσαρμόζουν στις ανάγκες των παιδιών, του παιδικού σταθμού που εργάζονται αλλά και των συνθηκών που επηρεάζουν το μάθημα και τους μαθητές τους (κοινωνικά φαινόμενα, καιρικά φαινόμενα κ.α.).

6) ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ:

Στα μαθήματα που παρακολούθησα τα παιδιά συμμετείχαν ενεργά στο μάθημα της μουσικής. Ανταποκρίνονταν θετικά σε όλη τη διαδικασία δίνοντας περισσότερη προσοχή σε μουσικές δραστηριότητες που χρησιμοποιούσαν όργανο όχι όμως ανεξέλεγκτα, αλλά σε ατομικές δραστηριότητες που έχουν στόχο την εκμάθηση και ανάπτυξη του ρυθμού, της μουσικής σύνθεσης, μιας μουσικής-ρυθμικής φόρμας κ.α. Υπήρχε δυσκολία στην κατανόηση και την επίτευξη του κύκλου, δηλαδή τα παιδιά να κάτσουν όλα μαζί σε έναν κύκλο με σκοπό να βλέπουν όλους τους συμμαθητές τους και τον εκάστοτε εκπαιδευτικό της μουσικής. Σε παιδιά με ορισμένες δυσκολίες (ελαφριάς μορφής αυτισμό) υπήρχε στην τάξη ειδική σύμβουλος-νηπιαγωγός που ενθάρρυνε το παιδί στις δραστηριότητες της μουσικής. Στη πλειοψηφία τα παιδιά κατανοούσαν και εφάρμοζαν τις δραστηριότητες αυτές με μεγάλη επιτυχία.

Τα γενικά συμπεράσματα λοιπόν είναι ότι σύμφωνα με το υπουργείο οι στόχοι και οι δραστηριότητες της μουσικής παραθέτονται από αυτό αλλά με αρμόδια άτομα μη ειδικευμένα στην ειδικότητα της μουσικής. Οι πληροφορίες που δίνει το υπουργείο είναι γενικές μέσα στο πλαίσιο της τέχνης και όχι χωρισμένες σε ξεχωριστή κατηγορία που να απευθύνεται στον εκπαιδευτικό της μουσικής μεμονωμένα, αλλά απευθύνονται στον νηπιαγωγό που οι γνώσεις οι οποίες μπορεί να έχει για κάθε μορφή τέχνης και ειδικότερα μουσικής είναι γενικές και ίσως μηδαμινές. Έτσι ο εκπαιδευτικός της μουσικής δεν έχει στα χέρια του ένα αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών για το μάθημα της μουσικής που διδάσκει. Βέβαια υπάρχουν και ορισμένοι εκπαιδευτικοί της μουσικής που παίρνουν υλικό από ειδικευμένα βιβλία δασκάλων του δημοτικού και συγκεκριμένα της Α΄ και Β΄ τάξης. Για αυτόν το λόγο οι εκπαιδευτικοί της μουσικής αποκτούν γνώσεις χωρίς τη βοήθεια και την καθοδήγηση του υπουργείου ώστε να ανταπεξέλθουν στο μάθημά τους παίρνοντας

πληροφορίες από μουσικό-παιδαγωγικά συστήματα, ακολουθώντας κυρίως τα μουσικό-παιδαγωγικά συστήματα του Zoltan Kodaly, Carl Orff, και σε μικρότερο βαθμό η μέθοδος διδασκαλίας του Emile Jaques Dalcroze ή από άλλες πηγές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

• ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

- Αθανασίου Λεωνίδα, Μέθοδοι και τεχνικές έρευνας στις επιστήμες της αγωγής ποσοτικές προσεγγίσεις, Ιωάννινα: Εφύρα, 2007.
- Ανδρούτσος Πολύβιος, ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ Παρουσίαση και Κριτική Θεώρηση των μεθόδων Orff & Dalcroze, Αθήνα: Edition Orpheus 2012.
- Αντωνακάκης Δημήτρης, «Το Μουσικόπαιδαγωγικό Σύστημα Orff, ως Μέσο Διαπολιτισμικής Αγωγής», Πολιτισμός & Εκπαίδευση Δυναμική ώσμωση στην παιδαγωγική διαδικασία, Ρέθυμνο, 2000.
- Αντωνακάκης Δημήτρης, “Εξελικτική μουσικοθεραπεία σε παιδιά με αναπτυξιακές διαταραχές: Οι Μουσικοθεραπευτικές Δραστηριότητες Orff ως Μέσο Πρώιμης Υποστηρικτικής Παρέμβασης”, στο Πρώιμη Παρέμβαση Σύγχρονες τάσεις και προοπτικές, επιστημονική επιμέλεια Μαρία Τζουριάδου, Θεσσαλονίκη: Προμηθεύς, 2001.
- Αντωνακάκης Δ., και Χιωτάκη Ε., Μουσική Παιδαγωγική (διαθεματικές εφαρμογές για μικρά παιδιά), Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, 2007.
- Γρηγορίου Μ., τομ. Α, Μουσική για παιδιά και για έξυπνους μεγάλους, Νεφέλη, 1994.
- Δαφέρμου Χ., Κουλούρη Π. και Μπασαγιάννη Ε., Οδηγός Νηπιαγωγού: Εκπαιδευτικοί Σχεδιασμοί –Δημιουργικά Περιβάλλοντα Μάθησης, Αθήνα: ΟΕΔΒ.
- Διονυσίου Ζωή, “Συμβολή στη Διδακτική της Μουσικής”, στο Ζητήματα Μουσικής Παιδαγωγικής επιστημονική επιμέλεια Ξανθούλα Παπαπαναγιώτου, Θεσσαλονίκη: Ε.Ε.Μ.Ε., 2009.
- Δογάνη Κων/να, “Ο αναστοχασμός ως μέσο ενδυνάμωσης του εκπαιδευτικού Μουσικής”, στο Ζητήματα Μουσικής Παιδαγωγικής, επιστημονική επιμέλεια Ξανθούλα Παπαπαναγιώτου, Θεσσαλονίκη: Ε.Ε.Μ.Ε., 2009.
- Καμπύλης Π.Γ. και Σπετσιώτης Ι.Μ., Το Εργαστήρι της Μουσικής: Δημιουργώ μουσικά Όργανα- Συνθέτω Μουσικά Δρώμενα, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2000.
- Καραδήμου- Λιάτσου Παυλίνα, Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20ό αιώνα Οι σημαντικότερες απόψεις για την προσχολική ηλικία, Αθήνα: Edition Orpheus, 2003.
- Σμώλ Κρίστοφερ, Μουσική Κοινωνία Εκπαίδευση, Αθήνα: Νεφέλη 1983.Λοΐζου Ν.Λοΐζος, Μάθηση, Παράγοντες Διδασκαλίας και Επικοινωνία Θεωρίες, Θεσσαλονίκη: Γερμανός, 2009.
- Ματέυ-Ρουσοπούλου Πολυξένη, Ρυθμική, Αθήνα: Νάκας, 1986.

- Μυράλης Γιάννης, “Μουσική εκπαίδευση και Παιδαγωγική των Μουσικών του Κόσμου: Σύγχρονες τάσεις, προβλήματα και προοπτικές” στο Ζητήματα Μουσικής Παιδαγωγικής, επιστημονική επιμέλεια Ξανθούλα Παπαπαναγιώτου, Θεσσαλονίκη: Ε.Ε.Μ.Ε., 2009.
- Παπαζάρης Αθανάσιος, Η μουσική στην εκπαιδευτική διαδικασία, Αθήνα: Κ. Παναργηγορίου- Χ. Νάκα, 2004.
- Πασσάκου Κωσ/νος, Εισαγωγή εις την Παιδαγωγικήν Ψυχολογίαν, Αθήνα, 1981.
- Σέργη Λένια, Θέματα Μουσικής και Μουσικής Παιδαγωγικής, Αθήνα: Gutenberg, 1994.
- Σέργη Λένια, ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ Η Επίδραση της Μουσικής μέσα από τη Διαθεματική Μέθοδο Διδασκαλίας στην Ανάπτυξη της Προσωπικότητας των Παιδιών, Αθήνα: Gutenberg, 2003.
- Στάμου Λελούδα, “Μουσικότητα και μουσική καθοδήγηση στα πρώτα χρόνια της ζωής: Η συμβολή της «θεωρίας μουσικής μάθησης» στη μουσικοπαιδαγωγική πρακτική με βρέφη και νήπια ”, στο Ζητήματα Μουσικής Παιδαγωγικής, επιστημονική επιμέλεια Ξανθούλα Παπαπαναγιώτου, Θεσσαλονίκη: Ε.Ε.Μ.Ε., 2009..
- Σταύρου Ι., Μουσικοπαιδαγωγικά Ζητήματα, Γιάννενα, 2008.
- Τσαφταρίδης Ν., ΜΟΥΣΙΚΗ, ΚΙΝΗΣΗ, ΛΟΓΟΣ: Η ΣΤΟΙΧΕΙΟΔΟΜΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΕΡΓΟ ORFF, Αθήνα: Νήσος, 1997.
- Χαραλάμπους Α., Μουσικά παιχνίδια Στην Προσχολική Και Πρωτοσχολική Ηλικία, Αθήνα: Ατραπός, 2001.
- Χατζηστεφανίδης Λ. Θεοφάνης, Ριζοσπαστικά Παιδαγωγικά Κινήματα του 20ου αιώνα, Αθήνα: Βυζάντιο, 1990.
- Χρυσοστόμου Σμαράγδα, “Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών της μουσικής: Σύγχρονες προκλήσεις”, στο Ζητήματα Μουσικής Παιδαγωγικής, επιστημονική επιμέλεια Ξανθούλα Παπαπαναγιώτου, Θεσσαλονίκη: Ε.Ε.Μ.Ε., 2009.

● **ΠΗΓΕΣ:**

- Εφημερίδα της Κυβέρνησης. Περί εγκρίσεως κανονισμού ιδρύσεως και λειτουργίας Παιδικών Σταθμών (Βρεφικών- Νηπιοτροφείων) υπό ιδιωτικών επιχειρηματιών. Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 838/Β/20/11/1970).
- Εφημερίδα της Κυβέρνησης. Ν. 1431/1984. Ρύθμιση θεμάτων φορέων κοινωνικής πρόνοιας-παιδικής προστασίας και άλλες διατάξεις. Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 46/Α/16/4/1984).
- Εφημερίδα της Κυβέρνησης. Έγκριση κανονισμού λειτουργίας των Κρατικών Παιδικών Σταθμών και των Κρατικών Βρεφονηπιακών Σταθμών. Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 546/Β/2/8/1988).

- Εφημερίδα της Κυβέρνησης. Τροποποίηση και συμπλήρωση της 16338/70 υπουργικής απόφασης «περί εγκρίσεως κανονισμού ιδρύσεως και λειτουργίας Παιδικών Σταθμών υπό ιδιωτών επιχειρηματιών». Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 608/Β/24/8/1988).
- Εφημερίδα της Κυβέρνησης, Ν. 1566/1985. Αναλυτικό πρόγραμμα προσχολικής αγωγής. Εφημερίδα της κυβέρνησης (ΦΕΚ 208/Α/26/9/1989).
- Εφημερίδα της Κυβέρνησης. Πρότυπος Κανονισμός Λειτουργίας Δημοτικών και Κοινωνικών Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου Παιδικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών. Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 497/Β/22/4/2002).
- Εφημερίδα της Κυβέρνησης. Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ) και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (Α.Π.Σ) Δημοτικού-Γυμνασίου: Μουσικής, Ξένων Γλωσσών, Οικιακής Οικονομίας, Πληροφορικής, Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού, Τεχνολογίας, Φυσικών Επιστημών (Βιολογία, Γεωλογία, Γεωγραφία, Ερευνώ το Φυσικό Κόσμο, Φυσικής, Χημείας), Φυσικής Αγωγής, Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ) και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (Α.Π.Σ) Προσχολικής Αγωγής, Προγράμματα Σχεδιασμού και ανάπτυξης διαθεματικών δραστηριοτήτων (Ευέλικτη Ζώνη, Αγωγή Υγείας, Ολυμπιακή Παιδεία, Περιβαλλοντική Εκπαίδευση) και Παράρτημα: Οδηγίες προς τους συγγραφείς των σχολικών βιβλίων, Προδιαγραφές σχολικών βιβλίων. Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 304/Β/13/3/2003).

• **ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:**

- Chosky Lois, Teaching Music in the 20th century, New Jersey: Prentice Hall Inc, 1986.
- FRAZEE, J. and KREUTER, K., Discovering Orff: A Curriculum For Music Teachers, New York: Schott, 1987.
- Garder Polly and Landis Beth, The Eclectic Curriculum In American Music Education- Contributions of Dalcroze, Kodaly, Orff, Music Educators National Conference, 1990.
- Gray Vera. and Percival Rachel, «Music, Movement and Mime for children», Oxford University Press, 1962.
- Kodály Zoltán, A Zene Mindenkié, Budapest: Zeneműkiadó, 1975.
- Colin Robson, Η έρευνα του πραγματικού κόσμου, ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές, Αθήνα: Gutenberg, 2010.

- **INTERNET:**

- <https://gr.pinterest.com/pin/484207397414458441/>. πρόσβαση 5 Φεβρουαρίου 2017.
- <https://www.clipartsgram.com/children-playing-music-instruments-clipart-png-15303>. πρόσβαση 13 Φεβρουαρίου 2017.
- <https://www.clipartsgram.com/kindergarten-building-clipart-12714>. πρόσβαση 10 Μαρτίου 2017.
- <http://www.pagkritio.gr/pagkritio/home.html>. πρόσβαση 17 Μαρτίου 2017.
- <http://www.pagkritio.gr/pagkritio/history/history.html>. πρόσβαση 17 Μαρτίου 2017.
- <http://www.pagkritio.gr/day-nursery/day-nursery.html>. πρόσβαση 17 Μαρτίου 2017.
- <http://www.pagkritio.gr/kindergarten/Stoxoi/stoxoi.html>. πρόσβαση 17 Μαρτίου 2017.
- <http://www.rodiaki.gr/article/309633/paidagwghs-synaylia-stis-16-maiou>. πρόσβαση 29 Απριλίου 2017.
- http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CE%BC%CE%AD%CE%B8%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%82&dq=. πρόσβαση 29 Απριλίου 2017.
- <http://saberesdelamusica.blogspot.gr/p/instrumentos-musicales-del.html>. πρόσβαση 5 Μαΐου 2017.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

▪ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥΣ ΠΑΙΔΙΚΟΥΣ ΣΤΑΘΜΟΥΣ

Ευχαριστώ πολύ, εκ των προτέρων, για τη συμβολή σας στην ερευνητική μελέτη που πραγματοποιώ και αφορά τους Ιδιωτικούς Παιδικούς Σταθμούς του Ηρακλείου Κρήτης στα πλαίσια της εκπόνησης της πτυχιακής μου εργασίας για τη Σχολή Καλλιτεχνικών Σπουδών, Τμήμα Λαϊκής & Παραδοσιακής Μουσικής ΤΕΙ Ηπείρου, Άρτα.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Η συλλογή των παρακάτω γενικών και ειδικών πληροφοριών έχει ως στόχο να βοηθήσει στην ορθή ερμηνεία των απαντήσεών σας. Για κάθε μια από τις παρακάτω ερωτήσεις και δηλώσεις, παρακαλώ επιλέξτε την κατηγορία που σας χαρακτηρίζει και σας αντιπροσωπεύει περισσότερο. Αν κάποια δήλωση δεν σας είναι κατανοητή ή δεν έχετε άποψη για αυτήν, παρακαλώ μην επιλέξετε κάποια από τις απαντήσεις.

3. Φύλο:

- Θήλυ
- Άρρεν

4. Ηλικία:

- 19-25
- 26-35
- 36-45
- 46-55
- 55 και άνω

5. Νηπιαγωγείο/ Παιδικός Σταθμός:

.....
.....
.....
.....

6. Ποιος είναι ο αριθμός των παιδιών στην τάξη;

Νήπια: Βρέφη:

7. Τι επάγγελμα κάνετε;

- Νηπιαγωγός

- Μουσικός
- Βρεφονηπιοκόμος
- Άλλο

8. Πότε αρχίζουν οι δραστηριότητες της μουσικής;

- 8.00
- 8.30
- 9.00
- 9.30
- 10.00
- 10.30
- 11.00
- 11.30
- 12.00
- 12.30
- 13.00
- 13.30

9. Πόσες φορές την εβδομάδα γίνονται οι δραστηριότητες αυτές;

- 1 φορά
- 2 φορές
- 3 φορές
- Άλλο

10. Πόσο διαρκεί το μάθημα;

- 15 λεπτά
- 30 λεπτά

- 45 λεπτά
- 1 ώρα
- Άλλο

11. Ποια μουσικά συστήματα παιδαγωγικής γνωρίζετε;

- Orff
- Dalcroze
- Kodaly
- Montessori

Άλλο

12. Χρησιμοποιείτε κάποια μέθοδο διδασκαλίας;

- Ναι
- Όχι

13. Αν ναι, ποια είναι αυτή και γιατί επιλέχθηκε;

.....
.....
.....
.....

14. Αν όχι, ποια είναι η πορεία του μαθήματος σας;

.....
.....
.....
.....

15. Πέρα από το αναλυτικό πρόγραμμα που ορίζει το υπουργείο παίρνετε πρωτοβουλίες στη διαμόρφωση του μαθήματός σας;

- Ναι
- Όχι

16. Αν ναι, σε ποιο κομμάτι της διδασκαλίας σας είναι αυτές;

.....

.....

.....

.....

17. Από ποιες πηγές αντλείτε την ύλη;

.....

.....

.....

.....

18. Υπάρχει στην αίθουσα ο χώρος φύλαξης των οργάνων;

- Ναι
- Όχι

19. Είναι εύκολη η πρόσβαση των παιδιών σε αυτό;

- Ναι
- Όχι

20. Τα χρησιμοποιείτε όλα;

- Όλα

- Σχεδόν όλα
- Όχι, όλα

21. Κυρίως τι όργανα χρησιμοποιείτε περισσότερο στο μάθημά σας;

.....
.....
.....
.....

22. Τα παιδιά τα χρησιμοποιούν;

- Ναι
- Όχι

23. Τι όργανα χρησιμοποιούν περισσότερο;

.....
.....
.....
.....

24. Γνωρίζεται κάποιο μουσικό όργανο;

- Ναι
- Όχι

25. Αν ναι, τι όργανο;

.....
.....
.....

26. Το έχετε εντάξει στο μάθημα σας;

- Ναι
- Όχι

